

Delavska enotnost

Glasi Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 15. decembra 1989
številka 50, letnik 48, cena 55.000 dinarjev

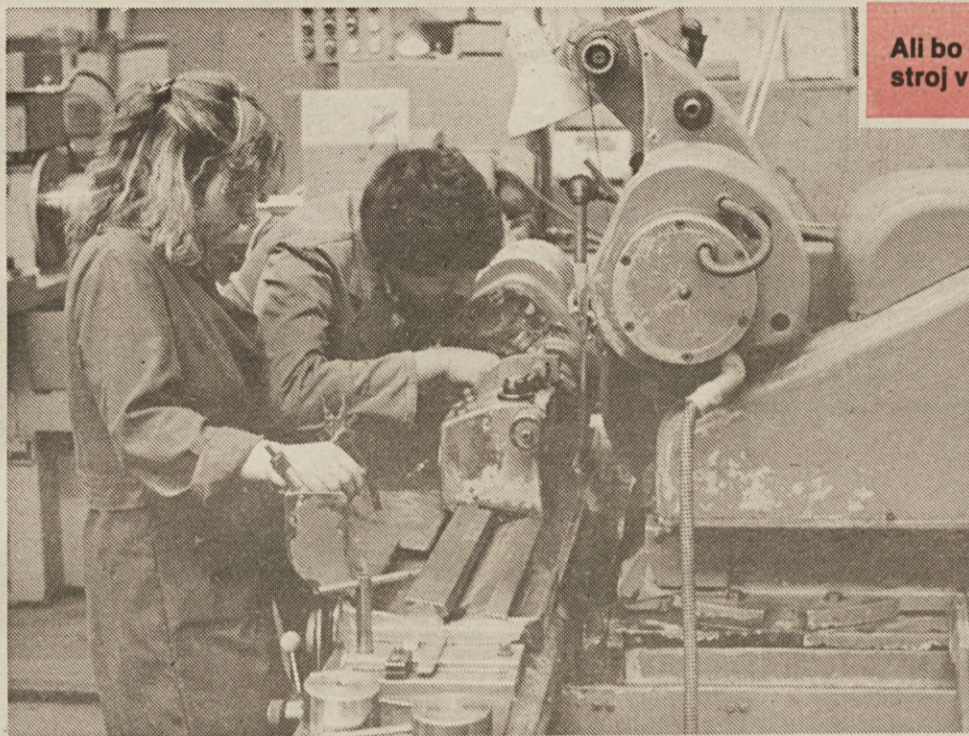
Kongresu ZSS naproti

Republiški svet ZSS v razširjeni sestavi je po delnih konferencah v občinskih organizacijah in sindikatih dejavnosti konec novembra sprejel spremembe statuta ZSS in na tej podlagi tudi začel priprave za kongres ZSS, pred katerim naj bi se sindikalni organi konstituirali skladno s sprejetimi spremembami. Te dni se začenejo občni zbori osnovnih organizacij, ki se bodo prelevile v sindikate podjetij skupaj s sindikalnimi konferencami v delovnih organizacijah. Januarja in februarja naj bi bile skupščine občinskih organizacij ZSS in sindikatov dejavnosti Slovenije.

Statutarne spremembe, ki so bile sprejete pred koncem novembra, omogočajo reorganizacijo sindikata že pred kongresom. V prenovi je kljub drugačnim mnenjem in prizadevanjem v nekaterih sindikalnih okoljih mogoče speljati le tisto, kar je v statutu že sprejeto, ne pa tistega, kar je stvar vizije razvoja sindikatov ali pa le parcialnih interesov v delih sindikalne organizacije. Reorganizacijska zadrega v bistvu izhaja iz kompromisne odločitve na konferenci med zagovorniki panožne oziroma teritorialne organiziranosti. Kljub temu, da je statut omogočil enakopraven status in delovanje ROS dejavnosti in občinskih svetov ZSS, dejansko še naprej teče vojna za prevlado le enega od dveh organizacijskih načel. To se kaže, na primer, v tem, da občinski in medobčinski sindikalni sveti na svojem terenu postavljajo organizacije občinskih (oziroma medobčinskih) odborov sindikatov dejavnosti, na drugi pa nekateri ROS sindikatov dejavnosti ponujajo statutarne in organizacijske rešitve, ki v bistvu pomenijo, da bi bila zveza sindikatov le iz sindikatov izvedena organizacija. Vsi pa poznamo utemeljitve za v statutarjih spremembah sprejeto in verjetno edino možno rešitev. Pričakujemo lahko, da bo dal piko na i v teh razhajanjih za osnutek novega statuta, ko bo utemeljilo delovno področje, naloge in način delovanja tako ROS kot občinskih sindikalnih svetov. Ob tem pa vemo, da bo le delo po novih statutarjih kolektivnih prava potrditev ali zanikanje obeh sprejetih rešitev.

V tem tednu so se po seji odbora sestale tudi komisije za pripravo temeljnih kongresnih gradiv, poročila, programa in statuta ZSS. Na seji komisije za poročilo je bil sprejet dogovor, naj bi bilo napisano po osrednjih smereh saj delovanje sindikatov, zlasti tistih, ki so se razvile po razširjeni seji RS ZSS, julija 1988. Kljub temu, da smo govorili šele o pripravi poročila, so se že oblikovali odgovori na vprašanja, ali smo uresničili kongresno geslo »Hočemo, znamo, zmoremo«, večinoma v smeri, da je čas, v katerem smo živeli in delali, povozil kongresno resolucijo...

O vseh teh in drugih vprašanjih pa bo, skladno z rokovnikom, konec prihodnjega tedna razpravljala RS ZSS in verjetno tudi presekala katero izmed dilem, ki ne smejo čakati do začetka marca, do napovedanega 12. kongresa ZSS. Franček Kavčič

Ali bo obrabljeni jugoslovanski gospodarski stroji vseeno stekel?

in uveljavljanju tržnih zakonitosti. Težko je reči, kako se bodo odzvali delegati iz različnih delov države na Markovičev nastop. Nekaj pa kot pribito drži: s tem zasedanjem se lahko zgodi, da bo Markovič dovolj suvereno, s svojo vlado in v okviru svojih pristojnosti zavladal Jugoslaviji. Možnosti za to so velike, saj je državno predsedstvo zaradi privilegirane števila glasov srbske države v njem, ob sodelovanju črnoških predstavnikov, dejansko v pat poziciji. Za zvezo komunistov bo še nekaj časa trajalo, da bo sposobna urediti zmedo v glavah članstva in vodstev in oblikovati resen projekt prihodnje družbe. Markovič pa bo prej ali slej že na tem zasedanju zvezne skupščine, v tistem delu, ko bo govoril o ustavnih spremembah, poskušal porezati peruti nosilcev unitarističnih in konfederativnih projektov Jugoslavije ter izšel iz tega boja okrepljen, pa naj predstavniki mitingaškega dela Jugoslavije temu še tako nasprotujejo. Sicer pa bo vse jasno najkasneje že v sredo!

Marjan Horvat

Med strahom in upanjem

Osrednje vprašanje tedna, ki je pred nami, lahko postavimo takole: ali lahko upamo, da se bo Jugoslavija začela izvijati iz ekonomskega in političnega kolapsa ali pa bo agonija trajala še naprej, z vsemi (ne)predvidljivimi posledicami? V ta teden smo uvrstili vprašanje zato, ker se bosta sešla kongresa dveh najbolj nasprotujočih si republiških partij (srbska in slovenska) z izključujočima se projektoma družbenega razvoja in še posebej političnega sistema in vloge ZK v družbi. V ponedeljek in torek bo zasedal zvezni parlament, ki bi moral po pričakovanjih doma in v svetu sprejeti usodne odločitve za prihodnost jugoslovanske države. Očitno se je Markovičeva vlada odločila za ostro ukrepanje naj-

prej v gospodarstvu, v boju proti inflaciji in se šele potlej odločila za razreševanje političnih zapletov v državi.

V zadnjih dvajsetih, tridesetih letih so prvič skrbno skrita orožja, ki jih bo uporabil Markovič proti inflaciji in za urejanje ekonomskega koasa v državi. S tem bo zvezno skupščino le seznanil, saj ima vlada proste roke pri oblikovanju ekonomske politike, parlament pa jo lahko blokira le, če ne da soglasja k posameznim zakonskim projektom. Po nekaterih namigih bo v prihodnjem letu le desetodstotna mesečna inflacija, kar je bojda tako imenovana evropska raven: o tem, kakšne bodo žrtve tako korenitega posega v jugoslovanske razvade gospodarjenja, zdaj verjetno nima smisla govoriti, saj so ukrepi, pa naj bodo še tako boleči, življenjsko nujni. Zmanjšanje inflacije na predvideno mesečno stopnjo bo trd oreh za vlado in vso družbo, davek pa tako velik, da si ga niti zamisliti ne moremo. Če bo, denimo, konec tiskanja denarja za pokrivanje izgub, bo to povzročilo pravi potres v bankah, ki bodo šle pod led (mnoge med njimi), vse pa bodo neusmišljene do izgubarjev. Vlada je s potrditvijo cen, za katere je pristojna (naftni derivati, energija, itd.) tem sektorjem gospodarstva s svojim soglasjem prav gotovo omogočila, da bodo pripravljene na ukrepe, ki jih misli Markovič razložiti v zvezni skupščini. Z ukrepi proti inflaciji naj bi vlada dala pravzaprav piko na i svojim prizadevanjem doslej pri uveljavljanju nove ekonomske politike, sanaciji gospodarskih razmer

Pred zaključkom redakcije:

Delavci Tekstilindusa, med njimi je največ delavk, te dni menda ne bodo dobili osebnih dohodkov. Vsaj v celoti ne, morda le polovico. Takšna je ena izmed možnosti, o kateri pa morajo sklepati še na občinski skupščini v Kranju. Kot smo izvedeli iz zanesljivih virov, imata menda direktor Tekstilindusa in predsednik skupščine občine pripravljene še dve različici

za zagotovitev sredstev, vsaj za delno izplačilo osebnih dohodkov.

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je za pomoč Tekstilindusu že nakazal dvesto milijonov dinarjev, nekaj pa menda tudi občinski sindikalni svet.

V četrtek popoldne je skupščina občine Kranj dala zagotovilo za izplačilo OD. Plače v Tekstilindusu torej bodo!

Andrej Agnić

Delavcem naliti čistega vina

Razprodaja družbenih stanovanj ni stvar, ki so si jo izmislile banke in stanovanjske skupnosti. V tej zadevi sodelujejo občinske politike. Z ustavnim zakonom ima nad družbenimi dejavnostmi zdaj oblast država. Ravno primer razprodaje družbenih stanovanj kaže na to, kako se lahko izkrivi takšen prenos pristojnosti. Tako so med drugim menili člani sveta za vprašanje delovnih in življenjskih razmer delavcev pri republiških sindikatih.

V sindikatih menijo, da je treba zahtevati odgovornost tistih, ki zavajajo delavce, da je takšna razprodaja v njihovem dolgoročnem interesu, da se bodo s tako dobljenim denarjem rešili izgube, stečaja, poskrbeli za plače. V resnici pa gre zvečine – za golo preživetje delovne organizacije za dva do tri mesece, potlej pa bo slika takšna kot prej. To še najbolj nazorno kaže primer Tekstilindusa iz Kranja. Skratka, gre le za kratkoročne interese z negativnimi posledicami. V sindikatih zato predlagajo ustanovitev razvojnega sklada za takšne primere, možnost zbiranja denarja s pomočjo samoprispevka in podobno.

M. F.

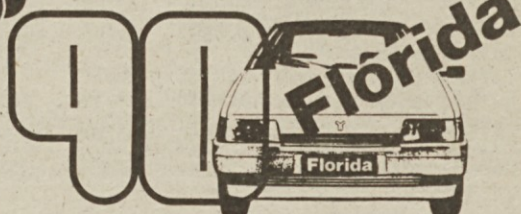
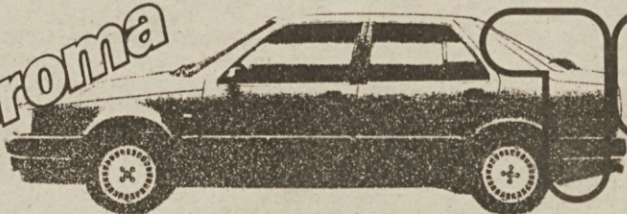
Nagradna igra Loterije Slovenije vam ponuja do sedaj največji nagradni fond. Zlasti pa opozarjamo na prvo žrebanje, ko bomo razdelili 90 Yugo Florida! Kartice dobite na vseh prodajnih mestih, prodajali pa jih bomo tudi na posebnih mestih na ulicah.

1. ŽREBANJE 17. 12.

Veliko žrebanje in finale igre 1. 1. 1990!

Novoletni **3 x 3**

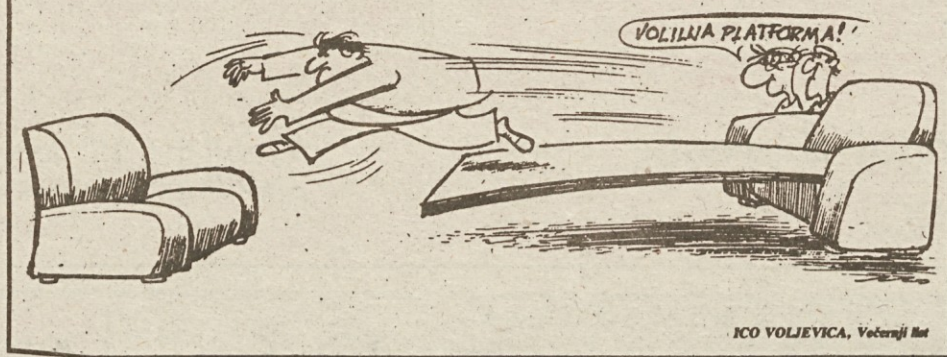
Croma

Posledice nerealnega tečaja

Tisto, kar smo nekateri napovedali že na začetku jesenske politike precenjenega dinarja, se zdaj že lepo kaže tudi v številkah: slovenski izvoz iz meseca v mesec pada. Izrazito neaktivna tečajna politika septembra in oktobra (pri 117,5 odstotni inflaciji je košarica tujih valut narasla le za 66 odstotkov je v dvajsetih dneh novembra pripeljala do tega, da je bila slovenska blagovna menjava s tujino pod primerljivo lansko. Izvoz je bil manjši za 6,7 odstotka uvoz pa za 10,5. Konvertibilna menjava je padla za 2,1 odstotka na izvozni in za 12,5 odstotkov na uvozni strani. Tako znaša rast izvoza od začetka leta do 20. novembra le še

OGLEDALO

ICO VOLJEVICA, Večernji list

7,9 odstotka (v prvih osmih mesecih 11,1) konvertibilnega 9,3 (v osmih mesecih še 12,1), medtem ko je klirinški izvoz skoraj padel na lansko raven. V tem obdobju je uvoženega za 13,4 odstotka več blaga, od tega 18,2 odstotka s konvertibilnega tržišča. Klirinški uvoz je padel za 16,1 odstotka.

Letos so kar tri četrtine presežka (149 milijonov dolarjev) ustvarjene v klirinški

menjavi in samo 54 milijonov dolarjev v konvertibilni. V enakem lanskem obdobju je bilo to razmerje 70:30 v prid konvertibilnemu saldu. Ker je dvig povprečnega tečaja novembra le pokrtil inflacijo, je torej do konca leta pričakovati ustavitev neugodnih tokov, kaj več pa ne.

I. K.

Livarji na prisilnem dopustu

Zaradi težav z dolžniki so se v mariborski livarni in štorski železarni odločili za ustavitve dela livarjev. V Štorah bo decembra z osemdestodstotnimi plačami na neplaniiranem dopustu okrog 500 delavcev. Poleg livarjev so ostali doma tudi vsi delavci iz služb, ki so povezane z livarno.

V Celju nov časopis

Skupina mladih, še neobrušenih peres, nezadovoljnih z dosedanjim obveščanjem o najbolj perečih problemih mesta ob Savinji, se je odločila za izdajo novega časopisa Argumenti. Prva številka naj bi izšla januarja. Štirinajstodnevnik naj bi pozneje prešel v tednik. V istem zaletu naj bi se lotili tudi založniške dejavnosti.

J. S.

ZSS ni politična organizacija

Te dni v republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije oblikujejo odnos do osnutka zakona o političnem združevanju. Z njim bomo tedaj, ko bo sprejet v republiški skupščini, urejali načine uresničevanja svobode političnega združevanja občanov in ustanavljanje političnih organizacij. Vse kaže, da z vsemi rešitvami v osnutku niso zadovoljni. Omejimo se tokrat le na nekaj glavnih vprašanj, ki zadevajo predvsem sindikat. Zveza sindikatov Slovenije se mora opredeliti kot interesna, stanovska, ne le politična organizacija, torej organizacija, ki varuje družbenoekonomski, gnotni in socialni položaj svojih članov (delavcev). K temu dodajmo, da se je Zveza sindikatov Slovenije ves čas svojega obstoja samostojno financirala, zlasti članarine in svoja sredstva uporabljala tudi za naloge, ki niso tipično sindikalne (strokovna, organizacij-

ska in administrativna dela pri volitvah v ozde). Zato se, kot vse kaže, RS ZSS tudi v predhodnem obdobju do volitev odreka financiranju iz proračuna in predlaga, da se v tem smislu črtajo določila 23. člena osnutka zakona in v celoti 25. člen. Hkrati pa v RS ZSS predlagajo, da se financiranje političnih organizacij iz proračuna družbenopolitičnih skupnosti omeji le na tista njihova opravila in dejanja, ki so povezana z njihovim delovanjem v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti. Po njihovem mnenju je treba tudi razmisliti o možnostih za financiranje parlamentarnih in drugih klubov in skupin delegatov, ki so nepolitične asociacije. Sicer pa bo zadnje besedo o osnutku zakona o političnem združevanju in volilni zakonodaji povedal kaj kmalu RS ZSS.

M. H.

Ocenjeni življenjski stroški delavskih družin v novembru 1989

Po sklepu Predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije vsak mesec objavljamo življenjske stroške izbrane tri- in štiričlanske družine. Prikazana košarica življenjskih stroškov temelji na metodologiji Inštituta za ekonomska raziskovanja iz leta 1986, ki so jo sofinancirali Republiški svet ZSS, Raziskovalna skupnost Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije in Skupnost socialnega skrbstva Slovenije.

Podatke izračunava Zavod SR Slovenije za statistiko dvakrat na leto po cenah aprila in novembra. Za vmesne mesece izdelamo oceno tako, da upoštevamo gibanje cen posameznih skupin iz košarice življenjskih stroškov. Podatki o dejanski vrednosti košaric življenjskih stroškov po novembrskih cenah bodo znani konec tega meseca, zato smo tudi za november izdelali oceno življenjskih stroškov tako, da smo aprilske izdatke povečali za podražitev posameznih skupin življenjskih stroškov od aprila do vključno novembra 1989, kar v indeksih prikazujemo v zadnji koloni tabele.

Življenjske stroške izbrane tričlanske (oba zaposlena starša in devetletna hči) in štiričlanske (oba zaposlena starša, šestletni sin in štirinajstletna hči) prikazujemo na dveh ravneh: na povprečni in na minimalni ravni porabe. Poleg tega prikazujemo še nujne mesečne stroške, to je tisti del minimalnih izdatkov za življenje, ki jih je treba plačevati vsak mesec sproti.

Hrana predstavlja v povprečni porabi tričlanske družine 30,1% stroškov, pri minimalni porabi

37,1%, v nujnih mesečnih izdatkih pa 56,3%. Pri povprečni porabi štiričlanske družine pa predstavljajo stroški za hrano 30,9% življenjskih stroškov, pri minimalni porabi 37,8%, v nujnih mesečnih izdatkih pa kar 56,1%. V mesecu aprilu je znašal delež stroškov za hrano v povprečni porabi tričlanske družine 28,9%, v minimalni porabi 36,4% in v nujnih mesečnih izdatkih 53,6%. Istovrstni deleži pri porabi štiričlanske družine so bili v aprilu naslednji: 29,7%; 36,7% in 54,0%.

Na drugem mestu po velikosti so izdatki za promet in PTT storitve. Njihov delež v povprečni porabi obeh družin znaša 13,0%, v minimalni pa 9,7%.

Delež izdatkov za oblačila v povprečni porabi tričlanske družine znaša 11,3%, v minimalni pa 12,1%. V povprečni porabi štiričlanske družine ta delež znaša 11,9%; v minimalni pa 12,9%.

Stroški za stanovanje v povprečni porabi tričlanske in štiričlanske družine predstavljajo 4,4%, v minimalni porabi pa 5,0%. Stroški ogrevanja in razsvetljave pa predstavljajo v povprečni porabi dve družini 4,6%, v minimalni pa 5,1%; v povprečni porabi druge družine pa 4,7% in 5,0% v minimalni porabi te izbrane družine.

Najnižji osebni dohodek, izračunan na podlagi življenjskih stroškov v novembru, je 18,130.000 din - znesek velja za izplačila osebnih dohodkov v decembru.

Skupina dobrin iz košarice	tričlanska delavska družina			štiričlanska delavska družina			indeks cen življenjskih potrebščin 11. 04. 89
	povprečni stroški	minimalni stroški	nujni mes. stroški	povprečni stroški	minimalni stroški	nujni mes. stroški	
1. Hrana	16811992	13149028	13149028	21286568	16184712	16184712	897.00
2. Pijača	1811382	1012617	1012617	1845654	1022616	1022616	745.40
3. Kajenje	541424	403546	403546	51424	403546	403546	1552.10
4. Oblačila	6315407	4519996	207156	7565549	5519236	222454	998.00
5. Obutev	1996188	1559544	0	2609666	1815864	0	1190.90
6. Stanovaje	2463199	1757093	1623452	3011802	2119564	1957788	685.20
7. Ogrevanje, razsvetljava	2594479	1776250	1092806	3208589	2157397	1336575	796.10
8. Gospodinjska oprema	4437592	2222024	0	5164964	2552491	0	763.30
9. Higijena zdravstvena nega	2382561	1826096	1646793	2905848	2215223	2014223	763.50
10. Izobr., kultura, razvedrilo	5076092	1843149	1337692	6161434	2362061	1536280	941.30
11. Prometna sr. in storitve	7288585	3403831	2061208	8980583	4161948	2324112	786.90
12. Razni predmeti in storitve	1115255	626769	0	2397933	1396858	722735	875.60
13. Drugi izdatki	3104990	882961	820043	3279592	900938	820043	875.60
SKUPAJ (v din)	55939146	34982903	23354342	68959608	42812454	28545084	
stopnja rasti 11. 04. 89	763,41	769,74	753,57	764,49	770,14	754,14	

Povzemamo

Posel in čustva

Pod tem naslovom Dušan Sekulić v 8. Novosti komentira srbsko blokado Slovenije. Začne s spontanim bojkotom slovenskega blaga, ki se je začel že pred dvema letoma - do danes brez rezultatov. Temu v prid komentator navaja tudi Dušana Šinigoja: »Od skupne industrijske proizvodnje Slovenija 60 odstotkov porabi za svojimi mejami, 20 odstotkov izvozi in le 20 odstotkov gre v druge republike. Tudi v času, ko je prodaja slovenskega blaga v drugih republikah padla za 5 odstotkov, ta sprememba ni izzvala drugega kot hitro prestrukturiranje in pospeševanje izvoza. Tako je neuradni bojkot slovenskega blaga zgolj povečal slovenski izvoz...«

»Pa pogledajmo, kaj bodo zdaj jedli Janezi?!« To je moč te čase pogosto slišati na jugovzhodu. Pri tem pa pozabljajo, da je hrane v Evropi in v raz-

vitem svetu v preobilju in to cenejše kot pri nas. Poleg tega pa je Slovenija v preteklih desetletjih vsejugoslovanske republiške avtarkije razvila svoje poljedelstvo.

Zgodbe o stotinah milijonov dolarjev, ki jih Slovenci dobijo s prodajo vina, sadja in gozdnih sadežev iz Srbije, prepevajo že vrabci. Toda brez tega bi največji udarec doživeli prav srbski kmetje. Lahko bi propadle ne le vasi, ampak cele regije.

Tudi na to kaže opozoriti, da so slovenski nakupi energije v Srbiji praktično nepomembni in zaradi vsega tega bi bil najavljeni bojkot kaj težko glogov kol zdajšnji slovenski politiki. Prej bi bil podoben vrbovemu zobotrebcu. No, morda nam bo to le še nova priložnost za nauk, kako posel in čustva niso dobrodošla mešanica. Naši ljudje, piše Dušan Sekulić, so že skovali šalo na to temo: človek, zbehan zaradi očitka prodajalca, čes, zakaj kupuje »palomo«, lahko le povpraša - naj namesto tega raje uporabljam časopis!?

Srbski bojkot bo kratke sape

Hrvaški tednik Danas je objavil pogovor z znanstvenim sodelavcem Ekonomskega inštituta v Zagrebu dr. Nevenom Matesom. Povzemamo dva, po našem mnenju za bralce najbolj zanimiva odgovora.

Prvo vprašanje se je nanašalo na srbski bojkot Slovenije, o katerem je Mates dejal:

»Ta bojkot bo povzročil veliko gospodarsko škodo v Jugoslaviji, še največje pa v Srbiji. Gotovo bo ta večja v Srbiji kot v Sloveniji. V Srbiji se bodo pretrgale gospodarske vezi, kar pomeni, da ne bodo imeli preglastic samo kupci, temveč tudi podjetja. Gotovo bodo tudi komične scene. Na primer: Srbija bo začela trgovati prek Hrvaške in hrvaška podjetja bodo začela služiti provizijo. To se že dogaja. Zgodovinsko gledano, ne poznam primera, da bi se bojkot odvijal znotraj ene države, da je ena federalna enota bojkotirala drugo. Običajno je ena država poskušala bojkotirati drugo tako, da je blokirala njene račune v bankah, ni prepuščala njenega blaga prek svoje carine v eni ali drugi smeri. V Jugoslaviji srbski bojkot Slovenije očitno ne more dobiti oblike takega zakonskega ukrepa, ker bi to pomenilo eksplicitno rušenje ustavne sistema. Prepričan sem, da ta bojkot ne bo dolgo trajal. Če na primer zbirajo direktorje in jih silijo, naj izvajajo bojkot, potem le-ti gotovo ne morejo biti podjetniki. Prav tako mislim, da se gospodarske težave Srbije ne morejo reševati tako, da se zapira vase. Prepričan sem, da je ta

poteza napačna in da bo povzročilo določene preglastic, toda to ni največja težava jugoslovanske gospodarske reforme.«

In kako v jugoslovanskih razmerah ustaviti visoko inflacijo oziroma kako zamašiti vire avtonomne emisije denarja?

»Največje 'luknje' so neučinkoviti deli gospodarstva. Precej lažje je spodnesti inflacijo v državah, ki je nastala, na primer, zaradi financiranja vojaškega letala. V tem primeru se država odpove letalu, pripelje proračun v red in umiri položaj. Precej težje pa je v kratkem času ustaviti inflacijo v državi, v kateri denar odteka pri številnih odprtinah. Prav zato tudi vztrajam, da mora tisti, ki začenja naokoli pošiljati zahteve po plačah, za katere nima kritja, vedeti, da bo jutri prišla zunanja uprava, ki bo prevzela nadzor nad podjetjem, ga lahko tudi prodala zasebnemu lastniku. Toda zdi se mi, da za zdaj pri nas o tem še ni soglasja. Zdi se direktorjem ni treba več bati občinskih partijskih komitejev, prisilne uprave po novem zakonu ni več. Z ene strani je to dobro, toda z druge so jugoslovanski menežerji v edinstvenem položaju na svetu. Menežerji drugod odgovarjajo lastnikom, pri nas pa imajo velike pristojnosti glede na zaposlene, odgovarjajo pa ne nikomur. Lahko bodo dobro živeli tudi takrat, ko bodo podjetja slabo poslovala. Lahko si bodo vedno zagotovili dober osebni standard, da ne bi našteval podrobnosti o tem, kako...«

I. K.

Cene obroka med delom za novembra 1989

Po modelu za računanje iz strokovnih podlag (Knjižnica sindikati št. 58/83) je veljal normiran obrok med delom po povprečnih cenah v Sloveniji, novembra 1989

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški	Cena v din, vključno z režijo za pripravo		
		60%	80%	100%
I. lahko (2100 KJ)	na dan			
	33 600	53 760	60 480	67 200
II. srednje (3140 KJ)	41 100	65 760	73 980	82 200
III. težko (3780 KJ)	49 300	78 880	88 740	98 600
IV. zelo težko (4620 KJ)	56 700	90 720	102 060	113 400
	na mesec			
I.	739 200	1 182 720	1 330 560	1 478 400
II.	904 200	1 446 720	1 627 560	1 808 400
III.	1 084 600	1 735 360	1 952 280	2 169 200
IV.	1 247 400	1 995 840	2 245 320	2 494 800

V skladu s sindikalno listo ter spremembami in dopolnitvami družbenega dogovora o merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka SFRJ (Uradni list SFRJ št. 36/89) je novembrski regres za prehrano delavcev znašal 2.009.200 din.

Primerjava kaže, da so v organizacijah, v kate-

rih so izplačali regres za prehrano za november po novembrski sindikalni listi, ta ni zadoščal za ekonomske cene normativnega obroka za težko delo, v primerih ko se hrana pripravlja s 100% režijskim pribitkom, in za zelo težko delo v primerih, ko se hrano pripravlja z 80 - in večodstotnim režijskim pribitkom.

Strokovna služba

Pred kongresom

KORAK V DEMOKRACIJO

Teden dni pred kongresom slovenskih komunistov je temeljno vprašanje, kaj vse je treba še narediti, da bi ohranili razvojni ritem in pobudo, ki smo si jo slovenski komunisti v zadnjem letu zares pridobili, jo uveljavili, potrdili in večkrat v javnosti tudi preizkušali. Navsezadnje tudi raziskave javnega mnenja kažejo, da zaupanje v Zvezo komunistov Slovenije narašča. Kongres bo moral najprej povedati, od kod in zakaj ta proces in nato usmeriti politično delo in ustvarjalnost ZK Slovenije v čas, ki je pred nami. Ta pa je takšen, da so dnevi leta in tedni desetletja in brez pretiravanja je moč reči, da politični dopoldan ni enak popoldnevu, ki bo utonil v večer, katerega jutro bo socializem novega in drugačnega dne. V vrtincu sprememb ne velja izgubiti kompasa in ne popustiti niti vrtoglavic niti nadležnemu bruhanju ali drugim slabostim ter radostim.

Temelj vsega procesa je sprememba, ki je postala neizbežna, in v družbi uveljavljeno spoznanje, da brez sprememb ne gre! Ta modrost ni od danes, niti ni zgolj naša. Večja je bila družbena togost na eni, močnejša je bila potreba po spremembi – mirni, evolucijski in radikalni, revolucijski na drugi strani. In tukaj se začne umetnost politike.

Enajsti kongres Zveze komunistov Slovenije bo kongres diskontinuitete, kajti graditi zgolj na kontinuiteti ni več mogoče. Kongres drugačnosti pa je možen že zato, ker je možnosti za drugačnost, odprtost, demokratičnost in preoblikovanje družbe na temelju lastnih sil in spoznanj ter moči odprli že prejšnji kongres. Ker je smeri novemu, aprila 1988, določila konferenca ZK Slovenije in je bilo mogoče opustiti svoje politike, ki je preveč iskala nasprotnike socializma namesto dejavnikov kvalitetnega življenja človeka. Če so našo takratno usmeritev v jugoslovanskem prostoru igri vo poimenovali »kongres inženirjev in tehnikov«, potem smo po dobljenem spopadu na ideološkem plenumu ZK Jugoslavije in v pripravah na konferenco zmogli usmeritev v socializem po meri ljudi, zavedajoč se potrebe, da je socializem otrok drugačnega od socializma mater in očetov. Pri uresničevanju konkurenčnih smeri smo postavili v ospredje človeka in nanj vezali tudi svoje geslo. Le po tej poti smo zmogli decembra preteklega leta sprejeti iziv razliko organizirane politične pluralnosti, ki se je v manj kot letu dni v Sloveniji udomačila in – upam, da vsaj v glavnem – tudi že prebolela otroške boleznih protikomunizma, ki je sprva tako značilno obarval nastajanje novih političnih zvez na Slovenskem. Institucionalizacija političnega pluralizma, za katero nam gre na tem kongresu, pa hkrati pojasnjuje tudi naš nov motiv. Oznaki za tokratna politična prizadevanja sta demokratični socializem in demokratične volitve. Gre za konkretizacijo ideje socializma po meri človeka. In še nekaj besed o tem, kaj se dogaja zunaj nas, a usodno vpliva na nas (in v vsem tem je zagotovo tudi del našega, ker nismo izstrgani delček celote). Padec berlinskega zidu, odhod realnega socializma ter spontanost množic pri iskanju boljše in svobodnejšega so procesi, ki smo jih vsaj doslej v Sloveniji zmogli – sicer z velikim naporom in strpnostjo – po

evolucijski poti. Ti procesi danes bolj kot kar koli dokazujejo pravilnost smeri političnega delovanja slovenskih komunistov z Milanom Kučanom na čelu. In vse to bo v kratkem moralo najti svoje odmeve tudi v Jugoslaviji in Zvezi komunistov Jugoslavije, v tistih okoljih, ki še vedno vidijo v usmeritvi Zveze komunistov Slovenije le sekatstvo, separatizem, egoizem ter razbijanje Jugoslavije in Zveze komunistov Jugoslavije, nikakor pa nočejo videti dogajanj v svetu, in pri nas vse bolj utrjenih in obubožanih ljudi, sitih političnih iger ter ustvarjanja osebne in strankarske sreče in avantgardnosti na njihovih hrbitih in njihovemu standardu in celo na tistem, kar je pri nas najbolj sprto s sedanostjo sodobnega sveta, na povsem nepotrebni nižji ravni človekovih pravic, kot jih morajo imeti ljudje v deželi, ki je petdeseta leta tega stoletja preživela »zlom realsocializma« in začela snovati socializem s človeškim obrazom. Premagujemo posledice slepote svojega avtentičnega sistema ideologiziranja vsega in vseh, saj smo na koncu izgubili spred oči človeka samega. Tisti, ki tega ne priznajo, skušajo zdaj, v trzljajih zadnjih dni, ko so se v svoji stiski v enem delu Jugoslavije ponovno spomnili nanj, zlorabiti človeka v mitingarski preproščini antičnih »iger in hruha«, ki ljudem omogočajo častiti zemeljskega boga in dovolijo jim poljubljati in častiti kosti nekega kneza. To znova kaže, da je bistvo totalitarnosti totalitarnost sama in eden njenih temeljev iracionalnost. In ta stoji v Jugoslaviji nasproti pragmatičnosti ZK Slovenije. To je pravzaprav največja težava našega političnega dela in v tem je nemoč jugoslovanske sinteze.

Dogajanje v svetu ni propad socializma, kajti s tistim pravim socializmom, ki je nastal kot misel razvitih, zahodnih družb, se še nismo srečali, lahko ga vidimo in spoznavamo in lahko skušamo razumeti, zakaj se v razvitem Zahodu uveljavljajo življenjske vrednote, ki so vse po vrsti socialistične in zakaj si ljudje niso oddahnili od socializma, ampak v njegovi krepitvi vidijo boljše življenje. Kako, potrjujejo tudi raziskave v Angliji, kljub že desetletni vladavini konservativne Thatcherjeve! Iz tega vidika procesi in včerajšnjem in današnjem realsocializmu za zahodno socialistično in marksistično misel postavljajo vprašanje, čemu v spremembah, ki nastajajo na vzhodu, ta

ko velik vpliv »thacherizma«, ki ga ne morejo podpirati ne doma in ne tam, kjer se socializem preoblikuje. Socializem je tako prenehal biti ideološki konstrukt in se začel vse bolj pojavljati in uveljavljati predvsem kot sistem vrednot človeškega življenja. In v teh snovanjih smo slovenski komunisti kar lepo v središču evropskih levčarskih dogajanj in teoretičnih misli. To je treba vedeti, ko gremo na kongres, da ne bi kdo menil, kako nas je ena sama pragmatičnost vsakdanjka in se v boju za oblast oprijemljeno vsake bilke. NE, NE, in znova NE! Vemo, kaj smo in kam zremo v svojem hitenju v Evropo!!!

Naslednja značilnost kongresa bo verjetno ta, da bo moral biti volilno naravn, kajti iti na volitve kot eden od političnih dejavnikov terja vse drugačno zvezo komunistov od tiste vnaprejšnje avantgardne monopolne politične sile, ki je lahko do drugih zgolj bolj ali manj strpna in pokrovi- teljska. Tega je konec in o naši usodi bodo odločali ljudje na svobodnih volitvah in z lističi. Treba bo torej reči, za kaj smo, kaj hočemo in kdo vse zagotavlja, da bodo obljube meso postale! Prav nobenega političnega tekmeca ne gre podcenjevati, kajti rubikon smo prestopili in vrnitve nazaj ni!!! Pred nami je le pot na volitve! In po tem, ko smo kljub vsemu sprejeli dopolnila k ustavi po svoji meri, ko smo se postavili po robu »gostoljublju« mitingarske demokracije groženj in poniževanja, vsak resen političen dejavnik v Jugoslaviji ve, da to z volitvami vsaj v ZK Slovenije mislimo resno. To je legitimacija za oblikovanje sodobne politične organizacije in gibanja, ki je opravilo z revolucijo in njenim nasiljem, ki sprejema veljavo priznanih in varovanih družbenih institucij, in svojo aktivnost usmerja vanje in svojo politiko izvaja na temelju veljave, moči in pooblastil organizirane državne oblasti in njenega aparata in svoje, na volitvah pridobljene moči oziroma veljave v tako oblikovanem sistemu javne demokratične oblasti. Sprejeti je treba spoznanje, da moramo poslej v ZK Slovenije delovati skladno z evropskimi merili in standardi, in v okviru javno organizirane oblasti in da moramo komunisti kot eden izmed dejavnikov tega sistema dati tem institucijam in njihovemu delu in veljavi na voljo najboljše moči. Po moje je to srž kongresa! Če se bo kongres usmeril v aktualno politično prepričanje, se bo izgubil v izčrpanju in tudi sami bomo razočarani. Nismo več edini, ki smo odgovorni za današnji in jutrišnji dan naših ljudi, smo pa edini, ki smo odgovorni

za svojo organizacijo, njeno naravnost in demokratičnost odnosov v njej. Zato moramo že danes meriti dogodke in ljudi z merili jutrišnjih zahtev, kajti drugače se bomo izgubili v labirintu politikantstva kravjih kupčij in na ta način dali prav tistim, ki vedno znova trdijo, da je bila naša edina moč in sposobnost v ohranjanju monopolnosti misli, ne zavedajoč se velike odgovornosti, ki je pred nami. Navsezadnje že kratak pogled po kongresih drugih organizacij ZK pokaže, da nismo sami, da se razlike zmanjšujejo, tistih pa, ki v nas ne vidijo drugega kot svoje največje nasprotje in nesrečo za svoj ugled in veljavo, pa tudi ne smemo razočarati. Ne tu pri nas, na sončni strani Alp in ne tam prek Sotle in Kolpe. Drugače zborovanja in mitingi lahko prehitro odkrijejo še kakšno drugo resnico. zato je najbolje za vse, da jih organizirajo še naprej zoper nas.

Naglica predkongresnih dni, vključenost v trenutno dogajanje ter ihte vseh vrst, so nam zlasti pri pripravi statutarnih sprememb pokazale, da v tem delu vsebina, ki jo hočemo, še ni skladna s organizacijskimi spremembami. Večji poudarek je treba dati oblikovanju in veljavi ZK Slovenije in članstvu v ZK Slovenije, ki se nato skladno s svojo programsko usmeritvijo pač povezuje znotraj Jugoslavije in Slovenije s sebi sorodnimi organizacijami. Tukaj smo v Rubikon zagazili in decembra je voda mrzla, pa koga trese mraz. Ampak tudi pri teh vprašanjih se moramo spomniti Čebin in vedeti, zakaj so bile in so še tuja. Na določen način moramo spet postati **komunistična stranka Slovenije** v izvirnem pomenu, brez vsakega latinskega ali cirilskega »b« v oklepaju. To, da bomo še naprej, komunistična organizacija, pa je moje skromno mnenje, ker komunizma nikoli nisem razumel kot nasilja nad ljudmi in njihovimi hotenji in ker me je zgodovina naučila, da je imela vsaka ideologija ljudi in sistem, ki so zmogli obračunavati z drugače mislečimi. Ne gre za ime, ampak za to, da smo ljudje ljudje, da je človek vreden spoštovanja in dostojanstva in da bolj kot za turizem velja za vsako politiko spoznanje: kdo in kaj so ljudje. Vsega tega pa ni primanjkovalo ideji komunizma, ampak ljudem, ki so se v imenu te ideje postavljali nad ljudi in somišljenike. Brez zamere, prosim, ali kot je nedavno izjavil pisatelj: »Življenje potrebuje tudi naivne ljudi in ni me sram, da sem med njimi.«

Cankarjev dom bo znova odmeval!

Milan Bratec

Iz sklepne besede Mirana Potrča na skupni seji vseh zborov skupščine SR Slovenije

Potrebni so temeljni premisleki

Odločitve organov SR Slovenije so bile politično nujne in izsiljene z ne- spoštovanjem odločitev o prepovedi mitinga ter v skladu z ustavo, sprejeti ukrepi pa so se izvajali zakonito, dosledno in profesionalno;

– kršenja pravic v nasprotju z ustavo ni bilo, kakor tudi ne zapiranja meje;

– skupščina SR Slovenije bo tudi v prihodnje zahtevala, da pristojni organi z vsemi zakonitimi sredstvi branijo demokratično družbeno ureditev, red in mir, varnost ljudi in premoženja ter suverenost SR Slovenije. Demokracija mitingov ni naša demokracija;

– proglas organov SR Srbije o prekinitvi vseh gospodarskih, kulturnih in političnih stikov je protiustavno ravnanje in najbolj grob napad na ustavne temelje SFRJ. Skupščina SRS upravičeno pričakuje, da bodo pristojni organi SFRJ ter vseh republik in avtonomnih pokrajin zagotovili spoštovanje ustave in zakonov na vsem ozemlju SFRJ;

– skupščina SR Slovenije nalaga svojem izvršnemu svetu in drugim organom, da sproti spremljajo nastale razmere, posebej položaj gospodarstva Slovenije po sprejemu neustavnih enostranskih odločitev organov SR Srbije in ji po potrebi predlagajo ustrezne ukrepe za krepitev in enakopraven položaj gospodarstva in Slovenije v Jugoslaviji;

– skupščina SR Slovenije terja spoštovanje demokratičnih in ustavnopravnih pogojev za delovanje zveznih

organov – skupščine SFRJ, Zveznega izvršnega sveta, posebej pa tudi predsedstva SFRJ in njegovega predsednika dr. Janeza Drnovška. Vse neustavne in nedemokratične pritiske nanje odločno odklanja in obsoja;

– le z enakopravnim in demokratičnim dialogom pristojnih organov, ob odločilni vlogi ljudi v vsaki republici in pokrajini, je mogoče oblikovati podlage za reševanje jugoslovanske krize. Za takšen dialog ni mogoče niti postavljati niti pristajati na kakršne koli pogoje. Demokratičen in enakopraven dialog je, ali ga ni;

– razlike v pogledih na razvoj Jugoslavije – posebej nedvomno izražene v odločitvah organov SR Srbije – terjajo, da v Sloveniji ne le ocenimo položaj, temveč oblikujemo jasne poglede, tako na svoj razvoj, kot na bodoči položaj Slovenije v Jugoslaviji;

– slovenski narod upravičeno terja, da ta skupščina zagotovi, da se o vseh vprašanjih v Sloveniji omogoči in organizira najširša javna razprava in oblikujejo jasna stališča in usmeritve;

– ob spoštovanju polne suverenosti in samoodločbe vsakega naroda mora Jugoslavija vsakemu od njih in vsakemu državljanu posebej zagotavljati večjo stopnjo varnosti in boljše možnosti za razvoj. To je Jugoslavija, ki si jo želimo in ki smo jo pripravljene odgovorno soustvarjati; vendar le tako, da bomo v njej polno in enakopravno uveljavljali svojo suverenost in samoodločbo.

Vroč razprave tekstilcev v hladni dvorani Doma sindikatov

POTRPLJENJA JE KONEC

Republiški odbor sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije je zadnje sejo začel še v »starem« slogu – s tarnanjem nad neverjetnim zapostavljanjem njihovih panog, nadaljeval pa v novem: če se po občnih zborih (končani naj bi bili do Silvestrovega), skupščini njihove dejavnosti (5. februarja 1990 v Novem mestu) in 12. kongresu ZSS (2. marca 1990) razmere ne bodo spremenile, bodo po temeljiti analizi zaključnih računov za letošnje poslovno leto najkasneje 15. aprila 1990 družno – stavkali. Tokrat zares!

Za tenkočutnejše razumevanje težav naših tekstilcev in usnarjev velja »film«, ki smo ga v Delavski enotnosti sicer že večkrat predvajali, zavrteti za nekaj kadrov nazaj. Na 15. seji svojega republiškega odbora (6. novembra) so bili delegati med obravnavanjem rezultatov gospodarjenja znova soočeni s kritičnim stanjem obeh svojih dejavnosti, Uroš Slavinec s komiteja za industrijo in gradbeništvo ter Miodrag Djokić z zveznega odbora sindikata tekstila, usnja in obutve pa sta jih seznanila z dotedanjimi ukrepi institucij sistema. Zborovalci so jih tedaj soglasno ocenili za nezadostne in časovno zakasnele, zato so vztrajali na že oblikovanih zahtevah in predlogih Zvezni skupščini ter razbremenitvami davkov in prispevkov v republiki. S seje so poslali pismo republiški skupščini, njenemu izvršnemu svetu, Gospodarski zbornici in ustreznima splošnima združenjima, vendar brez haska. Zato so ponovno zahtevali in »nepreklicno vztrajali«, kot beremo iz predloženega gradiva, »da nam odgovorne institucije sistema (republiški izvršni svet oziroma komite za

industrijo in gradbeništvo) v 10 dneh dajo pisno poročilo o že opravljenih in predvidenih aktivnostih za izboljšanje oziroma izenačitev pogojev za gospodarjenje v obeh panogah – z navedbo rokov in učinkov.« Pismo so zabelili z opozorilom, da se bodo sicer sami odločili za nadaljnje ukrepe, »pri čemer ne izključujemo tudi – napovedi stavke!«

Kdo koga vleče za nos

Izvršni svet skupščine SRS se je (z enotedensko zamudo!) odzval na pismo in med drugimi vrsticami napisal tudi naslednje: »Glede na sicer zahteven položaj gospodarstva nasploh ter obsežen proces reform, ki smo mu priča, pa objektivno do danes (23. nov. op. a.) ni mogel sprejeti vseh pobud Republiškega odbora sindikata.« Iz odgovora je bilo moč razbrati tudi »tolažilno« nagrado, da bo izvršni svet »razdelal predlog o možnih razbremenitvah obeh panog dela davka iz dohodka« – seveda s pripombo, da bo pri tem »upošteval družbenoekonomski položaj panog na enotnem jugoslovanskem trgu in

ukrepe, ki so jih v zvezi s tem sprejele Hrvaška, BiH in Srbija.«

Po razpravi na zadnji seji republiškega odbora sodeč, pa takšni »diplomatski odgovori« ne bodo več zadostovali. Ugovore lahko strnemo kar pod skupni imenovalec sindikalnega sestanka na to temo v šentjurskem Tolu, ki ga je podčrtal Radko Pušnik: »Zahtevamo, da IS SRS konkretno in z natančnim opisom navede vse akte, ki bi pomenili razbremenitev našega dohodka, izenačitev pogojev s povprečjem drugih panog in preusmeritev financiranja splošne in skupne porabe iz drugih virov, ne pa iz osebnih dohodkov. Zato naj konkretno odgovori!«

Konkreten odgovor pa so šentjurski zahtevali tudi od svojega panožnega sindikata. »Ne moremo se strinjati z molkom našega sindikata ob vse večjih in novih obremenitvah dohodka,« so se zmenili in povedali, da so imeli v mislih SPIZ, posebni republiški davek, prispevke za Kosovo (ne za vse nerazvite!)..., nenazadnje pa vse hitreje padanje svojega standarda. »Sindikalno navijanje zajamčenega osebnega dohodka v soglasju z izvršnim svetom skupščine SRS je norčevanje iz nas, delavcev v materialni proizvodnji, saj pomeni, da se foruma delata nevedna, ko je treba videti pogoje, ali se v teh naših 'tržnih' razmerah dá ustvariti takšen dohodek, ki bi nam zagotovil po njihovi statistiki izračunane plače,« so zapisali na koncu, zraven pa

Republiški odbor sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije je na 16. seji sprejel sklep o organizacijskih in kadrovskih pripravah na 5. skupščino svoje dejavnosti, ki bo 5. februarja prihodnjega leta v Novem mestu. Dotlej naj bi pripravile še občne zbere osnovnih organizacij sindikata v vseh organizacijah združenega dela (potekali naj bi med 22. in 31. decembrom), na seji izvršnega odbora RO (med 5. in 9. januarjem) pa naj bi oblikovali še predlog poročila o delu, programskih usmeritvah, statutu, listo kandidatov za funkcije v ZSS ipd., o čemer bo teden dni kasneje (12. januarja 1990) razpravljali in odločal republiški odbor. Hkrati z vsebinskimi, organizacijskimi in kadrovskimi pripravami na 5. skupščino sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije naj seveda tečejo tudi pripravne na 12. kongres ZSS in 11. kongres ZSJ, so se dogovorili.

dodali še svoj »pa še to«: »Spravimo se, koliko podjetij bo moralo v stečaj, koliko mater in otrok bo še moralo pasti v revščino in brezizhodnost, da bo slovenski birokratski vrh slednjič spoznal, da v delavstvu nima nobene podpore več...«

Cincanja je bilo dovolj

Medtem (in potem) se je zgodila še vsesrbska blokada Slovenije, kar je v sicer mrzli dvorani Doma slovenskih sindikatov pet pred dvanajsto močno dvignilo temperaturo, do vrelišča pa jo je dvignil Bojan Zatler iz Rašice, ki je kar naravnost vprašal, kakšno sporočilo s tega sestanka lahko prenese svojim sodelavkam. »Ne morem jih več nenehno tolažiti, češ, potrpite še malo,« je dejal in udaril po mizi: »Cincanja je bilo dovolj, zatorej – zaštrajkajmo.« Njegova ideja je dosegla konsenz, odprto vprašanje pa je ostalo le še, kdaj to storiti. Odločitev je padla pet čez dvanajsto in je požela vsesplošen aplavz: po obravnavi zaključnih računov torej najkasneje 15. aprila 1990.

Damjan Križnik

Revirji zaupajo v sindikat

EKOLOŠKI IN RAZVOJNI PROGRAM ZA VSO SLOVENIJO

Na delih konference ZS Slovenije v občinskih organizacijah Hrastnik, Trbovlje, Zagorje smo ob obravnavi programa NEODVISNIH SINDIKATOV SLOVENIJE ugotovili, da je delavstvo v revirjih zaradi nerešenih ekonomskih, razvojnih, zdravstvenih in socialnih vprašanj v neenakopravnem položaju z delavci v drugih delih Slovenije.

Prisluhnili smo odločnim zahtevam članov sindikata v podjetjih in občinskih organizacijah in enotno postavili zahteve po:

- celoviti ekološki sanaciji zraka, površin in voda v Zasavju, prizadetih zaradi rudarjenja in odlaganja odpadkov.

- izdelavi realne ocene zdravstvenega varstva občanov, posebej še otrok in vseh zaposlenih v Hrastniku, Trbovljah in Zagorju zaradi presežene največje dovoljene koncentracije SO² in dima, po kateri je pri SO² Trbovlje 1., Hrastnik 2., Zagorje 14. v SRS; po dimu Zagorje 2, Trbovlje 3. in Hrastnik 26. v SR Sloveniji. V sindikatih prizadeto ugotovljamo, da v Sloveniji od enega srednjeročnega obdobja v drugo odlagamo opredelitev perspektiva za delo energetike in premogovništva v revirskem prostoru, zato v sindikatih ocenjujemo, da je vprašljiva dolgoročna socialna varnost delavcev in njihovih družin v rudarskih krajih Hrastnik, Trbovlje, Zagorje, Laško, Senovo, Kanjižarica.

V občinskih organizacijah sindikatov Hrastnik, Trbovlje, Zagorje zahtevamo, da se v razvojnem delu ekološko-razvojnega programa oceni obseg in vzročnost odliva večjega dela akumulacije v preteklosti iz industrijskih centrov Hrastnik, Trbovlje, Zagorje in jih valorizira s programi, ki bodo zajezili odliv znanja in kadrov iz teh občin. Nacionalni ekonomski razvojni program za

revirje mora zagotoviti možnosti za prenehanje večletnega zastoja na ekonomskem in kulturno-socialnem področju v vseh treh občinah.

Na sejah dela konferenc Zveze sindikatov Slovenije v občinskih organizacijah sindikata Trbovlje, Hrastnik, Zagorje je bila soglasno sprejeta zahteva po razpisu:

Referenduma v osnovnih organizacijah zveze sindikatov v revirskih občinah Hrastnik, Trbovlje, Zagorje z zahtevo po oblikovanju in sprejemu ekološko-razvojnega nacionalnega programa za revirje v skupščinah občin Hrastnik, Trbovlje, Zagorje ob Savi ter v skupščini SR Slovenije.

Na referendumu, v četrtek, 11. 1. 1990, bomo člani sindikata glasovali o zahtevi po oblikovanju ekološko-razvojnega programa za revirje v skupščinah revirskih občin in skupščini SR Slovenije v vseh organizacijah in skupnostih.

Uspešno speljano sindikalno izjavljanje bo obenem potrdilo sindikat kot strokovno-stanovsko organizacijo, neodvisno od različnih strank in organov oblasti, ki se ne zadovoljuje z obljubami, ampak zahteva konkretne rezultate.

Izid tajnega izjavljanja zavezuje občinske svete ZSS Hrastnika, Trbovelj in Zagorja, naj zagotovijo obravnavo pobude o oblikovanju nacionalnega ekološko-razvojnega programa za revirje v skupščinah občin do konca februarja 1990.

Sindikalni aktivisti pričakuje, da bodo člani na referendumu večinsko podprli skupaj oblikovane zahteve in ob tem dali mandat in legitimnost sindikatu, da z vsemi sredstvi sindikalnega boja zagotovi pripravo programa in njegovo pravočasno izpolnjevanje.

Ciril Urek

Alžirska sindikalna organizacija na obisku pri nas

Delegacija alžirskega sindikata delavcev usnjarske industrije EMAC, ki jo je vodil predsednik Mohamed Buofatiha, je konec prejšnjega tedna končala uradni obisk pri Zvezi sindikatov Slovenije.

Delegacija se je pogovarjala s predstavniki republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in republiškega odbora sindikata delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije. V izčrpnih pogovorih so ugotovili, da potekajo v Sloveniji in Alžiriji v tem času podobni procesi demokratizacije družbe. Z letošnjo alžirsko ustavo sta uzakonjena tako večstrankarstvo kot sindikalni pluralizem, enotni alžirski sindikat pa se je začel prenavljati, kar naj bi uradno potrdili na izrednem kongresu prihodnje leto.

Predstavniki alžirskega sindikata so obiskali tudi Rudis

v Trbovljah in Feko v Trzinu. S predstavniki obeh delovnih organizacij, ki sta sodelovali pri gradnji treh tovarn obutve v Alžiriji, pri usposabljanju delavcev in vpeljavi proizvodnje, je tekla beseda o možnostih za rešitev vprašanj s podjetjem EMAC. Zaradi nekaterih težav na alžirski strani objekti še vedno niso predani naročniku, pojavljajo pa se tudi težave pri odplačevanju posojil. Predstavniki alžirskih sindikatov so se zavzeli za sporazumno rešitev zahtev, tako kot so dovolile nevtralne arbitraže, saj so prispevek obeh slovenskih podjetij ocenili izredno dobro, omenili pa so tudi možnost za sodelovanje teh partnerjev tudi na nekaterih novih projektih.

Informativna služba RS ZSS
vodja: Pavle Vrhovec

Družbeni lastniki, ki je zdaj nikogaršnja, moramo najti takšnega gospodarja, ki je ne bo ukradel

TRETJE PISMO

Ko je stari direktor predal posle novemu, mu je potisnil v roke tri pisma. Odpril prvega, ko bo zaškripalo, in če ne bo pomagal, pogledal drugega in tretjega, mu je rekel. Novi direktor je kmalu moral prebrati prvo pismo. V njem je pisalo: opravi reorganizacijo. Znova je zaškripalo v podjetju in odprl je drugo pismo: spet reorganizacija. V tretjem pismu pa je pisalo: Napiši tri pisma.

Zgodba je stara, stara približno toliko, kot so naše reorganizacije podjetij. Vendar je tudi za današnjo rabo. Po prvem januarju naj bi bili za letom 1974 priča največji preobrazbi naših organizacij v gospodarstvu. Katera oblika podjetja je najprimernejša, se ta čas – pet minut pred dvanajsto – sprašujejo tudi delavci večine slovenskih kolektivov, medtem ko bi nekateri direktorji bolje naredili, če bi že pred časom najprej prebrali »tretje pismo«.

Zakaj?

V gospodarski zbornici Slovenije so pred dobrim mesecem ugotovili, da preobrazba slovenskega gospodarstva po črki zakona o podjetjih poteka dobro, tako na o podjetjih poteka dobro, tako glede števila že preoblikovanih podjetij kot glede njihovega iskanja najboljših vsebinskih rešitev. Toda v večini podjetij se je pokazalo, da vodstva nimajo dovolj znanja o organiziranosti poslovanja za tržno gospodarstvo (po dr. Ivanu Ribnikarju imamo zdaj plansko-tržno gospodarstvo z napako), niti ga ne dobe tam, kjer ga pričakujejo – pri pravnikih.

Pravniki in ekonomisti bodo za svoja nasprotujoča si stališča hitro našli opravičilo v tem, da ima naš zakon o podjetjih 16 členov (zadnji hip so predlagatelji vanj stlačili tudi prvine zakona o združenem delu), podoben zahodno-nemški pa okrog 400. V pravnem jeziku so zadeve torej podobne bojnemu polju po bitki, za katero ni jasno, kdo jo je pravzaprav dobil.

Toda pri tokratni veliki preobrazbi gre zares: podjetje, ki bo v naslednjem letu zamenjalo le napis firme, bo lahko plen dosežanih partnerjev in konkurentov.

Preobrazbe zaradi predpisov

Ena od značilnosti preoblikovanja ozdov v Sloveniji je namreč spreminjanje enovitih delovnih organizacij v družbena podjetja oziroma izločanje nekaterih tozdov iz delovnih organizacij, tako da tudi ti tozdi postajajo družbena podjetja. Gre za najbolj preprosto obliko organiziranosti podjetij, s čimer v večini kolektivov zadostijo predvsem zakonu (s tem, ko zamenjajo napis firme); skratka, pri njih se spreminja oblika, ne pa vsebina: preobrazba ne poteka zaradi notranjih potreb gospodarstva, temveč zaradi predpisa.

Na enem od mnogih sestankov o preobrazbi gospodarstva je dr. Janez Sinkovec opozoril, da je zdaj malo sledov o pravnem po-

djetništvu, saj premalo razmišljajo o nujni rasti podjetja, o javnosti njegovega delovanja, ki je nujna, če naj se podjetje opira na kapital delnic in drugih vrednostih papirjev. Ob tem, po njegovem mnenju, ostajajo toge organizacijske oblike, kar pomeni, da se bodo nova podjetja – na splošno, in z izjemami – težko prilagajala zahtevam okolja (trgu, kapital-skim povezavam, razvoju tehnologije, državnim in mednarodnim predpisom itd.). Po mesec dni starih zborničnih podatkih je v Sloveniji 310 novih gospodarskih subjektov, usklajenih z zakonom o podjetjih. Večina med njimi so zasebna podjetja, in sicer družbe z omejeno odgovornostjo; pogoste so tudi zamisli o izdajanju delavskih delnic.

Po mnenju zborničnega odbora za samoupravno organiziranost in pravno dejavnost ni nobenih strokovnih ovir za ustanavljanje kapitalskih oblik podjetij. Kapitalska oblika pa s preprostimi besedami pomeni to, da zdajšnja anonimna družbena (ali nikogaršnja) lastnika dobi ime. Prav to je največji kamen spotike v stroki. Kajti družbena lastnina, ki jo na zunaj prikazujemo kot poslovni sklad podjetja, je še vedno nikogaršnja; in če bi ji hoteli nadeti ime – zasebnika in hkrati pravne osebe iz družbenega sektorja – bi jo po bližnjici lahko le razprodali. Ali natančneje: ukradli bi jo, čeprav je »nikogaršnja«.

Za ta model »bližnjice« so se najbolj ogrevali v ljubljanski Belinki (češ da bi poslovni sklad preprosto, morda v obliki delnic, razdelili med zdajšnje zaposlene, ki imajo največ zaslug za ugled podjetja). Kraja. Ali drugače: koliko Belinkinih delnic bi dobil kmet, ki so ga pred desetletji nacionalizirali, da so na njegovem zemljišču postavili tovarno, in koliko delnic bodo dobili nekdanji zaposleni ter partnerji koooperanti?

Iz tega zornega kota si upamo napovedati – prihodnost bo napoved ovrгла ali potrdila – da jo bodo še najbolje odnesla prav nova družbena podjetja. Vprašali boste, zakaj, ko pa bo verjetno v večini samo spremenila napis na tabli na katerem bo namesto delovne organizacije pisalo podjetje.

Kapitalski odnos s samim seboj

Strinjamo se s prvim očitkom, da pravilo ne more veljati za vse, posebej ne za velika in majhna podjetja. Toda dejstvo je, da bodo manjša družbena podjetja proučnejša za prve – prave! – kapitalске povezave, kot tista, ki bodo z dru-

gačnimi oblikami v ustanovitveni akt zabetonirala razmerja s partnerji. Kdor namreč v prihodnjem letu, torej v štartu (bolj) tržnega gospodarstva, ne bo znal privabiti vlagateljev in soupravljalcev zunanaj podjetja in bo še naprej imel kapitalski odnos s samim seboj, bi po mnenju dr. Ribnikarja zagrešil »izvirno obliko ekonomskega in upravljalškega incesta«. V družbi s takšnimi podjetji bi bilo še težje živeti kot v dosedanjem tržno-planskem sistemu.

Torej: kako družbeno lastnino, nikogaršnja in od vsakogar, spremeniti tako, da bo dobila lastnika – takšnega, ki družbene lastnine ne bo ukradel?

Ta čas najbolj znana in oprijemljiva je, kot kaže, Ribnikarjeva teza. »Ko bo republiški pokojninski sklad titular poslovnega sklada in bo s tem prenehal biti poslovni sklad podjetja plansko-tržnega gospodarskega sistema, ne bo več mogoče početi s poslovnim skladom tega, kar se je do zdaj. Iz tega bodo verjetno sledili drugačni interesi kapitalskega povezovanja prek poslovnega sklada, kakor bi sledili iz pojmovanja, da gre za knjigovodski voluntarizem,« je med drugim zapisal dr. Ribnikar.

S poslovnim skladom drugače kot doslej

Zamisel so, brez popolnega Ribnikarjevega blagoslova, na zelo zanimiv način izpeljali v dosežanju sozdu Mercator, ki bo po novem letu delniška družba z družbeno lastnino. To bo njen prvi korak. Naslednji bo delniška družba z mešano lastnino, torej tudi z delavskimi delnicami. Prvi človek bodoče delniške družbe Mercator Miran Goslar je, s preprostimi besedami, razvil v praksi teorijo, po kateri bi poleg obstoječega poslovnega sklada ustanovili dodatni sklad – sklad vlagateljev. »Noben predpis ne zahteva, da mora podjetje povečevati poslovni sklad. Namesto da bi ustvarjeno akumulacijo, potem ko bi izplačalo osebne dohodke, podjetje prelivalo v poslovni sklad, lahko tega ohrani na enaki ravni in akumulacijo raje prelije v sklad vlagateljev,« razlaga Miran Goslar. Tako bi postopoma realno rasel sklad vlagateljev, s čimer bi delničarji – na začetku so delničarke vse Mercatorjeve članice – krepili svoje premoženje, lastnina pa bi dobila oprijemljivo ime (čeprav najprej s pravno osebo podjetja v družbenem sektorju). Čež čas, še v prihodnjem letu, pravi Goslar, pa bi iz tega sklada razdelili tudi pravice delničarjem. Po tem, poenostavljenem načelu, bi delničarji postali samo tisti zaposleni, ki so v tekočem letu ustvarili akumulacijo. Teza ima ugovor v dejstvu, da je lahko tekoča akumulacija nastala kot posledica ustvarjene akumulacije v prejšnjih letih. Toda Goslar meni, da bi to dejstvo brez potrebe zapletalo prehod iz anonimne lastnine.

Edini kalup pri preobrazbi je torej najti lastnini ime, kajti brezimni kapital ne bo privabil partnerjev. Tista podjetja, ki so zgrešila to smer, imajo verjetno takšnega direktorja, ki je že napisal »tretje pismo«. Toda tokrat v tretjem pismu piše: stečaj.

Peter Mirkovič

V turizmu brez kažipotov

Center za usposabljanje zunanjetrgovinskih delavcev v gospodarstvu pri Gospodarski zbornici Slovenije je v Radencih pripravil posvet, na katerem so udeleženci glasno razmišljali o vključevanju našega turističnega gospodarstva v sodobne svetovne razvojne tokove. Razprava je pokazala, da je naš turizem na razvojni in organizacijski prelomnici. Dolga vrsta delovnih organizacij, ki so se rodile in odrasle v času administrativne ekonomije, ne ustreza več sodobnim turističnim tokovom in drugačnemu povpraševanju. Tisto, kar je bilo zanimivo še pred leti, danes za več kot polovico gostov ni več. Turisti danes iščejo predvsem izvirno ponudbo, ekološko čim manj oporečno okolje, poleg tega pa še urejeno infrastrukturo, brezhibno osnovno preskrbo in seveda ob vsem tem tudi – konkurenčne cene. Predvsem pa, kot že rečeno, iščejo izvirno ponudbo, to je tako, ki se razlikuje od drugih in prav zaradi tega vleče. V tem je največja »skrivnost«. Na račun enkratnosti in tako iskane izvirnosti je marsikdo pripravljen zamizati na eno oko, če kaj drugega ni ravno na najvišji ravni.

Pri ponudbi v Jugoslaviji močno zaostajamo za svojo konkurenco, saj smo, kot zatrjujejo mnogi strokovnjaki, že nekaj časa na mrtvi točki. Ob tem pa je najbolj zaškripajoče, da ne premoremo jasnih razvojnih usmeritev, da nimamo prepotrebni temeljnih kažipotov, pa tudi ne politike, ki bi z ukrepi spodbujala razvoj turističnega gospodarstva. Vse to sicer že dolgo dobro vemo, saj znova in znova ugotavljamo napake in kaj bi bilo potrebno ukreniti, da bi voz potegnili na cesto, pa ostajamo, žal, le pri grenkih spoznanjih in praznih besedah.

Svetla izjema v našem turističnem gospodarstvu je nedvomno zdraviliški turizem, ki se mu v zadnjih letih hitro pridružuje tudi navtični turizem. V tem primeru smo na srečo na zares dobri poti, saj sodobne marine rastejo kot gobe po dežju, velike naložbe pa se hitro vračajo in začnejo obrestovati že po borih dveh letih. In to je tisto, kar naše turistično gospodarstvo tako zelo potrebuje: hitro, čim hitreje obračanje kapitala.

Glede na to, da premore naša država več kot 6000 kilometrov dolgo obalo, ima prav v navtičnem turizmu še zelo velike razvojne možnosti. Zato na obali načrtujejo, da bi v prihodnjih letih število privezov več kot podvojili. Na Hrvaškem zdaj premorejo 8600 urejenih in sodobno opremljenih prostorov za »počitek« najrazličnejših plovil, do leta 2015 pa naj bi imeli že blizu 23.000. Vsekakor modra naložba.

Navtični turisti so namreč izrazito zaželeni gosti. Potrebujejo sorazmerno malo, na obali pa pustijo kar dosti denarja. Na dan v povprečju le malo manj kot sto mark. To je veliko, če vemo, da gre predvsem za zunajpenzijsko porabo. Zato kaže visoko zavahati rokave in se pošteno potruditi za čim več teh ljudi, ki so v primerjavi s »klasičnimi« oziroma »penzijskimi« turisti, pravi razsipneži.

Andrej Ulaga

Zimske počitnice

Upamo si trditi, da kljub vsej črnogledosti obstajajo možnosti za relativno poceni smučarske počitnice. V prvi vrsti so to možnosti, ki jih ponujajo delovne organizacije v okviru objektov lastnega družbenega standarda in dogovorjenih kapacitet. Potem so tu še izposojevalnice smučarske opreme in ne nazadnje tudi turistične in druge organizacije, ki lahko zaradi svojega elastičnega delovanja in majhnih stroškov režije zagotovijo ugodnejše ponudbe za zimovanje.

Danes bi vam predstavili nekaj teh praktičnih možnosti. Pobrskali smo po zimskih programih turističnih agencij in ugotovili, da ugodno smučanje za relativno ugodne cene ponujajo pri CMT Mladi turist v Ljubljani. Nekaj primerov:

Smučanje v KRANJSKI GORI ali PLANICI vas bo med zimskimi počitnicami (od 13. 1. do 27. 1. 1990) stalo od 210 do 270 DEM (seveda je plačilo v dinarjih). Za to boste dobili 7 polnih penzionov v idiličnem penzionu »Dom v Planici«, tedensko smučarsko vozovnico v Planici ali Kranjski Gori, prevoz iz Ljubljane in nazaj, smučarsko šolo in uporabo tekaške smučarske opreme.

Posamezne stvari iz ponudbe lahko izbirate. Za smučanje pa lahko prijavite tudi samo otroke, ki bodo imeli organizirano varstvo. Če se boste prijavili do 20. 12. 1989, boste dobili brezplačno šolo smučanja!

Smučanje v Avstriji – VERDITZ lahko dobite po ceni 2500 do 3000 avstrijskih šilingov za 7 dni v času od 13. 1. 1990 do 17. 2. 1990. Namestitev je v lepem penzionu na smučišču Verditz, kjer poleg penzijskih oz. polpenzijskih storitev dobite še tedensko smučarsko vozovnico, savno, solarij, bazen in namizni tenis. Za otroke so cene ugodnejše. Plačilo je deloma v devizah, deloma v dinarjih.

Smučanje v Italiji – DOLOMITI vas bo stalo že od 260.000 italijanskih lir naprej za 7 dni, za kar boste dobili penzijske storitve v hotelu in tedensko smučarsko vozovnico. Možen je tudi najem apartmajev, kar je še ceneje.

Posebej za otroke bodo na CMT Mladi turist organizirali prevozne smučarske tečaje na slovenskih smučiščih!

Otroci in odrasli si lahko izposodijo tudi vso potrebno smučarsko opremo po ugodnih cenah. Svetujemo vam, da za vse informacije pokličete na CMT Mladi turist, Celovška 49, Ljubljana, telefon 312-185 in 321-897 vsak dan razen sobote, od 9.00 do 17.00 ure.

CMT Mladi turist

MI SMO POISKALI ZA VAS – VI PA IZBIRAJTE!

Gradivo za pripravo kolektivnih pogodb

v Sindikalnem poročevalcu št. 13

Še vedno ga lahko naročite pri: ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4 – telefon 321-255, 310-033.

Prva novost v bančni zakonodaji pa je prav ta, da ne govorimo več o ustanoviteljih kar tako, pač pa o delničarjih. To so vsaj v prvem krogu resda samo imenovane družbene pravne osebe, že v drugem krogu (razpisu delnic) pa naj bi banke na svoje razpise začele vabiti tudi zasebnike. Torej nekaj res nezaslišanega še pred sorazmerno kratkim obdobjem, če ponazorimo te novosti.

Očitno lahko o največji novosti zdajšnje bančne preobrazbe v Jugoslaviji govorimo prav v zvezi z delničarstvom. Čeprav nekateri verjetno še naprej mislijo, da v bistvu ne gre za nič drugega kot za zamenjevanje tabel na pročeljih stavb, pa je gotovo treba ponoviti, da je zasnova bank kot podjetij, pravnih delniških družb, namesto tako imanovanega servisa združenega dela gotovo prelomna odločitev, porojena iz novih spoznanj, predvsem pa iz drugačnih družbenih hotenj, kot smo jih poznali doslej. Prav delničarstvo pa povsem natančno pomeni, kaj je z odnosi v taki ustanovi, kdo v njej prevladuje in kaj je temeljni motiv. Tudi v bankah bomo morali govoriti o dobičku in o tem, ali ga bo dovolj tudi za delničarje. Ti pa bodo sami povedali, ali ga je morebiti dovolj tudi za delavce banke, ki poslej ne bodo več nekakšna amorfna delovna skupnost, pač pa preprosto delavci pri delodajalcu, pa četudi tega označimo kar grobo na lastnika kapitala. Tako pač je in poslej tudi ne bo več vprašanje, ali direktorja banke postavlja politika (kot marsikdaj doslej) ali pa lastniki, delničarji. Ne da bi se pri tem preveč slepili, da se utegnejo kaj kmalu povsem zabrisati dosedanje meje med politiko in bančnim poslom ali bančno odločitvijo, pa vendarle kaže opozoriti, da tudi ob zdajšnjih bančnih akcijah v Sloveniji politike ni bilo čutiti. Vsaj preveč dejavna ni bila, četudi se je predsedniku republiškega izvršnega sveta nekajkrat zdelo vredno povedati, kakšne banke

Osnovna misel pri preobrazbi bank: trgovati z denarjem po svetovnih pravilih in pri tem delati dobiček

NOVI IZZIVI ZA BANKE IN GOSPODARSTVO

Menda ga ni več med bančniki v Sloveniji, ki si ne bo presneto oddahnil, ko bo za njim večmesečno mučno in predvsem izjemno zahtevno delo pri preoblikovanju našega bančnega sistema. Vse to zadeva tako ljudi iz Ljubljanske banke ali iz drugih bank, ki so združene sicer v druge jugoslovanske bančne sisteme, vendar pa so v resnici slovenske banke, saj jih je tudi ustanovilo tukajšnje združeno delo.

bi bile po njegovem najboljšje – toda tudi to njegovo misel so bankirji slišali, poslušali pa samo nekako na pol.

Teško iz zdajšnjih bank na svoje

Verjetno se res ne bo zgodilo, da bi imeli po spremenjeni bančni zakonodaji manj bank, kot smo jih imeli prej (doslej) in za katere smo največkrat govorili, da jih je odločno preveč. Najbrž tudi nihče ni mislil, da bo banke v prihodnje enostavneje ustanovljati, toda res je, da jih je, vsaj napovedanih, več kot doslej. Seveda še ni mogoče določeneje razmejiti, kaj se bo v prihodnje dogajalo s posameznimi večjimi bančnimi sistemi, ki so na nekaterih mestih oziroma

ozemljih začeli tudi razpadati, medtem ko so se drugod še okrepili. Na Hrvaškem so, na primer, iz ene močne združene banke naredili štiri manjše, v bistvu teritorialne banke, medtem ko so se v Srbiji nekatere dosedanje združene banke še okrepile. Za Slovenijo bi lahko rekli, da je pri tem ubrala neko srednjo pot – medtem ko so v Ljubljanski banki veliko časa porabili za to, da so se najprej zmenili, kaj sploh hočejo in nato poskušali vsem približati model tako imenovane banke matere s hčerami, so se na primer v ljubljanski temeljni banki Jugobanke odločili, da gredo tokrat na svoje in da postanejo kar Abanka. Čeprav nedvomno vse še ni docela dorečeno, pa se

bližajo zaključni roki, ko morajo banke sklicati svoje ustanovne zbere – seveda, če so tudi zbrale zadosti pristopnih izjav svojih delničarjev. Menda pa ni nevarnosti, da tega ne bi mogle storiti, saj se je izkazalo, da je v bistvu iz zdajšnjih bank tudi zelo težko izstopiti, kaj šele, da bi se kdo domislil ustanovljati še svojo banko. Vendar so se našli tudi taki.

Kaj se kuha v LB

Za slovensko bančništvo in za odnose v njem je seveda najbolj pomembno, kaj se kuha v Ljubljanski banki. Omenili smo že banko mater in njene hčere. Če pogledamo na hitro seznam bodočih bank, vidimo, da se na prvi pogled ni veliko spremenilo, kar utruje pri nekaterih tudi prepričanje, da gre v resnici samo za nekakšne lepote popravke. V zvezi s tem kaže opozoriti na mnenje zdaj že predlaganega v. d. generalnega direktorja Ljubljanske banke delniške družbe Antona Slapernika, da govoriti o spremembah v bankah tako omalovažujoče, pomeni tudi govoriti brez temeljnega poznavanja stvari. Po njegovem mnenju pa je bistvena sprememba prav delničarstvo v bankah, seveda z vsem, kar to prinaša s seboj, torej tudi povsem drugačne mehanizme odločanja v bančnih izvršilnih odborih.

Najtežje bo izbrati izvršni odbor

Osnovne premise bančnega delovanja po novem so tako dokaj trdno začrtane: cilj preobrazbe se začnejo z mislijo, da moramo priti do mnogo bolj učinkovitega bančnega sistema, bančnih podjetij, ki bodo z denarjem trgovala po vseh svetovnih pravilih, pri tem pa delala še dobiček – to pa vsekakor pomeni, da se mora odločilna vloga pomakniti od dosedanjega pretiranega vpliva dolžnikov (četudi so kot močna podjetja imeli v banki veliko kapitala) v korist lastnikov kapitala. Tako je razumeti tudi

Jugoslavija zdaj, tudi jutri – ali nikoli več

ČE ŽELIMO V EVROPO, ČLOVEKA NIKAR!

Večina Jugoslovanov doživlja razkroj naše federalne skupnosti, (pre)malo nas razmišlja o sintezi. Tako imenovana javna občila so preplavljena z zmerljivkami, s poudarjanjem svojega »prav«, z izjavami ZA in PROTI; le tu in tam kakšen »glas vpajočega v puščavi« o vsem tistem, kar naj bi nas povezovalo v skupno voljo za doseg boljšega... Svetel žarek tega drugačnega od posušanja žolčnih odmevov na prepoved mitingaške histerije in prakso ekonomskih blokad pa pomeni pred dnevi sklicana okrogla miza na temo JUGOSLOVANSKA SINTEZA dez(integracijski procesi), ki jo je pripravila politična šola CK ZKS.

Zakaj se je to lahko »zgodilo«, povedo že sama imena (po ostrosti besed znanih) predavateljev in kasneje »žrtev« izpraševalcev. Okroglo mizo so vodili: mag. Mirjana Kasapović, prof. dr. Bogo Kovač, prof. dr. Slaven Leticica in dr. Lev Kreft.

Pa poglejmo, kaj mislijo o podobni »Jugoslaviji zdaj, tudi jutri« ali nikoli več.

Po mnenju Mirjane Kasapović živi Jugoslavija danes v razmerah razpadanja ideološkega tipa integracije, kakršen se je razvil in so ga spodbujali v vsem povojnem obdobju. To izziva dve temeljni vrsti reakcij in sicer: prizadevanja, da bi ta tip integracije obnovili s stalnim dopolnjevanjem in modernizacijo uradne ideologije ter organiziranih poskusov, da bi ga zamenjali s postavitvijo novega ustavnopravnega stanja, ki naj izvira iz bistveno drugačnih ideoloških izhodišč.

Tako na primer populistično gibanje v primerjavi s tradicionalnim pojmovanjem Jugoslavije teži k discipliniranju vseh socialnih skupin in političnih skupnosti, ki ne sprejemajo tradicionalne opredelitve. Večina političnih na-

sprotnikov tega gibanja ne misli, da je sporno zaradi nacionalnih (nacionalističnih) vidikov, marveč zaradi njegove avtoritarne narave nasploh. Zaradi takšne narave pa ima to gibanje svoje objektivne zaveznike v delu vodilnih (borčevskih, sindikalnih, partijskih in drugih) sil tudi v nesrb-skih okoljih.

Skupine za državljansko pobudo pa, v nasprotju s tem gibanjem, vztrajajo pri temeljiti spremembi vrste in načina sistemske in socialne povezanosti države, to je sodelujejo pri pripravi novega »pravnega stanja«. Ali to zadostuje za obstoj Jugoslavije?

Obeta se nam še hujša zmeda

Po prepričanju Bogomira Kovača se temeljna značilnost socialistične prenovе v Jugoslaviji razkriva v zablodi, da je mogoče veljavni sistem obnoviti. Socialistična revolucija je že zavrnila dve prvini evropskega razvojnega modela: tržno gospodarstvo in pravni red (pravno državo), ki ga je utemeljeval. Polovičarsko vračanje tržnih ustanov in ustrezne zakonske ureditve v sedanji refor-

mi zato samo pogloblja gospodarsko krizo in postavlja pravni kaos. Dejansko niti sedanja oblast niti opozicija (če bi seveda imela to možnost) ne razpolagata z rešitvami za »normalizacijo« socialistične družbe v tržno demokratično družbo (državo). Usoda reform je zato zelo negotova, saj obstaja vrsta ekonomskih (socialnih) in političnih (vojaških) omejitvenih dejavnikov. Vendar pa kljub tej nedoločnosti lahko z veliko verjetnostjo trdimo:

a) da na ekonomskem področju – ne glede na zmago komunistov ali opozicije – tržna prenova ne bo bistveno ogrožena;

b) da bo oblast uveljavljala model sproščanja in prepuščanja pobjude podjetjem in posameznikom (liberalizacija);

c) da bo v družbi prevladovala zakonodajna zmeda starih in novih pravnih norm, zakonov, in da bo vrsta pravno organizacijskih oblik in norm prepuščena voluntaristični praksi.

In kje je podlaga za takšno napoved?

Vlada je v junijskem in septembrskem programu ukrepov ekonomske politike predlagala koncept »novega ekonomskega sistema« in nove ekonomske in razvojne (protiinflacijske) politike. ZIS je pri tem pripravil oziroma dopolnil vrsto sistemskih zakonov o podjetjih, o bankah in drugih finančnih organizacijah, o računovodstvu in finančnem poslovanju, pripravljani pa so tudi zakoni s področja deviznega in zunanjetrgovinskega poslovanja,

zakon o delovnih razmerjih, zakon o trgu vrednostnih papirjev in zakon s področja davčnega sistema in socialne politike.

Tako uveljavljena strategija prenovе je – po oceni Bogomira Kovača – partijski projekt, in to je njena največja omejitev, saj komunisti niso sposobni niti politično niti ideološko opustiti socialističnega projekta. Med komunističnimi frakcijami obstajajo namreč tri politične alternative:

a) zavzemanje za družbeni status quo: uvajanje ekonomske reforme s prevladujočo obliko družbene lastnine in samoupravljanja, politično prevlado partije in konstitutivno vlogo federacije (JLA, Hrvaška);

b) zagovarjanje komunističnega »retrogardizma«: uveljavljanje tržnega gospodarstva z močno centralizacijo ekonomskih funkcij države s političnim monopolom partije in centralizirano vlogo federacije (Srbija);

c) opredeljevanje za liberalni socializem: uveljavljanje tržnega gospodarstva s podjetniškim razvojem, politično pluralistična družba in asimetrična ureditev (Slovenija).

Opozicija – kolikor je je – nima posebej oblikovanega ekonomskega programa, saj je njena dejavnost usmerjena predvsem v osvajanje političnega prostora. Če pa že obstajajo elementi političnoekonomskega programa, so večinoma tako splošni, da se bistveno ne razlikujejo od liberalne komunistične opredelitve.

Jugoslavija bo torej, glede na

obstoječe politično ekonomske programe komunističnih frakcij in opozicije, obstala v zanki družbenega statusa quo, kajti vsi programi so dejansko »nacionalni programi«, zato med njimi ni mogoče najti medsebojne povezanosti in uveljaviti politične koalicije za »jugoslovansko gospodarsko ureditev«.

»Realsocialisti« so že pred nami

Jugoslovanska sinteza je torej mogoča samo na ravni novega političnega dogovora o ekonomskem sistemu in gospodarski ureditvi Jugoslavije, ki se bistveno ne bi smela razlikovati od evropske vizije sodobnega gospodarstva po letu 1992. S tega vidika je gospodarska prenova najprej politično, ne pa strokovno vprašanje. Socialistične države ne morejo same prenoviti svojega gospodarstva, zato bo v imenu »skupne Evrope po letu 1992« potrebna skupna akcija Evropske skupnosti, ki naj bi ponudila Vzhodu široko finančno in podjetniško pomoč. Nemško vprašanje in vloga ZRN (najverjetneje tudi Francije po socialistih) pri približevanju srednje Evrope, vključno z jugoslovanskim Balkanom, bo usodnega pomena za nadaljnji razvoj gospodarskih in družbenih reform, med drugim tudi v Jugoslaviji (evropska razvojna banka za socialistične države, podjetniški in pravni inženiring itd...). Toda za vse te spremembe je potrebna evropeizacija političnega in ekonomskega sistema socialističnih držav. Ker je v sedanji geometriji političnih sil malo možnosti za »evropeizacijo« Jugoslavije, bo v okviru takšnega »evropskega servisiranja pomoči« Vzhodu Jugoslavija najverjetneje na zadnjem mestu – za Poljsko, Madžarsko, Nemško demokratično republiko in prihajajočo Čehoslovaško.

Jugoslovanska sinteza ni možna brez korenite tržne prenovе in politične demokratizacije družbe.

izbiro bodočih izvršilnih odborov po bankah, kjer se že dogaja, da začnajo delovati povsem drugačne silnice in kot pravi dosednji predsednik Ljubljanske banke Metod Rotar, še nikoli ni bilo tako zahtevno izbirati izvršilnega odbora.

Čprav v Narodni banki Jugoslavije še naprej trdijo, da se bodo resno držali postavljenih omejitev pri poslovanju in ustanavljanju novih bank, ni jasno, koliko trdna je ta odločitev. Priznati je namreč treba, da gospodarstvo ne more obstati brez bank, in da smo nemara še mnogo preveč navajeni na to, da bo neko podjetje povezano le z banko na svojem območju. Mnogo bolj kot doslej se bo namreč dogajalo, da bodo delničarji iskali take povezave in naložbe kapitala, ki jim bodo prinašale večji donos ali pa boljši »servis« kot storitev. Zato, na primer, ne preseneča, da si je tudi Ljubljanska banka d. d. postavila za cilj, pritegniti tudi delničarje, ki so bili doslej med ustanovitelji nekaterih drugih bank ali pa, kar je nemara še slajše, da bi celo prišli k njej dosednji ustanovitelji tistih bank, ki so se »osamosvojile«, kot na primer Stanovanjsko-komunalna banka v Ljubljani ali pa beograjska temeljna banka Ljubljanske banke. Čprav je to med prizadati slabšo odmevalo, je Ljubljanska banka v iskanju delničarjev povabila medse tudi podjetja, ki so bila prej v teh bankah. Kako ji je ta akcija uspela, sicer ne vemo, toda ni skrivnost, da je zaradi tega krožilo ogorčeno pismo.

Čiščenje bilanc in bitka za delničarje

Vendar pa kaže omeniti tudi eno od bistvenih vprašanj, ki so močno krojila to temo. Gre za tako imenovano čiščenje bančnih bilanc, kar je zelo odgovoren in predvsem zamotan posel. Tudi v Ljubljanski banki so po takem čiščenju in že prej

natančno vedeli, katerim bankam ne bo več mogoče nadaljevati samostojne poti. Take so bile njihove temeljne banke v Skopju, Prištini in v Titogradu, njihove naloge pa naj bi v bistvu prevzela pred kratkim ustanovljena banka za medrepubliško gospodarsko sodelovanje, prav tako iz sestave Ljubljanske banke. Vendar je že slišati, da nameravajo Črnogorci Ljubljansko banko v Titogradu ohraniti, če ne drugače, pa tako, da se bo osamosvojila. Telega podatka seveda ni mogoče razumeti drugače, kot da se medrepubliške napetosti selijo tudi na to področje, zanimivo pa bo videti, ali bo tudi Narodna banka Jugoslavije menila drugače kot Ljubljanska banka, ki bo v prihodnje kot svoji glavni podružnici imela le zdajšnji temeljni banki v Sarajevu in Zagrebu. Tako bo v vseh skladih nove Ljubljanske banke nedvomno nekaj manj denarja kot doslej, ko ga je bilo v različnih skladih za okoli 716 milijonov dolarjev. To je banko uvrščalo na dokaj solidno mesto tudi v svetu, kako pa si želijo pritegniti čim več delničarjev tudi od drugod, je videti iz kar tristrankarskega oglasa LB d. d. celo v slovenskem tisku, čprav je ta banka vsaj po svojem pomenu in moči nekakšen monopolist in torej po naravi stvari ne bi smela trepetati za delničarje.

Težko je dodati še kaj novega k bančni preobrazbi. Ob zdajšnjih dogodkih, ki jih bodo že naslednji teden sklenili ustanovni zbori nekaterih delniških bank (med njimi tudi LB d. d. in Abanke iz Ljubljane), je torej v marsičem odvisna usoda slovenskega gospodarstva. Kakorkoli pač gledamo na stvari, je jasno, da so banke in gospodarstvo tesno prepleteni poslovni subjekti. Kako bodo eni in drugi znali odgovoriti na nove bančne izzive, pa je že drugo vprašanje, pri čemer se radi spominjamo na trditve bančnikov, da se moramo delničarstva še vsi učiti. In bančniki nič manj kot drugi.

Stojan Žitko

Tržna reforma pomeni opuščanje socializma, politična demokracija pa konec partijske diktature. Proces preoblikovanja jugoslovanske družbe je zato bolj negotov kot v katerikoli srednjeevropski socialistični državi in notranja nevarnost politično-vojaške diktature večja kot kdajkoli. Razpadajoči gospodarski sistem zahteva namreč zelo natančno »bilanciranje« med ekonomsko vlogo države in avtonomijo podjetij in svobodo posameznika, zato vse kaže, da brez politične demokratizacije in liberalizacije ter zunanje pomoči ne bo mogoče doseči naše napovedane gospodarske preobrazbe v »tržno družbo«. Kriza Jugoslavije je najprej kriza socializma in obstoječih komunističnih oblasti ter njihovih interesov, s čimer pa ni rečeno, da bi bili sedanji problemi brez socializma in komunistov lahko bistveno lažji. Prvi korak možne jugoslovanske sinteze je zato »deblokiranje« političnih procesov in dogovarjanja ter zavzemanje za asimetričen družbenoekonomski razvoj države, ki kot edino merilo sprejema evropsko razsežnost razvoja in preoblikovanja gospodarstva.

Radikalci tudi tokrat podirajo svoje malike

Za drugačno vlogo ZK od njene dosedanje »sivorazpovnavne« se ogreva tudi Lev Kreft. Pravi, da bo prav razvoj reform v realsocialističnih deželah, in vsaj tu in tam obetaven prodor političnih sil socializma in novih gibanj v razvitih evropskih deželah, ustvaril okolje, v katerem se te vrste zglede ne bo več mogoče dolgo upirati. Mnogo bolj kot vprašanje, ali bo Jugoslavija šla v demokratične reforme političnega sistema ali ne, bo postalo vprašanje reformnosti, treznosti in postopnosti v tem procesu – namesto sedanje ihtavosti, radikalizma in revolucionarnosti. Revolucionarni radikalizem političnega monopolista vidi svojo podobo v spačenem ogledalu: ko se le-ta danes sooča z radikalizmi, ki

terjajo novo pisanje zgodovine, kazni za komunistične grehe, ti novi radikalci smešijo heroje večrajšnje rdeče zarje, zahtevajo spremembo imen ulic, mest in ustanov in hočejo vsi po vrsti začeti vse skraja in na novo. Zveza komunistov Slovenije se je razglasila za stranko demokratične prenovne, in ko to ne bi zvenelo neprijetno, bi lahko dodali še, da je njen reformizem prej blago konzervativen kot radikalno zanesen. Stabilnost političnega polja je okolje, ki bi v njem rada delovala, in v naslednjih nekaj mesecih bo že očitno, ali ji takšno okolje uspeva ali ne. Toda zaostrovanje front z radikalizmom, oživljanje spopada med »revolucijo« in »kontrarevolucijo«, pretehtavanje na ostrini britve med kapitalizmom in socializmom, strastno ideološko merjenje komunizma in socialdemokratizma, iskanje razredne osnove političnega delovanja in s tem razkrinkavanje razrednega nasprotnika – protirazreda – vse to zmorejo na zenitno točko reforme pripeljati le reformi povsem nasprotno sile, sile dezintegracije.

Zato »zvezna strategija« Zveze komunistov Slovenije, ki (naj) pomeni predvsem njeno pripravo za zvezni izredni redni zapozneli kongres, pomeni predvsem njeno izkaznico pripravljenosti, da odigra v Jugoslaviji vlogo promotora nekaterih načel, ob hkratni odprtosti za promocijo drugih reformnih načel z drugih smeri in tokov. Prav od ustrezne »zvezne strategije« ZKS je odvisno, ali bo uspela volitve, ki je zanje pred vsemi odgovorna, izpeljati tako, kot je obljubila državljanom – kot svoj simbolni sestor z oblasti, z relativizacijo svoje vladavine »v imenu največje večine napredno usmerjenih ljudi« v smeri delnega vpliva na državne zadeve, ali tudi v smeri relativno bolečega volilnega poraza (kar bi verjetno pomenilo, če bi dobile manj kot 30% glasov na proporcionalnih volitvah).

Pridobivati prijatelje ali (še naprej) iskati sovražnike

Ali je po vsem tem v Jugoslaviji kratkoročno sploh možno postaviti pozitiven koncept (javne) politike? se sprašuje Slaven Letica.

Analiza vsebine in metod dela političnih organov in vodilnih politikov v zadnjih tridesetih letih namreč kaže, da Jugoslaviji ni uspelo razviti postrevolucionarne, mirovne, politične prakse. Namesto politike, ki je navadno opredeljena kot racionalna in učinkovita dejavnost v smislu vodenja javnih zadev in reševanja razvojnih problemov (katere primarni namen je določanje razvojnih ciljev, urejanje družbenih konfliktov in pozitivno motiviranje prebivalstva na podlagi programov za doseganje teh ciljev) se je razvila specifična javna dejavnost, ki jo je mogoče najbolje ilustrirati z metaforo o ideološkem podjetništvu in političnem (socialnem) nadzoru nad vsakršnim odstopanjem od prevladujočih političnih norm in dogem. Vprašanje je torej, ali se lahko obstoječe politične vodilne sestave spoznavno, organizacijsko, kadrovske in delovno preusmerijo od prakse arbitražne politične dejavnosti k praktični reševanju razvojnih problemov. S kadrovske selekcije pa že tako ni bilo zagotovljeno, da bi se na visokih administrativno-političnih funkcijah znašli profesionalci (politični menežerji), ampak »ideologi splošne prakse«.

In si takole odgovarja:

Kulturna (etična, socialna, tradicionalna ipd.) heterogenost jugoslovanskega prostora vnovič aktualizira teze o domnevni generični konfliktnosti in dezintegrativnosti »Balkana«. Dezintegracijski procesi na eni strani ter heterofobija (strah pred razlikami) in heterofilija (zaključnost v razlike) na drugi vnovič aktualizirajo razpravo o racionalnosti Jugoslavije in jugoslovanstva. »Krizo skupništva (sožitja)«, ki je danes empirično očitna, je moč pojas-

njevati na dva načina. Izhodišče pri prvem pojasnilu je dezintegracija v ustavi 1974 pri oblikovanju t. i. republiških – nacionalnih gospodarstev. Pri drugem pojasnilu je dezintegracijska težnja izvedena iz okoliščine, da navidezna »enotnost« Jugoslavije ni temeljila na racionalnih gospodarskih interesih in mehanizmih, mogoče na ideoloških, političnih in simbolnih prvinah. Besedna zveza »bratstvo in enotnost« to pojmovanje integrativnosti lepo ponazorila: videz integrativnosti temelji na enotni ideološki ortodoksiji, na enotnem vodji (Titu) in enotnih »sovražnikih« (ki so bili, če objektivno niso obstajali, fiktivno ustvarjeni). V trenutku, ko je postala usoda ideološke ortodoksije negotova (vendar se ni več mogla braniti, ker je kriza preseгла večino dogem), ko vodje ni bilo več in ko je bil pojem sovražnik na novo opredeljen, so se okrepili vsi tradicionalni dezintegracijski procesi in mehanizmi: religiozni, etnični, področni.

Novi obrazec enotnosti je potemtakem treba izpeljati iz novih racionalnih in pragmatičnih prvin: ne toliko iz skupne »krvi in ozemlja«, kot iz skupnega gospodarskega in kulturnega interesa. Namesto panslavizma in romantičnega jugoslovanstva je treba razvijati interesno jugoslovanstvo kot prvino evropske gospodarske integrativnosti (in kulturne pluralnosti) leta 1992.

Vsekakor pa tudi v prihodnje ostaja vprašanje, kako opredeliti racionalni »sistem« (politični, gospodarski, sociokulturni), ki bo interesno zadovoljil, razvojno pa spodbujal razvoj vseh regionalnih, etničnih in kulturnih skupnosti v Jugoslaviji.

Razlike v stopnji razvoja Slovenije in Kosova, ki se npr. gibljejo od 4:1 pri družbenem proizvodu, do 30:1 pri nezaposlenosti in nepismenosti – povzročajo, da je ta problem več kot samo akademski.

Namesto sklepa:

Po vsem povedanem ostaja eno neizpodbitno: V SFRJ so se posamezni narodi in narodnosti prostovoljno združili v federativno skupnost zato, da bi v njenem okviru vsak zase in vsi skupaj uresničevali svoje potrebe in interese.

Združenosť, povezanost v SFRJ mora zatorej slehernemu narodu in narodnosti dajati več, kot pa če vanjo ne bi bil vključen.

V nasprotnem primeru za nek narod ali narodnost takšno združevanje nima realne utemeljitve in smisla.

Glede na raznoliko zgodovino posameznih jugoslovanskih narodov in narodnosti ter iz nje izhajajoče jezikovne, kulturne, vrednostne, verske in etnografske razlike, bi bilo docela napak, če bi si prizadevali za njihovo nasilno zlitje in poenotenje.

Nasprotno: jugoslovanska skupnost lahko preživi le ob upoštevanju in negovanju različnosti, kar nas lahko edino bogati in povezuje. Presečne površine skupnih interesov bi morale biti odraz volje in želja vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. Morale bi biti optimalno definirane, manjše ali večje, vendar bi jih morali vsi enako dosledno upoštevati, spoštovati in uresničevati.

Jugoslavija kot pojem sam po sebi za posamezni narod ne predstavlja nikakršne vrednote in svetlinje, če ne zagotavlja uresničevanja interesov in hotenj tudi tega naroda. In določen narod lahko prenese samo tisti del svoje suverenosti, dolžnosti in pravic v pristojnost zvezne ravni, za kolikor se prostovoljno odloči, in to na podlagi svojih in drugih interesov.

V slehernem drugem primeru ne moremo več govoriti o narodni suverenosti.

To velja tudi za oblikovanje republiških in zvezne ustave. Velja pa tudi nasprotno: noben narod, narodnost ne more zahtevati zase ničesar, česar ne bi povsem priznavala tudi vsem drugim.

Vinko Blatnik

Na Češkoslovaškem je vulkan bruhnil (I.)

MORALE SO PASTI PRVE ŽRTVE

Tega občutka nemočnega sramu ne bi želeli nikomur! Stali smo ob oknih redakcije, ki gleda naravnost na trg svetega Vaclava. Pod okni gneča, kakršne še nismo videli. In vsi ti ljudje so kazali v nas s prsti in vzklikali – Prace laže! Sramujte se!
In večina nas, ki delamo v tej redakciji, smo se tega dne sramovali kot nikoli v življenju.

Tako se je v uvodniku češkega sindikalnega glasila Prace naslednji dan opravičil urednik. Ko so namreč policaji živalsko brutalno razgnali mirne študentske demonstracije, ko še danes iščejo dokaze za število mrtvih, ko si zdravniki že upajo na televiziji pričati, koliko žensk, otrok, študentov so živali pod šlemi in štiti spremenile v invalide – ko se je dogajalo vse to in je prav to iz Čehov in Slovakov naredilo nove ljudi, so časopisi kajpak pisali po starem. Zdaj priznavajo, da po neposredni direktivi svojih ustanoviteljev in kajpak komunistov v prvi vrsti.

Saj so to počeli dolga leta. Kot so dolga leta ustrahovani Čehi in Slovaki tiščali glave med ramena, molčali ali kvečjemu šepali.

Ko pa se je specialna komunistična policija s tolikšno nečlovečnostjo spravila nad njihove otroke, ki so ji čez čite ponujali cvetlice, je prekipelo vsem po vrsti.

Gnus naroda

In odtod ni več odpuščanja. Redakcije, ki tega niso, kot vsi ljudje, dojele čez noč, so bile popljuvane. Zato tak uvodnik ni nobena izjema, ampak pravilo. Opravičile so se vse redakcije za vsa leta nazaj. Večina je to storila sama, spontano, na najboljši način – z za sto odstotkov drugačnim poročanjem. Druge je v to pač prisilil gnus naroda.

Reportaže s Prage nisem začel z vprašanji tiska zato, ker sem pač novinar. Dogajanje na tem področju je gotovo ena najbolj nazornih podob hitrih in silovitih sprememb na Češkoslovaškem.

Če v Pragi ne vstaneš ob pol šestih zjutraj in se ne postaviš v vrsto, ne boš dobil nobenega časopisa več – razen komunističnega Rude prava. Ta se valja neprodan, ker je ubral, no, malce našo pot. Pot, ki ji pravimo počasne, postopne, premišljene spremembe in podobno.

Za nas še posebej neverjetno je dejstvo, da televizija ne zaostaja. Nasprotno, v sami špici se je znašla. Zdaj komunistični agitatorji na vso moč hite po podeželju in manjših mestih in ljudi prepričujejo, da se nič ne dogaja, da je vsa burja le natolcevanje in tuja propaganda. Tudi za televizijo trdijo, da sploh ne gre za poročanje iz Prage, ampak se v program vključujejo nekakšne skrivnostne tuje postaje...

Vse postaja javno

Problem je le, ker jim, prvič, nihče ne verjame, in drugič, ker te njihove najnovejše idiotizme zdaj skrbno spremljajo časopisi in televizija sama.

Odprtost je čudovita stvar, ni kaj!

saj je bila vsa obmejna formalnost v dobrodušnem vprašanju, če grem pomagat stavkat. Češ, vi imate že kar nekaj izkušenj s to rečjo.

Po taksistovem poročilu o političnem položaju sem doživel to, kar se mi je potem dogajalo z vsakim sogovornikom – vprašanja

In na Češkoslovaškem je zdaj odprtost splošna in temeljita. Ne-

Havel na grad oziroma za predsednika, je geslo, ki ga je polna Praga. Da je skupščina izglasovala predlog, naj predsednika volijo ljudje, se nam sliši simpatično – češki opoziciji pa ne! Komunistom s policijsko pomočjo namreč še uspeva ohranjati mrtvilo, ki so se ga za zdaj uspela otresti le večja mesta.

in spet vprašanja. Kaj nas čaka po demokraciji? Kaj pride z odprtostjo? Kako postaviti na noge gospodarstvo, ki so ga komunisti sesuli do tal?

Celo cigani so začeli delati

Čehoslovaki se namreč dobro zavedajo težav, ki jih čakajo. So pa vedrogleđi. Komunistom namreč najbolj zamerijo, da so ljudi odvadili delati, naučili pa so jih goljufati, švercati, krasti in hinarčiti. Toda, če verjamete ali ne, so nam pripovedovali – Pri nas so zdaj celo Cigani začeli delati. Sami pravijo, da v podporo demokraciji in se šalijo, kako je bila njihova lenoba le pasivni odpor komunističnemu terorju.

Res, zavest o odprtih problemih, a vedrogleđnost na vsakem

kakšno ljudsko rajanje. Vse naglas, vse takoj, vse pošteno... Taksist, ki me je peljal z letališča, ni ponovil klasičnega vprašanja praškega taksista – Ali želite menjati valuto? Kje pa, za politiko toliko let zamašena usta (dokler te ni kdo temeljito poznal in ti zaupal) so takojci na kratko nasula vsa aktualna dogajanja. Sicer pa sem šok doživel že na carini,

Zakaj bi se Čeh in Slovak pričkala, ko morata vendarle ujeti isto ribo?! Njene rdeče barve v časopisu kajpak ne boste videli.

koraku. Praga že skoraj mesec dni živi novo življenje in to dobesedno noč in dan. Študentske straže, stavkovne straže, žive verige okoli parlamenta, odprte tribune, množice pod novinarskimi okni, ki se zbirajo in vpijejo »Pišite resnico, pišite resnico!« Okna redakcij so odprta kljub hudemu mrazu in novinarji vzklikajo nazaj: »Ne bojte se, bomo! Sram nas je, a nihče več nam ne bo zapiral ust! Konec je terorja!«

Terorja ni konec

To, žal, še ni res. Teden dni smo spremljali televizijska in časopisna poročila o pričah, ki izginjajo. Prebirali smo povsem mafijske zgodbe o policiji v civilu, ki ponoči zasleduje študente, o strupenih injekcijah, ki jih po pričevanju zdravnikov dobivajo v tilnik, o sumljivih nesrečah na metro-

ju... Študentje so razkrinkali policijo, ki vajeniško (občutek nedotakljivosti?) sežiga arhive, videoposnetke, magnetofonske trakove in druga pričevanja o svojih grozodejstvih. Zdaj so že ustanovili posebno komisijo, ki naj bi to preprečila.

Ena najpomembnejših zmag v času mojega obiska je pač dokončna odprava apriorne vodilne vloge komunistične partije. Toda novinarji in študentje, ki so najbolj trdovratno za petami prav hlapčevski policiji nasploh in posebnim komunističnim enotam posebej, so vladi takoj naprtili novo nalogo. Dokazali so, da policijski šefi iz vse države trdovratno trkajo na vrata CK KP in zahtevajo napotke, direktive, češ da mora biti tega nerada konec. Vlada je obljubila, da bo te in druge podobne tako dolgo normalne normalnosti brž spravila v pravila pravne igre.

Neljube primerjave

Ob tolikšni odprtosti, javnosti in vseljuskemu nadzoru človek celo verjame.

Naj si za konec prvega dela potopisa po koncu komunizma na Češkem privoščim dve primerjavi – saj mučile so me številne in to na vsakem koraku:

Kdo bi se ob tej hitrosti in doslednosti ne domislil trnove poti komisij, ki se pri nas ukvarjajo z nezakonitostmi v policiji in državni varnosti?!

In druga primerjava, morda še manj ljuba – v tej deželi sem bil namreč velikokrat in z gotovostjo lahko zatrdim, da se Čehi in Slovaki niso imeli prav nič radi. Zdaj? Zdaj so neverjetno složni, naravnost ljubijo se in vzklikajo drug drugemu. Zakaj? To sem vprašal večkrat in odgovor je bil vselej isti: »Šele zdaj vemo, da imamo pravzaprav enega samega skupnega sovražnika.«

Ciril Brajer

Tone Peršak: **USEDLINE** (Gradivo in prispevki) VIII.

Nekega popoldneva v travi

Sadovnjak. Kot da bi ga bil kdo s težkimi krošnjami razprostrl po položnem pobočju nad močvirnim travnikom ob potoku... Obrabljena podoba...! Naj je bila že kdaj uporabljena ali ne; ko jo prebereš, se zdi obrabljena. Ampak trava je vsekakor bila sončno temno zelena in nabrekla od sokov. In bilo je vroče...

Precej čudno pa zdi, da vidim podobno tudi od zgoraj, s ptičje perspektive: na levi strani potok, zaraščen z jelšami, ob njem bolj svetlo zelena košenina, ki se kmalu blago vzpne v temno zeleno pobočje, poraščeno s težkimi krošnjami. Na desni strani, kjer se pobočje prekobali v zaobrobljen hrbet, se je na dolgo razšopirilo gospodarsko poslopje z žareče rdečo streho... Trava je bila res nabrekla od sokov in temno zelena, kakor je bilo zapisano in štrleča bodala listov so se lepila ob potno kožo... V prsti in ruši je moralo biti zelo veliko vode, ki se je stekala k potoku, košata drevesa pa so preprečevala sončnim

žarkom, da bi izžgali vlago izpod njih. Morda pa je bilo pred tem tudi daljše deževje ali pa je bila v resnici še pomlad in je bil tisti dna izjemoma tako vroč... Naj je bilo tako ali tako, trava je bila bohotno zelena in... Skratka, v podobni res prevladujeta dražljiva soparnost in poletno zelena barva...

V travi so ležali trije obiskovalci: moj polbrat, ki je tedaj že obiskoval industrijsko šolo; polsestra, dve leti starejša od polbrata in že zaposlena v pisarni velikega tekstilnega podjetja v istem daljnem mestu in njen fant, ki ga je pripeljala pokazat materi... Ali pa ga je pripeljala zato, da bi on videl mater. Prav lahko bi bilo tako, da si je on želel videti mater in je on zahteval, da jo obiščeta, saj polsestra dotlej sploh ni prihajala na obisk k materi in po tem popoldnevu je spet zelo dolgo ni bilo... In tudi s tem fantom, ki ga je tedaj pripeljala s seboj, sta se kasneje razšla, čeprav je imela z njim sina. Poročila se je nekaj

Prodaja družbenih stanovanj

KRPAJNE IZGUB S STANOVANJMI

Vse več je delovnih organizacij, ki so zabredle v težak finančni položaj oziroma so kreditno nesposobne, pa si pomagajo na vse načine, da bi zlezle na zeleno vejo in se izognile stečaju – tudi s prodajo zasadenih družbenih stanovanj. Tako imamo čedalje več opraviti s prodajo stanovanj samoupravnim stanovanjskim skupnostim v breme solidarnostnih sredstev.

To je pojav, ki v zadnjem času dobiva čedalje večjo razsežnost. Ker gre za nezakonito prodajo, so se 13. decembra na centralni službi družbenega knjigovodstva Slovenije dogovorili, da do nadaljnega zadržijo vse plačilne naloge, ki so v zvezi s tovrstno kupoprodajo stanovanj.

Vrednost 8 milijonov dolarjev

Prodajo družbenih stanovanj so v zadnjem času opravljali z vednostjo izvršnih svetov občin, stanovanjskih skupnosti, temeljnih bank in delovnih organizacij. Kupoprodaja stanovanj poteka tako le: samoupravne stanovanjske skupnosti sklepajo pogodbe s posameznimi organizacijami za nakup njihovih zasadenih stanovanj v breme prihodnjega priliva solidarnostnih sredstev.

Kot enega izmed zadnjih takšnih primerov lahko navedemo celjski Emo, ki si je tako poskušal izboljšati svojo likvidnost. Emo naj bi stanovanjski skupnosti prodal 860 stanovanj. Nakup v vrednosti osmih milijonov dolarjev naj bi kreditirala Ljubljanska banka Splošna banka Celje, stanovanja pa naj bi postala last solidarnostnega sklada celjske občine. Denar, ki naj bi ga stanovanjska skupnost vračala banki

za dobljeno posojilo za odkupljena stanovanja, bi vračala iz prispevne stopnje za solidarnost, ki pa jo plačujejo vsi celjski občani.

Namensko združeni denar bi torej uporabljali nenamensko. Razpravo o tem vprašanju je v celjskem izvršnem svetu spravilo z dnevnega reda obvestilo iz Ljubljane, da morajo povsod v republiko, kjer si hočejo težave tovarn olajšati s prodajo stanovanj, to prenehati. Žal pa so se republiški organi odzvali prepozno.

Po podatkih republiškega komiteja za varstvo okolja in urejanje prostora je bilo po stanju 30. novembra letos v Sloveniji v petih občinah prodanih 337 stanovanj s skupno površino 20.742,86 kvadratnih metrov in s skupno vrednostjo 350 milijard dinarjev na dan sklenitve pogodb.

Prednjači kranjski Tekstilindus

Med podjetji, ki so svoja stanovanja prodala, prednjači kranjski Tekstilindus. Prodajal je 191 stanovanj s skupno površino 13.184,6 kvadratnih metrov in v skupni vrednosti 200 milijard dinarjev. Sledi mu Veriga iz Lesc, ki je prodala 59 stanovanj s skupno površino 3.158 kvadratnih metrov in v vrednosti 79 milijard, nato tržiška Združena lesna industrija, ki je prodala 31 stanovanj v skupni vrednosti 21 milijard dinarjev, jeniška Iskra Unital, ki je prodala 22 stanovanj s skupno površino 1.263,19 kvadratnih metrov in v skupni vrednosti 23 milijard dinarjev. Po 17 stanovanj pa sta prodali radovljiška organizacija Sukno in sežanska Iskra Elektroakustika – prva je iztržila 21 milijard (za stanovanjsko površino

838,54 kvadratnih metrov), druga pa 5 milijard (za 712,53 kvadratnih metrov).

Pripravljajo pa še nekatere druge prodaje stanovanj. Tako naj bi koprski Tomos prodal približno 600 stanovanj, celjski Emo 560, žalski SIP Sempeter 113 stanovanj, novomeški Novoteks 90 stanovanj, Predilnica Metlika (v sestavi Novoteksa) 24 stanovanj, nedoločeno število pa še mariborski TAM, Tekstilna tovarna Maribor in Železarne Štore.

Na republiškem komiteju za varstvo okolja in urejanje prostora so ugotovili, da je prodaja zasadenih družbenih stanovanj samoupravnim stanovanjskim skupnostim v breme sredstev solidarnosti groba kršitev zakonitosti in namenske uporabe solidarnostnih stanovanjskih sredstev. Sredstva solidarnosti se po zdaj veljavni zakonodaji uporabljajo za financiranje in kreditiranje zidave, nakupa in prenove stanovanj in stanovanjskih hiš v družbeni lasti in pa za kreditiranje zidave, nakupa in prenove stanovanj oziroma stanovanjskih hiš v osebni lasti za

delavce in občane z nižjimi dohodki.

Nezakonita in nenamenska poraba sredstev solidarnosti bo zato imela več posledic. Ker se s sredstvi solidarnosti kupujejo zasedena družbena stanovanja in se na ta način ta sredstva dokončno porabijo, bo prišlo do občutnega zmanjšanja stanovanjske solidarnostne zidave po občinah, primanjkovalo pa bo tudi sredstev za subvencioniranje stanarin. Poleg tega se stanovanjske skupnosti z nakupi zasadenih družbenih stanovanj vnaprej zadolžujejo za sredstva, ki naj bi se šele v naslednjih letih stekala v občinske proračune.

Sprememba statusa lastnikov

Takšna prodaja družbenih stanovanj pa pomeni tudi spremembo statusa lastnikov stanovanj, ki zdaj v njih prebivajo. To pa je eden izmed ključnih problemov. Zasedena družbena stanovanja namreč postanejo potem, ko jih iz sredstev solidarnosti kupijo samoupravne stanovanjske skup-

nosti, solidarnostna stanovanja, do katerih pa bodo imeli stanovanjsko pravico delavci in občani, ki niso solidarnostno upravičeni. Skratka, imetniki stanovanjske pravice bodo imeli drugačen pravni status, kot so ga imeli prej s stanovanjsko pravico na družbenem stanovanju.

Novi lastnik stanovanja, to je samoupravna stanovanjska skupnost, bi morala izdati stanovalec nove odločbe za ta stanovanja. Ker pa ti niso solidarnostni upravičenci, jim odločb o dodelitvi tovrstnega stanovanja ne bodo mogli izdati. Zato bodo vsi imetniki stanovanjske pravice ostali brez pravno formalne ureditve, kar zadeva uporabo njihovih stanovanj, ali pa si bodo morali status imetnika stanovanjske pravice zagotoviti prek sodišč: tako bi sklep sodišča nadomestil odločbo.

Lahko pa razmišljamo tudi malce drugače: kaj pa, če se delovni ljudje odločijo za takšno prodajo stanovanj, da bi pomagali svoji delovni organizaciji? Vendar pa bi bila smiselna prodaja tistih stanovanj, ki jih zasedajo delavci potem, ko niso več zaposleni v tisti delovni organizaciji, ki stanovanja prodaja. Takšna stanovanja naj bi odkupila delovna organizacija, v kateri je delavec zdaj zaposlen – ali pa bi delavcu omogočila posojilo za odkup.

Razmisлити kaže tudi o možnostih za posojila iz sredstev vzajemnosti za odkup stanovanj v teh primerih. Nesprejemljivo pa je, da do odkupa prihaja iz sredstev solidarnosti. Posebej pa je treba zagotoviti neokrnjen status imetnika stanovanjske pravice, zlasti ko gre za izpolnjevanje stanovanjskih standardov in normativov. Nesprejemljivo je tudi, da se tako povečuje obremenitev dohodka gospodarstva (povečujejo se prispevne stopnje), še posebej zato, ker se kupuje enkrat že kupljeno stanovanje.

Zaradi vsega tega so v republici sprejeli kopico sklepov, s katerimi naj bi preprečili nadaljnje postopke za nakup zasadenih družbenih stanovanj. Pregledali pa naj bi tudi že sklenjene pogodbe in jih poskušali razveljaviti.

Marija Frančeškin

let kasneje z nekim drugim moškimi. Vendar zakon ni uspel...

Trije povsem drugačni ljudje v travu. Nekoliko stran od njih čepi napol gol otrok in jih vztrajno opazuje... Nenavadno pravzaprav, da vidim tudi sebe, čepečega in zvitega, menda napol skritega za steblo stare jablane, da je videti samo porjaveli obli hrbet, veliko kuštravo glavo in prežečo napetost otroka, ki preži na premike in glasove onih treh, kot da si hoče vtisniti v spomin prav vsak gib in sleherno besedo. Vidim podobno v celoti, z vso svojo zdravdo in željo po zblizanju vred...

Z materjo sva tedaj živela na tisti veliki kmetiji nad pobočjem: mati kot dekla in jaz z njo kot nebodigatreba privesek. In oni trije obiskovalci, ki so prišli obiskat mater, so bili tako kot gostje sprejeti na kmetiji: opoldne k obilnemu kosilu, popoldne kot poležuhi v sadovnjaku in zelo verjetno jih je gospodinja na večer pred odhodom povabila še na predvečerek... Saj drugače tudi ni bilo mogoče. Z materjo sva živela tu kot člana širše družine: imela sva svojo sobo, kjer sva spala, jedla pa sva skupaj z vsemi drugimi iz hiše... Iz tega časa mi je ostalo v spominu še to, da sem ravno tako kot gospodarjev, kakšno leto mlajši sin tudi jaz za malico včasih dobil kos kruha z medom. To je bilo najboljšje, kar sem takrat poznal, in verjetno so se mi z medom namazani kosi kruha prav zato tako vtisnili v spomin. Če bi bilo drugače, da bi jih gospodarjev sin dobival, jaz pa ne, bi se tega najbrž tudi spominjal,

vendar drugače. S temi kosi kruha in medom je povezan še spomin na čebelnjak, ki je stal onstran dolgega gospodarskega splotja in hiše, kjer se je blago vzpenjajoči se hrbet hriba prekobalil v drugo, prejšnji vzporedno dolino, skozi katero je tudi tekel manjši potok, ob katerem sem nekega dne videl črno kačo in seveda takoj zbežal daleč stran. Tudi čebelnjaku se nisem upal kdo ve kako približati, čeprav me je mikalo, zlasti, kadar je bil v njem gospodar, ki je potem imel roke vse do komolcev polne čebel, ko je znova prišel ven. Nisem in nisem mogel razumeti, zakaj je gospodar tako nepreviden, da gre vedno v čebelnjak z zavihanimi rokavi. Še manj pa sem razumel, zakaj čebele njega niso nikoli opikale, četudi je z golimi rokami brkljal po panjih.

Najjasneje in najbolj celovito pa se mi je iz tistega časa v spominu vseeno odtisnil ta popoldan v sadovnjaku... Gotovo zato, ker je bil dogodek zame izjemno pomemben. Pa ne vem več zakaj... Je bila to vznemirjenost od sreče, ker so k nama z materjo prišli na obisk za tisti kraj in čas gosposko oblačeni svojci, ki so jih tudi gospodarjevi otroci občudovali s široko razprtimi očmi. Ali pa je bila podoba sama po sebi tako vznemirljiva in slikovita: zelena trava in trije popolnoma drugačni mladi ljudje, ki so bili videti, kot da so iz nekega povsem drugega sveta... Oba fanta sta imela oblečene bele hlače in sta potem v teh belih hlačah ležala v temno zeleni travi. Polestra in tisti njen fant sta bila ves čas objeta. Pravzaprav sta le-

žala skoraj drug na drugem in nenehoma sta se zgečkala, ruvala in smejala; zlasti polestra se je kar naprej hehetala in njen smeh je bil tako mamljiv, da nisem mogel odtrgati pogled od njiju, ki sta se prižemala drug ob drugega v temno zeleni travi...

Morda pa je moja pozornost vse to tako pritegnilo zato, ker sem tisti dan prvič videl polestro, ki dotlej ni obiskovala matere in morda pred tem niti nisem vedel, da jo imam... Polbrata sem poznal, čeprav so tudi njega ne spominim iz časov pred tem popoldnevom. Toda on je menda občasno prihajal in kdaj pa kdaj tudi po kak mesec živel pri materi. Kot dojenčka me je, kot pravijo, celo nekajkrat previl in nahranil... Drugače pa sta oba več časa preživela pri svojih tetah, sestrah njegova očeta in materinega moža, ki je tedaj tudi živel nekje drugje in z neko drugo žensko. Zlasti polestra ni v bistvu nikdar živela skupaj z materjo... Ko je bila mati neke noči že precej let pred tem popoldnevom zbežala od moža, je odnesla s seboj samo polbrata, starega manj kot leto dni; dve leti staro polestro je pustila v hiši in zanjo so odtlej skrbele tete, sestre njenega očeta. In od njih je po končani osnovni šoli odšla v mesto, se vpisala v nekakšen tečaj in se kmalu že tudi zaposlila...

Je mogoče, da je podoba sama delovala tako dražljivo, da se je za vselej vtisnila v spomin otroku, ki si je iz tistih časov še komaj kaj zapomnil. Ti, ki so ležali v travi, so bili mladi mestni ljudje, oblečeni po mestni modi. Jaz, ki sem jih gledal, sem čepel par korakov

stran od njih, mogoče res stisnjen ob steblo kakšne stare jablane. Gotovo mi je bilo nerodno, ker sem jih tako vztrajno opazoval in prisluškoval besedam, ki jih vseh nemara niti nisem razumel. Morda sem čutil, da sem jim odveč, vsaj sestri in njenemu fantu, ki jima je po obilnem kosilu in v popoldanski pripeki gotovo zavrela kri... Morda je bila tista napetost v meni posledica neravnovesja med tem, da sem čutil, da bi moral stran od njih, in želje, da bi jih gledal in gledal, ki je bila vseeno močnejša in sem tako kar čepel tam z odrevenelimi nogami in strmel vanje kot uročen...

Vse to, kar sem videl, se mi je zdelo kot nekak obet boljšega življenja... Bil sem postružek. Ibržnik. Nekakšna oteževalna okoliščina za mater... Sin dekle, torej bitje, ki je za vse ljudi, razen za mater, štelo manj kot kakšna stvar ali domača žival... Le kaj je videla v tem svojem otroku mati? Po eni strani svoj greh ali živi dokaz svojega greha. Čeprav je kdaj pa kdaj tudi pozabila na to. Tudi njena varnost ni bila vedno enaka. Bili so tedni in meseci, ko se je trapila z vseh vrst pokorami in je v ta namen vsak prvi petek v mesecu šla k zgodnji maši, k spovedi in obhajilu, poleg tega pa je redno hodila v cerkev tudi ob nedeljah. In bili so tudi meseci, ko včasih niti k nedeljskim mašam ni hodila in se je zvečer le zelo poredko spomnila na obvezno večerno molitev... Toda na smrt je menda prav vsak večer pomislila. In vedno je potem, ko je legla v posteljo in odmolila ali tudi ne ter

premisllila dan, ki je bil minil, rekla: »Pa smo spet za en dan bližje smrti.«

Ti lepi mladi ljudje, ki so tisto nedeljo, nenadejani, prišli na obisk, so tako mestni, beli, počesani in dišeči po toaletnem milu in kolonjski vodi, sami po sebi pričali, da sta svet in sreča na voljo tudi ljudem z dna, kar smo otroci naše matere gotovo bili. Morda sem želel videti v njih tudi svojo prihodnost in sem zato neskončno vztrajno čepel ob jablani in jih občudoval, razigrane v travi... Morda sem hotel ravno to: vtisniti si v spomin ta prizor za vselej, ko bi podoba treh mladih meščanov, ki so bili to nedeljo popoldne videti kot cvetovi v temno zeleni travi, postala nekak cilj in vodilo za presojo, kaj sem dosegel in naredil iz sebe.

To bi lahko bila ena od razlag. Mogoče ravno zato ta podoba živi v mojem spominu kot podoba neznanega razkošja in slasti, kot prizor sproščene sle in zdravja in celo nekakšnega bogastva. V tej podobi, ki je živela in še živi z menoj, je skrit predmet želje in vsi napor, ki sem jih vložil v to, da bi izklical iz spomina še kaj takega, kar bi kakorkoli pojasnjevalo, zakaj se prizora tako živo spominjam, so bili brezplodni...

Tisti popoldan je bilo vse tako kipeče zdravo in veselo. Barve so bile sveže, telesa nabita s slo, kri je vrela... In vendar se zdi, kot da se ni popolnoma nič zgodilo. Samo to, da so se popoldne trije mladi ljudje vlegli v travo in uživali svoje življenje... Če ni to že pretiravanje z razlago...

Mnenje komisije skupščine SR Slovenije

USTAVA O DRUŽBENIH SPREMENBAH

Vse do podrobnejše ureditve lastninskih razmerij se je pri opredeljevanju titularjev družbenih sredstev treba držati tehle ustavnih določb

Pri organiziranju sestavljenih oblik podjetij po členu 145. g zakona o podjetjih se pojavljajo primeri, da se podjetju, ki vstopa v sestavljeno obliko, ne priznava titularstvo glede družbenih sredstev, ki predstavljajo preostanek njegovega premoženja. Stališče ni dosledno pravno logično, saj če podjetju ne priznavamo titularstva glede sredstev, jih podjetje tudi ne bi moglo odstopati sestavljeni obliki podjetij. Lastninska razmerja glede družbenih sredstev dejansko niso konsekvantno rešena, vendar je potrebno problematiko razreševati v okviru ustavne ureditve.

V 4. točki X. amandmaja k ustavi SFRJ je zapisano: »Organizacija združenega dela oziroma druga družbena pravna oseba je nosilka pravic in obveznosti v pravnem prometu glede vseh sredstev, s katerimi razpolaga in jih uporablja v skladu z naravo in namenom, ustavo in zakonom. Organizacija združenega dela oziroma druga družbena pravna oseba odgovarja za svoje obveznosti z vsemi sredstvi, ki jih upravljajo delavci oziroma drugi delovni ljudje in občani v tej organizaciji oziroma v tej osebi.« Iz te določbe izveemo, kdo je nosilec vseh pravic in obveznosti glede sredstev, pa tudi da so delavci oziroma delovni ljudje v tej osebi (zaposleni) upravljalci. V družbeni pravni osebi torej upravljajo s sredstvi delavci,

in ni mogoče dosledno trditi, da ni titularja. V primeru združevanja sredstev pa določa 10. točka X. amandmaja k ustavi SFRJ: »Delavci v OZD, ki združujejo sredstva ali delo in sredstva zaradi skupnega poslovanja ob skupnem tveganju, imajo pravico na tej podlagi skupaj in enakopravno, sorazmerno s sredstvi oziroma delom in sredstvi, ki jih združujejo, upravljati to poslovanje, odločati o skupnem dohodku in skupnem prihodku, določati obveznosti in odgovornosti za skupni riziko ter druge medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti iz združevanja sredstev oziroma dela in sredstev.« Iz tega besedila jasno izhaja, da je v primeru združevanja sredstev v drugo organizacijo vloga delavcev podjetja, ki vlaga, jasno opredeljena. Ni mogoče odklanjati teh pravil za družbe z omejeno odgovornostjo in delniško družbo v družbeni lastnini, saj so tudi v tem primeru temelj vsem razmerjem dani vložki v sestavljeno podjetje. Drugi odstavek iste točke posebej poudarja enaka pravila v primeru, ko se ustanovi novo podjetje s sredstvi drugih. Ustava SFRJ torej opredeljuje vlogo delavcev v upravljanju družbenega podjetja, pa tudi njihovo vlogo v primeru vlaganj v druga podjetja.

Drugačne rešitve bi bile vprašljive z vidika ustavnosti.

Inovacijski kotichek

Informacije za inovacije

Tako kot v vsem poslovanju dobiva informatika vse pomembnejšo vlogo tudi na inovacijskem področju. Računalniška obdelava podatkov in informacij ter sodobni načini njihovega prenosa že oblikujejo načine poslovanja, predvsem pa trženja. Na področju inovacijske dejavnosti v svetu že oblikuje tako imenovano informacijsko trženje, za katerega je značilno, da omogoča cenjen prenos informacij in vzbujanje tržnega interesa ter poslovnega sodelovanja v čim širšem tržnem prostoru. To še posebno velja za različne posle, kamor spadajo inovacije, njihov transfer, trženje in realizacija z rizičnim kapitalom.

V svetu se prav zato povezujejo regionalni, državni in celo že celinski informacijski sistemi, kot so npr. evropska inovacijska mreža, mreža za transfer in informacije o inovacijah, klub dajalcev tehnolo-

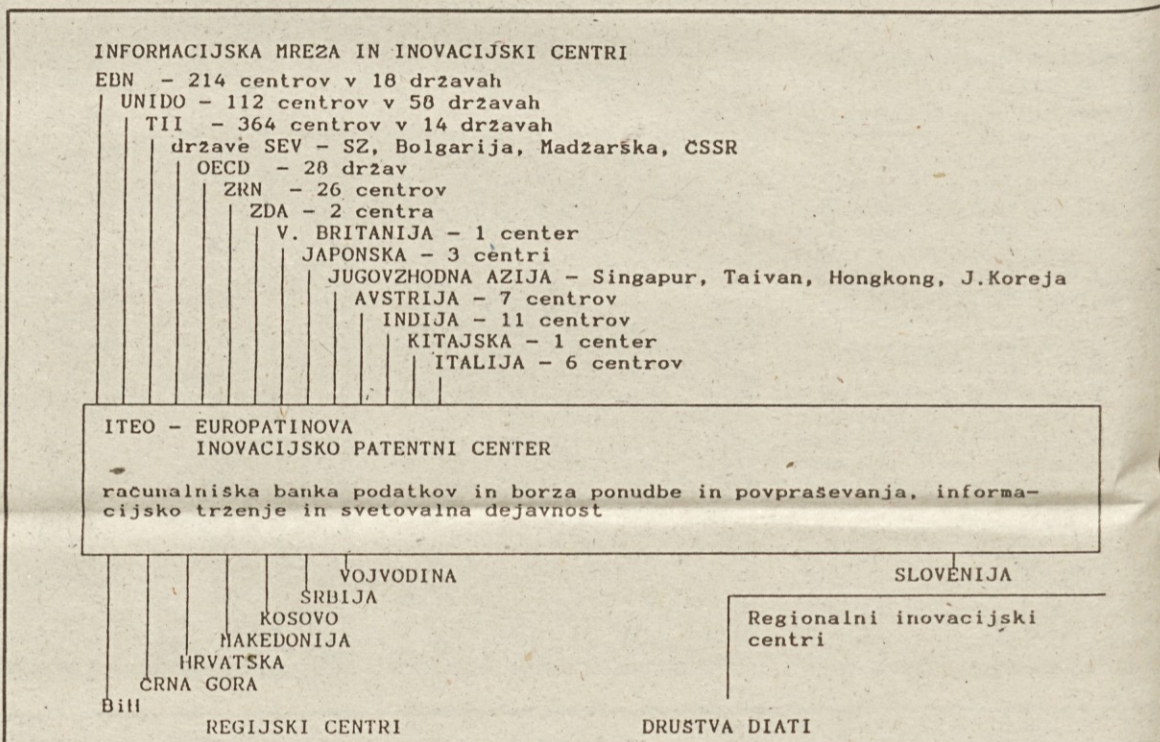
nologij pri UNIDU, svetovni register inovacij. Značilno je, da se večji sistemi in mreže z bankami podatkov povezujejo med seboj z on line povezavami, medtem ko se poslovni in inovacijski centri povezujejo med seboj na osnovi računalniške obdelave in prenosom informacij telefaks ali s pomočjo disket za osebne računalnike, ki so cenejši.

Značilnosti povezovanja informacijskih sistemov so:

- enotni klasifikacijski sistemi
- tipske oblike več stopenj informacij
- izmenjava in regionalno zastopanje interesov ponudnikov inovacij
- centraliziran način zbiranja in obdelave podatkov in informacij
- državna in panožna podpora in finansiranje teh sistemov infrastrukture

V te sisteme na inovacijskem področju se uspešno vključuje tudi Slovenija. Vpeljali smo enotno evidentiranje inovacij, mednarodni klasifikacijski sistem in borzo s ponudbo in povpraševanjem, ki je vključena v večino pomembnejših informacijskih sistemov za prenos in trženje inovacij v svetu. V Sloveniji je že šest specializiranih inovacijskih centrov, v osnovi pa je že prek dvajsetih regijskih inovacijskih in podjetniško pospeševalnih centrov, ki bodo opravljali osnovno svetovalno, informacijsko in usmerjeno poslovno dejavnost na osnovi interesa okolja in uporabnikov. Vse to kaže na potrebo po sistemski organiziranosti in finansiranju inovacijske infrastrukture, kamor spadajo informatika, izobraževanje, organiziranost in povezovanje v sisteme in mreže ter usklajen nastop pri povezovanju na domačem in tujem tržišču. Imamo osnovne dejavnosti, infrastrukturo in povezovalno svetovno, ki jo moramo s pomočjo pospeševalnih oblik inovacijskih centrov usmeriti v pospeševanje razvoja podjetništva, drobnega gospodarstva in obrti.

Marijan Stele

Kako se upiramo povečevanju brezposelnosti

Oblike brezposelnosti

Pripravlja: Angelca Ivančič

Delovne organizacije, ki so še vedno glavni dejavnik pri zagotavljanju zaposlovanja in socialne varnosti presežkov delavcev (nova delovna zakonodaja jim nalaga vrsto obveznosti, preden lahko delavcu odpoje delovno razmerje), poskušajo ohraniti zaposlitev že zaposlenim delavcem tako, da ne zaposlujejo zunanjih delavcev, potrebe po delovni sili pokrivajo iz lastnih kadrovskih rezerv s prerazporejanjem in delno s preusposabljanjem. To se odraža tudi v sestavi brezposelnih, saj narašča število iskalcev prve zaposlitve in število iskalcev starih do 26 let. Po podatkih skupnosti za zaposlovanje je bilo konec septembra letos na skupnostih za zaposlovanje prijavih 29287 iskalcev zaposlitve ali 6% več kot konec avgusta, med njimi jih je bilo zaradi stečajev 789; prvo zaposlitev jih je iskalo 9029 ali približno 31%. Glede na starost pa je bilo več kot polovica iskalcev (15240) starih do 26 let. Izbrazbena struktura pa kaže, da je imelo kar 25% iskalcev zaposlitve V., VI. in VII. stopnjo strokovne izobrazbe, 19% IV. stopnjo, skoraj tretjina samo I. stopnjo, drugi pa II. in III. stopnjo izobrazbe.

Naslednja oblika, ki se dokaj pogosto pojavlja v delovnih organizacijah je pošiljanje delavcev na neprostovoljni dopust z nadomestilom osebnega dohodka, ki se giblje med 70 in 80%. V okoljih, kjer za to obstajajo možnosti, prihaja tudi do začasnega razporejanja delavcev v druge organizacije na podlagi sporazumov. Predvsem v de-

lovnih organizacijah, ki so v neugodnem ekonomskem položaju, se pojavlja visoka fluktuacija. Zaradi nizkega osebnega dohodka in negotovega položaja zapuščajo organizacije predvsem kvalitetni, strokovno usposobljeni delavci, ki bi lahko največ pripomogli k odpravljanju težav. Žal največkrat ni niti volje niti sredstev, da bi te delavce zadržali.

Lahko rečemo, da v delovnih organizacijah ozračje ni preveč naklonjeno kadrovskemu prestrukturiranju, še posebej, če bi to imelo za posledico presežke, ki jim ne bi mogli zagotoviti drugega dela. Čedalje bolj prihaja do veljavne utemeljenosti opozoril, da je delovna organizacija premajhna rizična skupnost in da bi morala del bremena prevzeti tudi regija ali republika. V organizacijah terjajo (utemeljeno!), da odgovorne države in družbene ustanove delujejo na tem področju hitreje in učinkoviteje tako pri ustvarjanju možnosti za uveljavljanje nove delovne zakonodaje kot tudi pri odpiranju novih delovnih mest. Sicer pa večina organizacij, ki imajo presežke, upa, da jih bo lahko zaposlila z naravnim odlivom (predčasne upokojitve z dokupom delovne dobe).

Nekatere ukrepe, ki so namenjeni preprečevanju brezposelnosti in odpravljanju njenih posledic na nacionalni ravni, bi, kljub njihovemu nenačrtnemu in neselektivnemu uveljavljanju, lahko šteli med ukrepe aktivne politike zaposlovanja. Sem spadajo:

● že omenjene davčne olajšave in finančne pomoči organizacijam za ohranjanje delovnih mest, pri čemer

pa bi morali v prihodnje mnogo bolj upoštevati njihovo smotnost;

● ukrepi za odpravljanje izobrazbenih in poklicnih neskladij: finančna pomoč iz solidarnostnega sklada skupnosti za zaposlovanje za prekvalifikacijo in dokvalifikacijo delavcev, ki so postali presežki in jim ni bilo mogoče najti dela znotraj statusno povezanih delovnih organizacij. Ob tovrstni finančni pomoči se je v letu 1988 lotilo izboljševanja strokovne usposobljenosti zaposlenih 30 delovnih organizacij, v prvih devetih mesecih letošnjega leta pa 62. Tudi ta sredstva bi morali uporabljati bolj selektivno, saj so nekatere od teh organizacij danes že v stečajnem postopku ali pa tik pred njim;

● odpiranje novih delovnih mest: največ pozornosti bo usmerjene v razvoj drobnega gospodarstva tako v družbenem kot v zasebnem sektorju (vsaj v najrazličnejših dokumentih). Ustanovljeni so bili občinski skladi za pospeševanje razvoja drobnega gospodarstva. Vendar pa je še vedno vrsta ovir, tako delavci v zasebnem sektorju še vedno niso v enakem položaju kot delavci v družbenem, poleg tega pa davčna zakonodaja ne spodbuja obrtnikov k zaposlovanju več delavcev.

Letos je zraslo kar precej majhnih podjetij v zasebni, družbeni in mešani lasti.¹⁰ Na začetku oktobra je bilo po podatkih Zavoda SR Slovenije za statistiko 367 novih zasebnih in 30 mešanih podjetij. Po podatkih o vrsti dejavnosti, s katero se ta ukvarjajo, pa lahko sklepamo, da ne odpirajo možnosti za zaposlovanje tistih kategorij, ki se

v delovnih organizacijah pojavljajo kot presežki, saj se jih nad dve tretjini ukvarjata z različnimi oblikami trgovine in inženiringa. Nekaj možnosti odpira tudi pravica do odpravnine v višini 24 plač, ki bi jo moral prejemnik vložiti v ustvarjanje možnosti za zaposlitev. Pomembno vlogo pri odpiranju delovnih mest ima tudi razvojni dinar.

● za spodbujanje zaposlovanja nekaterih skupin prebivalstva: obveznost zaposlovanja pripravnikov, usposabljanje in priprava invalidov za zaposlitev, prednost invalidov pri zaposlitvi, kadar njihove zmožnosti ustrezajo zahtevam delovnega mesta, obveznost delovnih organizacij, da zagotovijo zaposlitev delavcem, pri katerih je prišlo do invalidnosti ali spremenjene delovne zmožnosti.

● natančno in pravočasno obveščanje iskalcev zaposlitve o prostih delovnih mestih: zakonska obveznost delovnih organizacij in zasebnih delodajalcev, da o vseh prostih delovnih mestih obvestijo pristojne skupnosti za zaposlovanje.

V socialni politiki ima za primer začasne brezposelnosti gotovo najpomembnejšo vlogo zavarovanje za primer brezposelnosti,¹¹ ki vključuje:

- pravico do denarnega nadomestila,
- pravico do denarne pomoči;
- pravico do zdravstvenega varstva in do pokojninskega in invalidskega zavarovanja;
- pravico do priprave na zaposlitev (strokovno usposabljanje v obsegu in oblikah, potrebnih za predvideno zaposlitev ter materialno pomoč pri tem usposabljanju);
- povračilo prevoznih in selitvenih stroškov.

Naslednji takšen ukrep socialne politike je možnost predčasnega upokojevanja (dokup delovne dobe), ki naj bi ga uveljavile spremembe zakona o pokojninskem in invalidskem zavarova-

nju. Zanj je bilo že omenjeno, da delovne organizacije upajo, da bodo na tej podlagi lahko rešile precejšen delež svojih presežkov.

Glede na dosedanje tokove v delovnih organizacijah je mogoče reči, da je priliv brezposelnih odvisen predvsem od tega, kako pogosti bodo stečaji. Najverjetneje pa se bodo še bolj zaprele možnosti za zaposlovanje delavcev, ki prvič iščejo zaposlitev, in tistih, ki so jo tako ali drugače izgubili. Tudi zaposlovanje pripravnikov za določen čas je le začasen ukrep, saj se mnogi po končanem pripravniškem stažu spet vrnejo na skupnosti za zaposlovanje. Če že ne upoštevamo posledic, ki jih ima brezposelnost za posameznika, potem bi bilo treba razmisliti o tistih, ki jih takšni procesi pomenijo za vso skupnost. Merila za določanje presežkov so le začetna faza, potrebno je zagotoviti, da se začasna brezposelnost ne bo spremenila v trajno. To, kar delavce najbolj skrbi, je, kdo bo po preteku časa, v katerem bodo upravičeni do nadomestila za brezposelnost oziroma po preteku dvoletnega neprostovoljnega dopusta, prevzel odgovornost za njihov položaj, če si v tem času ne bodo uspeli najti nove zaposlitve.

Opombe:
1), 2), 3), 4), 5), 6): Svetlik Ivan (1985): Brezposelnost in zaposlovanje, Delavska enotnost, Ljubljana

7) Kodolja - Sarin Jerina (1989): Izobraževanje zaposlenih - omejitveni dejavnik kadrovske prenove v Sloveniji, IB Revija za planiranje, Zavod SR Slovenije za družbeno planiranje št. 9, Ljubljana, september 1989

8) Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije: Pregled zaposlovanja in števila oseb, ki iščejo zaposlitev v mesecu septembru 1989.

9) Zveza skupnosti za zaposlovanje SR Slovenije: Razreševanje presežkov delavcev v delovnih organizacijah v letu 1989 s sofinanciranjem skupnosti za zaposlovanje, poročilo, Ljubljana, 13. 2. 1989

10) Stergar Ales: Trgovci na veliko, Delo, 22. 10. 1989 Inženirig in proizvodnja, Delo, 25. 10. 1989

11) Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Ur. l. SR Slovenije, št. 8/78, 27/82, 48/87.

Konec

Pomoč nerazvitim

ZAŠITI VREČO BREZ DNA

Gospodarska zbornica Slovenije se na srbski bojkot Slovenije, vsaj pri pomoči nerazvitim, ni odzvala recipročno. Razumljivo, ker v tem primeru tako niti ni mogla ravnati, saj recipročnosti na tem področju ni, ker Slovenija na jug samo daje. V gradivu, ki so ga pripravili za sejo izvršilnega odbora GZS, ni tako niti besedice iz protibirokratske in mitingaške orožarne, o tem, kaj misli zborni-

udarja potrebo, da se takoj preuči in izdela nova merila, da bo moč ekonomsko utemeljiti, kdo še spada med nerazvite ter kolikšno pomoč potrebuje.

V slovenski Gospodarski zbornici poudarjajo, da je nevzdržno, da ves mehanizem pospeševanja hitrejšega razvoja manj razvitih še vedno temelji na že odpravljenem zakonu o združenem delu.

Akontacija sredstev sklada federacije za leto 1989

SR Slovenija
- letno (skupaj) 1.681.467,4 mio din
- mesečno (skupaj) 140.122,3 mio din

	Letno			Mesečno		
	Skupaj	Obvezno posojilo	Združevanje	Skupaj	Obvezno posojilo	Združevanje
Kosovo 48,1%	808.785,8	404.392,9	404.392,9	67.398,8	33.699,4	33.699,4
BiH 25,2%	423.729,9	169.491,9	254.237,9	35.310,8	14.124,3	21.186,5
Makedon. 17,8%	299.301,2	59.860,3	239.440,9	24.941,8	4.988,4	19.953,4
Črna gora 8,9%	149.650,6	59.860,2	89.790,4	12.470,9	4.988,4	7.482,5
Skupaj	1.681.467,4	693.605,3	987.862,1	140.122,3	57.800,5	82.321,8

Ljubljana, 1. 9. 1989

Tembolj, ker je ustavna novela že lani odpravila koncept povezovanja na podlagi skupnega dohodka in prihodka ter temu ustreznega sporazumevanja. Sistemske spremembe v podjetjih (možnost traj-

nih vlaganj, delež v upravljanju in v delitvi na podlagi vloženi sredstev, večja samostojnost podjetij, revalorizacija vloženi sredstev, uvajanje delnic in obveznic itd.) omogoča povsem drugačne (poslovne) stike in ekonomsko motivacijo za razne oblike skupnih vlaganj. To pa pomeni, da je treba tudi zakonodajo na tem področju brez odlašanja oblikovati na novih temeljih, ki bodo upoštevali načela lastninskega pluralizma, kapitalsko upravljanje in omejeno vlogo države.

Jugoslavija se bo morala odločiti, ali bo preobrazba sklada za pomoč nerazvitim tekla v smer državne finančne agencije, prek katere bo država proračunsko, vendar kot lastnik, kapitalsko usmerjala razvoj, ali pa v smeri poslovne razvojne institucije, ki bo z dodatnimi sredstvi, vendar po tržnih merilih, pospeševala razvoj. Kakor koli že se bodo v Beogradu odločili, se nam zdi iz predlogov Gospodarske zbornice bistveno, da bi imela podjetja, ki bodo vlagala na nerazvitih območjih, davčne oprostitve oziroma olajšave. Prav tako se nam zdi bistven tisti predlog, po katerem

bi republiko, ki izpolni plansko obveznost glede števila projektov iz zaposlitev, oprsti ustrezne kotizacije za zvezni proračun. Podobno velja za zahtevo, da naj bi investitorji oblikovali novoustanovljena podjetja izključno kot delniške družbe, za katere se ve, po katerih načelih poslujejo.

Predlogi slovenske gospodarske zbornice, ki naj bi jim najprej prisluhnil slovenski izvršni svet potem pa tudi zvezna vlada, so skladni s hotenji gospodarske preneve in so seveda temu primerno tržno naravnani. Če bodo sprejeti, o čemer pa skoraj ne bi kazalo dvomiti, potem je v njih iskati orožje za učinkovito razbijanje gospodarsko fevdalnih jugoslovanskih držav na eni in za donosnost vlaganj na drugi strani. Tako bi končno zašili vrečo brez dna, ki je delala sive lase tako tistim, ki so vanjo dajali, kot onim, ki so iz nje jemali denar. Gospodarstvo pa bi utegnilo tudi glede pomoči nerazvitim samo rešiti številna vprašanja, s katerimi se neuspešno spoprijema razpadajoča jugoslovanska oblast in ki zdaj tej državi groze z razpadom.

I. K.

ca narediti glede želje nekaterih, ki se jim je zagabila »slovenska fašistoidna, nacionalistična, separatistična« in ne vem še kakšna pomoč, čeprav je dokaj verjetno, da se bodo pogovarjali tudi o njih. Namesto tega je v njem zaznati temeljit premislek o tem, kako in po kakšnih načelih naj bi ta pomoč tekla v prihodnje. In če nam je dovoljena prva in splošna sodba, potem je moč nesporno ugotoviti, da Slovenija v nobenem primeru ne bo več pristala na to, da bi komu kaj dajala na »lepe oči«, kot pravijo naši edino državotvorni bratje. Se pravi, da časi, ko so si slovenska podjetja trgala od ust in pošiljala denar nerazvitim bratom, ne da bi tudi odločala, zakaj se bo uporabil ta denar in kako se bo delil dobiček, gotovo minevajo.

Gospodarska zbornica predlaga, naj se takoj odpravi model, ki opredeljuje družbeni proizvod kot podlago za ugotavljanje obveznosti za pospeševanje razvoja nerazvitih. Po novem je to lahko le ekonomsko in politično vzdržna fiskalna obremenitev gospodarstva. Sredstva za te namene pa se lahko oblikujejo le znotraj davčnega sistema in gospodarske politike, ne pa na podlagi fiskalno povsem neodvisnega parametra, kakršen je na primer družbeni proizvod. Načrtovali naj bi jih v zveznem proračunu in to v skladu s skupno gospodarsko politiko, ne pa neodvisno od nje, kot doslej. Prav tako naj bi odpravili sedanjo dvojnost, ko se na eni strani iz proračuna financirajo nerazvite države, gospodarske naložbe pa prek sklada za hitrejši razvoj. Slovenija ponovno po-

Kljub začetnemu pesimizmu in celo odkritemu nasprotovanju so zgledi povlekli

MAJHNA PODJETJA SO ŽE RESNIČNOST

Podjetništvo in njemu prilagojen način poslovanja sta glavni temi gospodarstvenikov v letošnjem letu. Prav tako se bliža konec leta, ko naj bi slejkoprej vse delovne organizacije spremenile svoj naziv v podjetja. Ob teh spremembah, ki sicer prinašajo novosti in so korak naprej, je bilo mnogo hrupa in bo izrečeno še mnogo besed. S tem ne mislim zmanjšati pomena zakona o podjetjih, saj je bil že zadnji čas, da se ga sprejme. Manj pa je znano, da so bili začetki podjetništva storjeni že leta 1986 in da imamo v Sloveniji že nekaj let podjetja, ki podjetništvo tudi uveljavljajo. V mislih imam majhne delovne organizacije, ki delujejo samostojno, izdelujejo izdelke visoke tehnologije, imajo malo zaposlenih (vendar so to visokoizobraženi izvedenci), in kar je najpomembnejše, proizvajalna sredstva so v družbeni lasti.

Te majhne delovne organizacije ali majhna podjetja, kot jih bomo po novem imenovali, v svetu niso nov pojav. V ZDA se je začelo oblikovanje majhnih podjetij v 60 letih, ko so v krizo prišli veliki tovarniški sistemi. Pokazalo se je, da obdobje velikih tovarn ni pri-

neslo vseh željenih učinkov, kot so njihovi zagovorniki na veliko napovedali. Predvsem je bil v tem času popolnoma potisnjen v ozadje daljni ameriški sen o tem, kako biti sam svoj gospodar. To in gospodarski neuspehi so spodbudili novo podjetniško revolucijo konec 70 let. Kako naglo so nastajala majhna podjetja, naj pove podatek, da jih je bilo 1953. leta 93.000, leta 1985 pa že 700.000. Je pa v tem obdobju tudi propadanje novih podjetij potekalo veliko hitreje. Za nas je pomembno predvsem to, da so majhna podjetja postala ena izmed oblik samopomoči delavcev, ki so postali tehnološki presežek. Z bančno pomočjo so iz propadlega tovarniškega velikana naredili uspešna majhna podjetja. Število takih podjetij še vedno raste. Tako so najnovejše raziskave pokazale, da so morala velika podjetja mnogo poslov opustiti, medtem ko so majhna podjetja svoj obseg poslov še povečala, in to večinoma neproizvodnih.

Pri nas je bil Mikrohit prva delovna organizacija, v kateri so bila upoštevana načela in pravila uspešnega majhnega podjetja.

Malo strokovnjakov, perspektiven program visoke tehnologije, politična podpora ZSM Slovenije, trdna volja in majhen začetni kapital so omogočili njegov nastanek. Kljub začetni nejeveri, pesimizmu in celo odkritemu nasprotovanju je za sabo povlekel nastanek vedno več majhnih podjetij. Seveda ni šlo vse tako gladko. Zakonski nesmisli in togi predpisi, med katere lahko štejemo predpisano najmanjše število zaposlenih, elaborat o družbeno-ekonomski upravičenosti nastanka delovne organizacije, ki je bil isti za 5 ali pa 10.000 zaposlenih, so skorajda zatrli idejo drobnega podjetništva pri nas. Danes pa lahko rečemo, da je podjetništvo zaživelo. Prejšnji mesec je bilo pri Registrskem sodišču SR Slovenije prijavljeno 243 zasebnih in 140 družbenih majhnih podjetij. Večina teh podjetij je le izkoristila tisto luknjo na tržišču, ki jo je ustvarila dosedanja gospodarska politika s podpiranjem tržnih monopolistov in zanemarjanjem razvoja visoke tehnologije. Zato ne preseñeča poslovni uspeh majhnih podjetij, ki so ponudila lačnemu tržišču prav tisto manjkajoče. To pa

so računalniški uporabniški programi, marketing, svetovanje, izobraževanje, itd.

Pomen majhnih podjetij je večkrat. Omenim naj že dolgo pričakovani pritisk na naše tržne monopoliste, ki so jih in jih še podpirajo politični centri moči. Nadalje ustanavljanje majhnih podjetij pomeni začetek preustroja našega gospodarstva, zmanjšanje zaostanka za razvitim svetom na področju visoke tehnologije in intelektualnih storitev. Važno je tudi to, da so s tem boljše izkoriščena znanje in volja mladih strokovnjakov. Še večji pomen pa imajo ta »stara« majhna podjetja zdaj, v tem razmahu podjetništva, ki zavzema čedalje večje razsežnosti. Iz njihovih izkušenj in napak bi se lahko bodoči podjetniki veliko naučili. Obstoječa majhnih podjetij bo namreč precej odvisen prav od znanja in informacij, ki jih bodo podjetniki imeli in znali uporabljati. Zato je poznavanje poslovanja že obstoječih majhnih podjetij lahko v veliko pomoč pri načrtovanju uresničljive prihodnosti, s čimer pa se pri nas ne moremo ravno pohvaliti.

Robert Peklaj

Delu kolektivnih pogodb, ki določajo osnove za osebne dohodke (plače) in drugih prejemkov, zaradi aktualnosti namenjam cel članek. Nočemo zmanjšati pomembnosti drugih določil o pravicah, obveznostih in odgovornostih delavcev, vendar pa je že tako, da dokler delo normalno teče, so najvažnejše plače.

V Sindikalnem poročevalcu – prilogi Delavske enotnosti – je bilo pretekli teden objavljeno gradivo Zasnova sistema in elementov za pripravo in sklepanje kolektivnih pogodb v SR Sloveniji. Zato v tem članku ne bomo povzemali usmeritev iz tega gradiva, temveč se bomo omejili na nekatera razmišljanja in ugotovitve.

Z odpravo zakona o združenem delu ter sprejetjem zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja se opuščata izraza **živo** oziroma **minulo** delo in s tem tudi ni več osebnih dohodkov na podlagi teh dveh osnov. S tem pa se seveda ne odpravlja delitev po več osnovah. Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja namreč določa, da delavcu pripada za delo osebni dohodek, ki je del dohodka oziroma dobička, in sicer sorazmeren z njegovim prispevkom k ustvarjanju tega dohodka oziroma dobička. Zato bomo tudi v prihodnje delili osebne dohodke tako, kot smo jih doslej, po osnovah živega in minulega dela, čeprav se temu ne bo več tako reklo.

Preden si podrobneje ogledamo, kakšna določila bodo vsebovale bodoče kolektivne pogodbe, moramo še enkrat poudariti, da te listine ne določajo osebnih dohodkov ali osnov in meril zanje, ker je to stvar samoupravnih splošnih aktov, ampak določajo le minimalne vrednosti, ki jih zahteva sindikat in na katere pristaja nasprotna pogodbeno stranka.

Prva osnova v kolektivnih pogodbah bodo osnovni osebni dohodki za posamezne dohodkovne skupine delavcev. Omenjena zasnova predvideva, da bi generalna kolektivna pogodba določala osnovne (minimalne) osebne dohodke za osem takšnih skupin. Za razliko od kolektivnih pogodb iz razvitih dežel, ki za posamezne skupine določajo spodnje vrednosti v nominalnih zneskih, bomo pri nas zaradi visoke inflacije določali le relativna razmerja. Predlog je, da bi znašala ta razmerja med prvo skupino, v katero bi bili razporejeni delavci brez kvalifikacije, in zadnjo, to je osmo skupino, v katero bi bili razporejeni doktorji znanosti, 1:3,20. To razmerje ni utemeljeno z znanstvenimi dognanji, temveč so ga predlagali glede na ugotovitve iz izkušenj, korigiranih s predvidenimi potrebnimi osebnimi dohodki, ki naj bi spodbujali strokovnjake k čimbolj zavzetemu delu. Prodira namreč spoznanje, da nas nobeno še tako zavzeto in garaško fizično delo ne more rešiti iz grozljive gospodarske krize, v katero sta nas pahnila dogmatizem in z njim povezano zanemarjanje strokovnega dela.

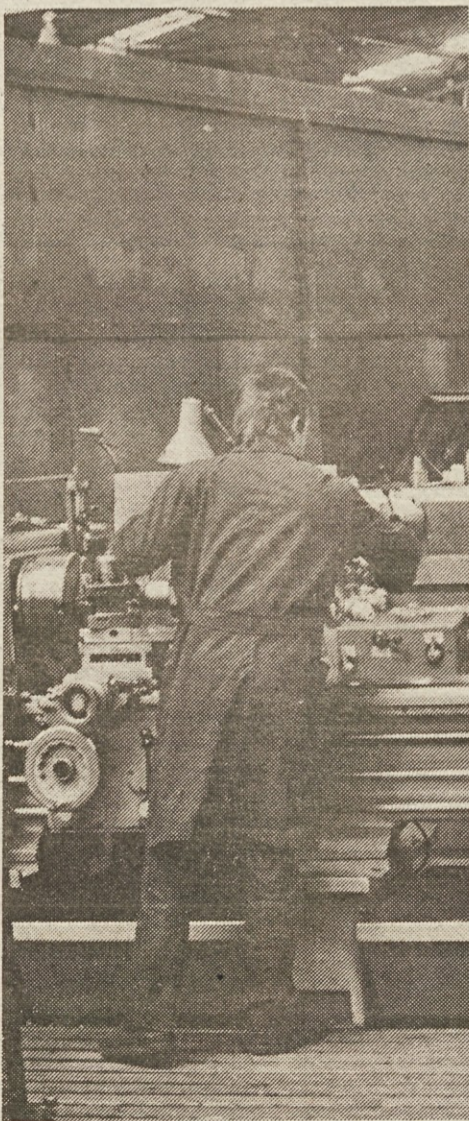
Ob teh razlikah med dohodkovnimi skupinami je treba poudariti še dvoje, in sicer: Prvič, predvidenih osem dohodkovnih skupin ne bo uporabljenih neposredno, temveč bodo le podlaga za določanje skupin v panožnih kolektivnih pogodbah. Predvidevajo, da bodo panožne kolektivne pogodbe določile znotraj teh skupin še poljubno število podskupin ter obenem določile tudi pogoje, ki jih morajo izpolnjevati delavci, da bodo razporejeni v te skupine oziroma podskupine. V teh pogojih bodo tudi opisi delovnih mest ali poklici ter njihov osnovni osebni dohodek. Tako naj bi se postopoma oblikovali katalogi delovnih mest ali poklicev po posameznih panogah. Njihovo izhodišče bi lahko bilo v tipičnih poklicih in njihovem vrednotenju v samoupravnih sporazumih dejavnosti.

Ostaja še vprašanje, kako naj se vrednotijo različne delovne razmere in obremenitve, ki se pri delu pojavljajo. Dilema je ta, ali te posebne delovne okoliščine (hrup, prah, plini, telesni napor, nevarnost nesreč, sevanje, umetna svetloba itd.) prištejemo osnovni vrednosti osebnega dohodka, ali pa jih vštevamo v osnovne osebne dohodke ter zaradi višjega vrednotenja delavce razvrščati v višje dohodkovne skupine. Prevladalo je mnenje, da se delovne razmere, ki so značilne za delovno mesto, upoštevajo pri določanju osnovnega osebnega dohodka,

Kakšne bodo naše kolektivne pogodbe

Osebni dohodki in drugi prejemki

delovne razmere, ki se pojavljajo le občasno, pa se osnovnemu osebnemu dohodku dodajajo. Za delovno mesto rudarja bi, na primer, določili v panožni kolektivni pogodbi osnovni osebni dohodek, ki bi upošteval, da je za to delo potrebna določena kvalifikacija in da je to delo fizično naporno. Za delo v jami pa bi dobil še jamski dodatek. Podrobnejših receptov za določanje omenjenih osebnih dohodkov ni mogoče dajati, in tudi enotnega vzorca za kolektivne pogodbe ni. Možna so sicer enotna izhodišča in usmeritve, kako pa bodo obli-

kovali strokovni sindikati konkretna določila v panožnih kolektivnih pogodbah, je odvisno od njihovih dognanj, potreb in sposobnosti.

V gradivu Zasnova sistema ni predvideno, da bi se direktorski osebni dohodki oziroma osebni dohodki delavcev s posebnimi pooblastili urejali s panožnimi kolektivnimi pogodbami. Nasploh je to področje še toliko nedorečeno, da je o tem težko kaj več povedati. Kaže pa se potreba, da bi morali tudi za te delavce določiti osnovne osebne dohodke.

Rečeno je bilo, naj bi razpon med dohodkovnimi skupinami v generalni kolektivni pogodbi na ravni republike znašal 1,00:3,20. Pri tem je vprašanje, kaj je pravzaprav 1,00? Odgovor ni preprost. V programu neodvisnih sindikatov Slovenije se sindikati zavzemajo za uvedbo ekonomske cene dela in za najnižjo ekonomsko ceno dela ter za najnižjo plačo, ki pa ne more biti stvar pogajanja – torej ne bo določena v kolektivnih pogodbah – »marveč je pravica, ki je kot minimum za dostojno življenje, zajamčena vsakemu zaposlenemu«.

Razlaga tega stališča je takale: najnižja plača, za katero se zavzema sindikat, je sedanjí najnižji zajamčeni osebni dohodek, ki je določen z zakonom in velja za podjetja, ki poslujejo z izgubo. V prihodnje naj bi se ta plača določala tudi z zakonom ali drugim aktom in bi veljala kot absolutni minimum. To pomeni, da noben delavec, ki bi delal poln delovni čas (in dosegel normalno delovno uspešnost?) ne bi mogel dobivati nižje plače, ne glede na to, kaj in kje bi delal.

V programu navedena ekonomska cena dela ni mišljena kot cena, ki jo določa delovanje ekonomskih zakonitosti – ponudbe in povpraševanja – na trgu delovne sile. Na tak trg sindikat ne more pristati, ker bi izgubil svojo bistveno funkcijo. V zgodovini je sindikat nastal kot organizacija monopola delovne sile nasproti monopolu kapitala prav zato, da bi, poleg zaščite drugih pravic, zavaroval delavske plače pred njihovim padcem pod znesek, potreben za preživetje. Toliko manj pristaja sindikat na nenadzorovano delovanje trga delovne sile v današnjih kriznih časih, ko ponudba delavcev daleč presega povpraševanje.

Ekonomska cena dela je zato treba razumeti kot ceno dela, ki delavcu zagotavlja človeka dostojno življenje in ki jo morajo podjetja in ustanove upoštevati pri svojem gospodarjenju. To ceno bo sindikat kot organizacija delavcev v pogajanjih z drugo pogodbeno stranko v kolektivnih pogodbah poskušal določiti čim višje in jo izraziti v osnovnih osebnih dohodkih dohodkovnih skupin.

Najnižja ekonomska cena dela, ki jo program tudi omenja, pa naj bi bila še sprejemljiv osnovni osebni dohodek v prvi dohodkovni skupini, v katero se razporejajo delavci brez kvalifikacij. Določala naj bi se z enako metodologijo, kot se določa sedanjí najnižji osebni dohodek.

Odgovor na vprašanje, kaj je 1,00, se torej glasi: 1,00 je osnovni osebni dohodek prve dohodkovne skupine, ki ga bosta določali pogodbeni stranki v kolektivni pogodbi. Sindikat se bo pri tem zavzemal, da bo ta osebni dohodek glede na družbene razmere in produktivnost dela čimvišji, nikakor pa ne bo pristal na takšnega, ki bi bil nižji od najnižje ekonomske cene dela oziroma najnižjega osebnega dohodka.

Najnižja ekonomska cena dela torej ne bo le nekakšno merilo za določanje motenj v poslovanju, temveč bo trdna individualna

pravica delavca, ki pošteno opravlja svoje delo.

Dodatki za težje delovne razmere, dodatki, ki izhajajo iz posebne razporeditve delovnega časa (nadurno delo, praznično in nedeljsko delo, deljen delovni čas itd.) in dodatek za delovno dobo se prištevajo k osnovnim osebnim dohodkom. V višjih dohodkovnih skupinah bo osnovni osebni dohodek mnogokratnik osnovnega osebnega dohodka prve dohodkovne skupine.

Kolektivne pogodbe, predvsem panožne, bodo morale zelo natančno določati tudi osnove in način ugotavljanja delovne uspešnosti delavcev. Omenili smo sicer, da se s temi pogodbami določajo le minimalne pravice delavcev in zato elementov za tako imenovano stimulativno delitev osebnih dohodkov ne bi bilo treba opredeliti. Toda naša zakonodaja (18. člen zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja) določa, da je neuspešnost delavca razlog za razporeditev na drugo delovno mesto, »ki ustreza njegovemu znanju in zmožnostim. Če ni takega delovnega mesta, delavcu preneha delovno razmerje«. Brez velikih besed je jasno, da so te pogodbene postavke izredno pomembne za delojemalce in morajo biti zato opredeljene tako, da jih bodo varovale pred različnimi možnimi manipulacijami. Glede na to, da so osnovni osebni dohodki dohodkovnih skupin definirani kot minimalna pravica delavcev, ki normalno opravljajo svoje delo, se pozitivna delovna uspešnost dodaja, negativna pa odvzema od te osnove.

Omenili smo, da zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja določa, da delavcu za delo pripada osebni dohodek, ki je sorazmeren njegovemu prispevku k ustvarjenemu dohodku oziroma dobičku. Kolektivne pogodbe bodo morale zato določati tudi delitev dobička na del, ki ga bodo dobili delavci v obliki plač in na del za akumulacijo. Za neprofitne organizacije pa bodo morale določiti dodatno delitev osebnih dohodkov (npr. 13. in 14. plače). Doslej kakšnih poglobljenih razmišljanj v tej smeri še ni bilo, zato ostaja to področje urejanja v kolektivnih pogodbah bolj ali manj odprto. Domnevati pa je mogoče, da kakšnih revolucionarnih sprememb ne bo. Verjetno bo še naprej tako, da bodo po periodičnih in zaključnem računu »delili dobiček« tako kot doslej, v resnici pa se bodo na ta račun povečali osebni dohodki tudi v družbenih dejavnostih. Morebitne uvedbe delavskih delnic ali drugih oblik vrednostnih papirjev za participacijo pri dobičku pa ne določa kolektivna pogodba.

Za druge pravice delavcev, kot so na primer nadomestila osebnih dohodkov, prejemki iz sklada skupne porabe in morebitni tudi materialni stroški v zvezi z delom (če ne vsi pa vsaj regres za prehrano ter prevoz na delo), se bo sindikat zavzemal, da bodo v generalni kolektivni pogodbi določene tako, kot so bile doslej v sindikalni listi. Prenos pravic iz sindikalne liste v kolektivne pogodbe bo za sindikat pomenil bistven kakovosten preskok. Sindikalna lista je le skupek sindikalnih stališč in usmeritev, ki nima nobene pravne veljave in ki delovnih organizacij v ničemer ne obvezuje. Sindikat jih je uveljavljal le s svojo avtoriteto, pravno pa so veljala določila samoupravnih splošnih aktov ter sklepi samoupravnih organov. Ko pa bo sindikalna lista postala vsebina kolektivnih pogodb, se bo spremenila v pravice, ki jih bodo delavci lahko neposredno zahtevali.

Z razmišljanjem o kolektivnih pogodbah smo pri koncu. Na vrata trka tržno gospodarstvo. Ali nam bo uspelo tudi s temi listinami omiliti njegove udarce?

Marjan Zupan

Nagrado Prešernove družbe in RS Zveze sindikatov Slovenije je odbil Jože Felc za roman Duša imena

SPET DOBRO BRANJE V ZBIRKI PREŠERNOVE DRUŽBE

Prešernova družba je pesnikov rojstni dan obeležila s vsakoletno predstavljivo redne zbirke za prihodnje leto. Letošnja je bila v prostorih Ljubljanske banke, ki je pripomogla k izidu in predstavitvi redne zbirke. Knjige so tokrat izšle v manjši nakladi kot prejšnja leta. Natisnili bodo 45.000 izvodov, vendar so jih do predstavitve stiskali le dve tretjini. Predstavili so tudi odločitev žirije za izbor romana ali povesti, ki ga nagradita republiški svet Zveze sindikatov Slovenije in Prešernova družba. Izbrali so roman Jožeta Felca iz Idrije z naslovom Duša imena. Natisnili ga bodo v naslednji redni zbirki.

V koledarskem delu Prešernovega koledarja za leto 1990 – »navadno leto, ki se začne in konča s ponedeljkom, šteje 36 dni ali 52 tednov in en dan, njegov letni vladar pa je Venera«, so reprodukcije del slovenskega mojstra krajina in tihožitij Franceta Pavlovca (1897–1959). Študijo o slikarju Pavlovcu je prispeval Ivan Sedej. V uvodnem delu koledarja je še študija Boga Grafenauerja »Tisoč štiristo let od naselitve slovenskih prednikov na današnjem slovenskem ozemlju«, razprava Jožeta Pirjevca »Strela na bazoviški gmajni« ter zapis Primoža Hainza »Položaj vernikov in verskih skupnosti v SR Sloveniji«. Lojze Kante se je spomnil petnajste obletnice osimskih sporazumov, Drago Košmrlj piše o kosovskem vprašanju, dr. Milče Komelj pa o Božidarju Jakcu. Ciril Cvetko je napisal prispevek o skladatelju Hugu Wolfu – našem rojaku, dr. Sonja Žitko piše o Zajčevih upodobitvah Prešerna, Sandi Sitar o pol tisočletja idrijskega živega srebra, Dušan Hrček pa o onesnaževanju ozračja in spremembah podnebja. Ob bogatem in pestrem razvedrilnem in literarnem branju Prešernov koledar zaključuje Razgled po svetu, kjer so o najpomembnejših zunanje-političnih značilnostih minulega leta pisali Dušan Benko, Janez Stanič in Jaka Štular.

Redno zbirko začanja roman Vladimirja Kavčiča Pesnik in publicistika«, ki je v minulemu letu dobil nagrado Prešernove družbe in RS Zveze sindikatov Slovenije. Roman, kot piše v utemeljitvi nagrade, ponovno odpira vrsto vprašanj, ki so za slovensko pripovedno prozo že dolgo močno provokativna in doživljajo v njenem okviru vedno nove pisateljske zapise. Gre za razmerje med politiko in kulturo, natančneje umetnostjo, ki si je pri Kavčiču izbralo prostor časopisne dejavnosti. Politika hoče obvladati svet, umetniki pa stalno dvomijo o pravilnosti političnih odločitev in iščejo svoje poti... Kvaliteta Kavčičevega pisanja je v brezobzirno nevrednostnem načinu sporočanja, kako svet in življenje »delujeta« v tem našem današnjem prostoru, ki mu podtikajo celo »kontrarevolucijo in specialno vojno«.

Roman »domače avtorice« Prešernove družbe Polone Škrinjar Čas za roparice, lahko bi mu rekli povest ali roman, je njen sedmi tekst. V recenziji je pisatelj Ivan Potrč zapisal, da bi »avtorica smela mirno napisati naslov – Na dnu, le da je Škrinjarjeva knjiga prizadeto naslovila Čas za roparice. To veliko pove, prisili bralca, da razmišlja o svojem narobešnjem času, ki naj bi bil označen

s časom roparice. Avtoričino pripovedovanje nikogar ne obsoja, najmanj pa je v njem junak za vse kriv, ali kaj kriv, da se v jami znajde roparicam za južino – tu so te roparice, neki nehumani čas, je neka družba, ki se ne more po svoje prebijati skozi naš nesmiselni čas.«

V redni zbirki Prešernove družbe je doslej bolj poredko izšla kakšna pesniška zbirka, ker ima velika večina pesnikov ožji krog bralcev. Janez Menart pa je že doslej dokazal, da bo njegova beseda dobrodošla v vsakem domu, še posebej ob okrogli obletnici Prešernove smrti, pa tudi sam je malo pred izidom zbirke dopolnil šestdeset let. Knjiga Stihij mojih dni je obširen izbor iz dosedanjega poetskega ustvarjanja tega slovenskega pesnika, ki ga ni sprejel »pod streho« samo SAZU, ampak so ga vzeli za svojega tudi številni bralci.

Že naslov »Detektivi v zeleni katri« Branea Dolinarja pove, da gre za kriminalko, tokrat mladinsko. Kratka oznaka vsebine nam pove, da se Jugoslavija pripravlja

na graditev nove nuklearke, ene, morda celo več. Prvo, v Krškem, so zgradili po ameriških načrtih, zdaj naj bi sodelovali tudi drugi – Japonci, Švedi, kdor bo pač ponudil najboljšo in najcenejšo izvedbo. Svetovno in tudi naše zanimanje vzbujajo projekt švedske firme, zato ni čudno, da zaskomina tudi mafijo. Ukrasti ta projekt in se z njim okoristiti, to je cilj ene od mafijskih skupin v Milanu. Na Bled, kjer se snidejo ponudniki in jugoslovanski investitorji, pošlje lažnega novinarja s spremljevalko. Zadeva bi jim uspela, a nehoti se vmešata dva blejska dijaka, ki se čez počitnice zaposlita v hotelu...

Najlepše etnološke spomenike v Sloveniji je predstavil dr. Ivan Sedej v delu Sto najlepših kmečkih hiš na Slovenskem. Na že uveljavljen način predstavlja slovensko vaško stavbarstvo. Knjiga je bogato slikovno opremljena, v navidezni enoličnosti velike množice hiš so posamezni objekti predstavljeni bodisi v celoti ali z najbolj značilnim detajli.

Igor Žitnik

Utemeljitev žirije za izbiro najboljšega romana, ki ga nagradujeta Prešernova družba in Zveza sindikatov Slovenije

Roman Duša imena je kronika časa, kraja in rodbine. Pripoveduje o Idriji v prvi polovici tega stoletja, o času obeh vojn in med njima ter o prvih letih po drugi svetovni vojni. V središču romana – kronike je pripoved o družini Hladnikovih, ki je bila v vrtincu časa deležna dramatičnih sprememb, ki so zadele mesto ob Idriji.

V romanu predstavlja usoda človeka temeljno pripovedno raven. Človek kot večplastno bitje je središče pripovedovalčeve radovednosti in naklonjenosti. Tako roman – kronika, ne predstavlja klasične kronikalne pripovedi, ki je navadno naklonjena objektivni podobi časa in prostora, temveč je predvsem raziskava človekovih intimnih nagibov in reakcij, odločitev in dejanj, v katere jih vodijo okoliščine in njihova lastna narava.

Idrija kot mesto je v pripovedi slikovito ozadje s socialno, moralno in fizično podobo svojega življenja. Duhovna in kulturna podoba mesta je oblikovana v potrehih in usodah njenih prebivalcev, njenih zgradb in narave ter vsega, kar se je skozi čas prve polovice stoletja pretočilo skozenj.

V mestu se srečujejo duhovnost ljudskega izročila in globoke vere ter socialni konflikti modernega časa. Družbene in intimne drame se najbolje kažejo v občutljivem družinskem življenju, ki je jedro kronike, in se posebej v kronistovih prvoosebni pripovednih poskusih, s katerimi spremlja pripoved, ko z distance opredeljuje svojo vlogo in svoje sodoživljanje.

Roman predstavlja zgradbeno celovit in jezikovno – stilno enovit tekst. Po zgradbi je blizu tradiciji evropskega družinskega romana, ki je prav tako močno naklonjen odkrivanju duševnih in duhovnih prvin človeškega življenja in pri tem ohranja trdno realno ozadje dogajanja. Podobno bi tudi trdili tudi za roman Jožeta Felca, s tem da je v njegovem romanu viden tudi zgled Cankarjeve simbolistične pripovedi, ponekod pa je čutiti tudi zlahtno izročilo Pregljeve in Kosmačeve proze.

Slog Felčeve pripovedi združuje dve značilni prvini, ki predstavljata posebnost za sodobno pripovedništvo in zaradi tega delujeta presenetljivo in prav zaradi tega tudi privlačno. To je splet naravnega ljudskega govora literarnih oseb (v dialogih, monologih) in pripovedi v ritmu duhovne ekstatičnosti ali melodičnosti zanosa, včasih celo v sklenjenosti molitvenega obrazca. Splet dveh prvin daje besedilu zanimivo razsežnost: ni je mogoče označiti kot slogovni eksperiment, v njej se izraža literarna beseda kot naravna individualna govorica Jožeta Felca.

Tudi to, kar pripoveduje in kar ob tem želi sporočiti, je skladnost ljudskega in duhovnega, socialnega in čustvenega, zavestnega in nezavednega. Večplastnost Felčevega pisateljskega pogleda je ubesedena na zelo oseben način, ki je povsem ustrezen pripovedi in pripovednemu sporočilu.

V tem, kar pripoved sporoča in kakor sporoča, je poglobljena vrednost obsežnega romana, v tem je njegova močna sugestivnost in tudi pretresljivost. Pripoved na posebno intenziven način žarči pripovedovalčev prizadetost in prizadetost. Zgodba je ubesedena z veliko čustveno energijo in, kot bi rekel pisatelj Felc, z ljubeznijo, ki jo je vgradil v svoje besedilo z mislijo, da je ljubezen temelj vsega bivanja. Globoka duhovna naklonjenost in razumevanje človeške narave spremljata vso pripoved od začetka do konca in energija pripovedne emocije nikjer ne popusti. Roman skorajda nima mest, ki bi jih mogli označiti za »prazni pripovedni tek« in tako tudi romaneskna celovitost kljub obsegu ni pretrgana. Roman je poln intenzivne čustvene topline in globoke miselne skladnosti, ki je izraz pisateljevega pogleda in svet in na človeško intimno življenje.

ODMEVI

Bog daj, da bi nas kdo hotel izkoriščati

Novinar Ivo Kuljaj, kot kaže, ne more iz svojih intelektualnih višin. Prepričan je, da lahko le on in njemu podobni suvereno obvladujejo družbeno ekonomska vprašanja in to ne glede na to, ali se v probleme le-teh poglobljajo ali ne. Hkrati s tem, ko sam delavcu jemlje pravico do razprav o teh vprašanjih, češ da ne sodi v njegov delokrog, pa sam skače na teren, na kateremu, brez dvoma, ni doma (odloča o tem, kaj želimo (!) mi delavci, čeprav sam ni delavec – v družbenoekonomskem smislu). O nas ne more dajati suverenih trditvev (lahko pa seveda izrazi svoje mnenje, kar pa počne z vso vehemenco in užaljenostjo, če ga človek opozori, da nima prav. Pri tem pokaže še dobršno mero zablokiranosti, saj ko nam ponuja argumente za svoje trditve, niti ne opazi, da je sam s seboj v nasprotju. Tako se mu njegova replika na mojo trditev o svobodi kot težnji nas delavcev vrne kot bumerang in razgali vso njegovo intelektualno višino. Mu res mora delavec brez osnovnega novinarskega in ekonomskega znanja s prstom pokazati na problem, ki nas je pripeljal tja, kjer smo danes? Ta je, da delavci še danes težimo k svobodi prav zato, ker so nas »osvobajali« drugi (kot pravilno ugotavlja in to v svoje dobro) – tudi takšni, kot je on (s svojimi prispevki in stališči, da naj se ne mešamo v stvari, ki niso v našem delokrogu).

Se pa strinjam z njim, da je takšno pisanje neplodna kraja časopisnega prostora in (ne njegovega) delovnega časa, na kar pa bi bilo dobro, če bi pomislil že tedaj, ko pripravlja svoje prispevke v slogu, kot je bil pod navedenim naslovom.

Branko Weixler, Logatec

Ob 70-letnici športnega smučanja na Slovenskem Semena znanosti padla na rodovitna tla tudi pri nas

V pričakovanju bližnjih prazničnih dni se radi pogovarjamo o zimskih športih. O sankanju, drsanju, hokeju na ledu, predvsem pa o smučanju.

Ob tem z veseljem ugotavljamo, kako zelo se je spremenil odnos naših ljudi do smučanja. Ko so se na pragu zimske sezone pred sedemdesetimi leti prvič pripravljali na smučarsko državno prvenstvo Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, je bilo v Ljubljani približno od 60 do 70 smučarjev. Vsa jugoslovanska smučarska elita se je zbrala februarja 1921 na zasneženih poljanah pod Koblo v Bohinjski Bistrici. Tu so se prvič pomerili v smučarskem teku »po brdih na 5 km daljave«. Nastopilo je deset članov, šestnajst mladincev in štiri ženske. Vseh skupaj je bilo potemtakem trideset. Samo trideset!

Razumljivo, saj takrat še niso imeli posebnih smučic za tek, pa tudi glede palic je veljalo določilo, da si lahko vsakdo pomaga z enim samim kolcem, kakor so

smučali naši predniki na Bloški planoti, ali pa kar z dvema palicama, kar je bil pred sedemdesetimi leti modna novost iz Norveške.

Balzam za dušo in telo

V obdobju med obema vojnama se je odločilo za smučanje tisoč in tisoč ljudi – mladih, pa tudi starejših. V Kranjski Gori, Planini, na Pokljuki, Voglu, Pohorju in še kje so bile stalne smučarske šole, kjer so učili hoditi s smučmi, obračati se, vzpenjati se v breg, zlasti pa drseti navzdol po arlberško (čepe). Učili so se tudi oplužiti ter zavijati v plužnih lokih in kristijanijah.

No, dandanes je vse to še kako drugače. Žičnice in steptane proge omogočajo smučarjem razmeroma zelo hitro napredovanje. Lahko bi rekli, da imamo danes sto in sto takih smučarjev, ki vijugajo podobno kot vrhunski tekmovalci, le da niso tako hitri.

Razvoj pa se ni ustavil pri smučanju ob žičnicah. Raste tudi za-

nimanje za hojo in tek na smučeh.

Pred približno dvajsetimi leti so namreč zdravniki-raziskovalci ugotovili, da je sodobnemu človeku neogibno potrebna aerobna vadba. Najprej so priporočali predvsem tek po gozdnih poteh, kolesarjenje in plavanje, kaj kmalu pa so odkrili športno zvrst, ki še bolje zaleže, to je tek na smučeh. »To je zdravilo za človeka, ki samo sedi,« so zatrjevali internisti in kardiologi, »to je balzam za dušo in telo«, so se navduševali psihoterapevti.

Mnoge prednosti smučarskega teka

Semena znanosti so padla na rodovitna tla tudi na Slovenskem. Tisoči in tisoči so si oskrbeli tekaške smučic ter začeli redno vaditi za zdravje in dobro počutje. Strokovnjaki, ki proučujejo razvoj v svetu, pričakujejo, da se bo število prijateljev teka na smučeh že v petih letih povečalo za dobrih 52 odstotkov. In vse kaže, da tudi

Na smučiščih Zatrnika. Slika: Igor Modic

Občni zbor društva organizatorjev športne rekreacije Brez pomembnejših uspehov

Še pred nekaj leti je bilo v Sloveniji zaposlenih približno 60 poklicnih organizatorjev športne rekreacije, zdaj pa se je ta številka skrčila na vsega 25, pa še tem v delovnih okoljih nalagajo druga dela in jih tako odtujujejo njihovim temeljnim dolžnostim.

To je bila ena izmed najbolj trpkih ugotovitev na nedavnem občnem zboru Društva organizatorjev športne rekreacije v Sloveniji. Na zboru so tudi dejali, da se v minulem mandatnem obdobju nikakor ne morejo pohvaliti s pomembnejšimi uspehi. V živahni razpravi pa so mnogi poudarili, da je potrebno javnost in pristojne organizacije obvestiti o težavnih razmerah in pomanjkanju

strokovnih kadrov. Sedanja praksa je namreč povsem v nasprotju s sprejetimi cilji in smotri športne rekreacije in njihovimi gibalnimi potrebami.

Precej besed so na občnem zboru namenili tudi sodelovanju društva s Fakulteto za telesno kulturo v Ljubljani, o čemer je izčrpno razpravljala dr. Herman Berčič. Udeleženci zboru so se zavzeli za izdelavo izvedljivega in učinkovitega programa dela. Izvolili so novo vodstvo društva, ki mu bo v prihodnjem dveletnem obdobju predsedoval Sašo Hribar, organizator športne rekreacije v Ljubljanski banki.

Rajmund Kolenc

Slovenci ne bomo zaostajali za razvojem v svetu. Prednosti smučarskega teka pred mnogimi drugimi športnimi panogami so namreč številne. Naj omenimo le: možnost individualne vadbe, doživljanje narave, vsestranska obremenitev, učinkovita zdravstvena preventiva, razmeroma cenena oprema...

No, kljub temu, da za smučarski tek zares ne potrebujemo kdo ve kako zahtevne opreme, je ta vendarle pogoj za uživanje v tej športni panogi. Zahtevni tekači uporabljajo iste smučic samo pol-drugo leto, manj zahtevni pet let. Najraje pa kupujejo smučic, ki jih ni potrebno mazati, to so modeli wax-free.

Pa še nekaj zgovornih podatkov: 55 milijonov smučarjev kupi na leto osem milijonov parov smučic. Par smučic je v uporabi povprečno 7 let. Vseh smučarjev je med 50 in 60 milijoni, od tega 56 odstotkov v Evropi, 22 v Kanadi in ZDA ter 18 odstotkov na Japonskem. V zimski sezoni 1986/87 so prodali le 5,7 milijona parov smučic, v glavnem zato, ker je bilo malo snega.

D. U.

Borza sindikalnega turizma

Uspešnost poletne borze sindikalnega turizma in obljuba nas obvezujeta, da storimo še korak dlje. Poleti smo po borznih poteh pretakali 10.200 penzionov oziroma prenočitev. To je korak gospodarjenju z objekti sindikalnega turizma. To pot vas vabimo na zimsko borzo.

V Sloveniji je 7.000 ležišč v objekti, ki so primerni za kvaliteten zimski oddih in športno rekreacijo zaposlenih. Ne pozabimo, počitnice naših otrok zahtevajo razmislek o sindikalni možnosti. Počitnice bodo v Ljubljani in Mariboru od 15. do 27. januarja 1990, v drugih krajih Slovenije pa od 22. januarja do 3. februarja. Ker pa je sezona snega daljša, bo naša borza delovala od 25. novembra do 15. marca 1990.

Torej, komisije za družbeni standard, planirajte zimski del oddiha že decembra! Vsi, ki že poznate potrebe vaših delavcev, jih čimprej sporočite borzi: – tako proste zmogljivosti kot potrebe po dodatnih ali želje po zamenjavi.

Vrsta sindikalnih organizacij ima tudi mednarodne izmenjave smučarskih dopustov. Ker so tudi pri teh programih možnosti za zapolnitev dogovorjenih obsegov izmenjav, nam sporočajte tudi te možnosti.

Ponudbe in povpraševanja po počitniških kapacitetah v zdraviliščih prav takoj zahtevajo svoj prostor v borzi sindikalnega turizma. Del borze sindikalnega turizma je namenjen tudi tem borznim sporočilom.

Borzna sporočila pošljite na naslov: BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA – REPUBLIŠKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE, DALMATINOVA 4, 61000 LJUBLJANA. Borzna sporočila bodo objavljena v Delavski enotnosti.

BORZNO SPOROČILO

Naslov DO

nosilec nalog na področju oddiha delavcev:

ime in priimek

telefon

A. Počitniške zmogljivosti, ki smo jih pripravljene ponuditi drugim

1. Počitniški dom (Kraj) št. ležišč v času od do

cena nočitve

cena penziona

po pogodbi

žičnice, vlečnice – da ne

2. Počitniške hišice v št. hišic, št. ležišč

v času od do

cena prenočitve

cena penziona

po pogodbi

žičnice, vlečnice – da ne

3. Planinske kočje v (na) št. ležišč v času od do

cena prenočitve

cena penziona

zakup v celoti

B. Počitniške zmogljivosti, ki jih potrebujemo pozimi 1989/1990*

C. Pripravljene smo zamenjati del počitniških zmogljivosti – zima 1989/1990*

* Pri B in C uporabite enake rubrike kot pri A s pripisom ustrezne črke, npr. B2...

D. Zimski oddih v tujini

Država gostiteljica

Kraj

V času od do

za število oseb

okvirna cena celotnega programa v din.

način prevoza (organiziran, lastni)

rok prijav

E. Počitniške zmogljivosti v zdraviliščih

1. Počitniške zmogljivosti, ki jih dajemo drugim

2. Počitniške zmogljivosti, ki bi jih želili pridobiti

Vrsta objekta (bungalovi, apartmaji)

V kraju s skupno ležišč

v času od do

v času od do

cena prenočitve na osebo

cena objekta na dan

možnost lastne priprave hrane – da ne

ostali pogoji

3. Zamenjava zmogljivosti v zdraviliščih

imamo v kraju in bi zamenjali za zmogljivosti

v kraju

št. ležišč

v času od do

Borzni agent – Zima 1989 – 1990
Metod Zalar

Univerzalna strankarska (protiboljševiška) vadnica (IV.)

O tuljenju z lokalnimi volkovi

Vprašanje:

Časi so hudi, pri nas v občini pa na oblasti vedno eni in isti. Predsednik občine je zdaj direktor tovarne, prejšnji direktor je prevzel SDK, oni od tam banko, direktor banke pa socialistično, dokler si ne bo našel kaj ustrežnejšega. Dva nova, mlada sta hotela ustaviti ta vrtiljak, pa so jima nekaj podtaknili in ju tako postavili na stranski tir. Izkazalo se je sicer, da nista kriva, a zdaj je, kar je, perspektivo si lahko zatakneto za klobuk. V takšnih manjših krajih ne prideš nikamor, če ne tuliš z volkovi. Na vrata trka Evropa dva-indevedeset ali kaj, mi pa za plankami, svežega vetra od nikoder. Kdor je kaj znal, je že zdavnaj pobegnil, doma so ostali le kimavci, ljudje z mehko hrbtenico. Je tudi drugod tako? In kako takšnim krajem na Betajnovi stopiti na prste?

Tako nas sprašuje Igor D., ekonomist, po poreklu nek-

gem kraju bi jim manjkalo strokovno znanje in sistem zvez, ki jim je omogočil dosednji uspeh. Zato se ta najnižja plast birokracije oklepa svojih delovnih mest in svojega kraja, razvija intenzivno dejavnost, da bi za vsako ceno obdržala svoje položaje.

Odgovor:

Lokalno birokracijo in klike v podjetjih sestavljajo po veliki večini ljudje, ki so svoje položaje zavzeli pred usmeritvijo v intenzivno gospodarjenje, v dvig produktivnosti in pred procesi, ki naj bi dosegli debirokracijo. V času, ko za preboj v vodilna strata ni bilo potrebno strokovno znanje in zmožnost vodenja, so si ustvarili ugodno življenjsko eksistenco, prijatelje, dohodke, si kupili hiše in stanovanja – skratka, zasidrali so se v nekem kraju in si pridobili družbeni ugled, ali vsaj mislijo, da so si ga. Vsekakor se ne morejo seliti, ne morejo drugje, v kakem drugem kraju začeti znova. Na dosedanjih kraj jih vežejo stanovanja, hiše, ugodnosti. V dru-

gem kraju bi jim manjkalo strokovno znanje in sistem zvez, ki jim je omogočil dosednji uspeh. Zato se ta najnižja plast birokracije oklepa svojih delovnih mest in svojega kraja, razvija intenzivno dejavnost, da bi za vsako ceno obdržala svoje položaje.

Preusmeritev gospodarstva je še močnejše aktivirala lokalno birokracijo. V začetku je skušala na pritisk reagirati stereotipno, z ekstenzivnim večanjem proizvodnje, z novimi investicijami, kasneje pa se je umaknila v pasivni odpor – v vztrajanje na svojih mestih, v občasno menjavanje teh delovnih mest tako, da skupine ljudi ostajajo iste, menjajo pa se položaji. Te skupine v skrajno kritičnih situacijah celo žrtvujejo posameznike, grešne kozle, največkrat tiste na najvišjih položajih, a v celoti ostajajo nespremenjene. Njihova politika je še vedno, da bodisi od-

bijajo strokovnjake (na različne načine: neposredno, z dodeljevanjem nezadostnega dohodka ipd.), ali pa onemogočajo delovanje strokovnjakov z neadekvatno razporeditvijo v podjetju, iz integriranjem in z drugimi, v desetinah primerov preizkušeni sredstvi.

Hkrati pa te skupine delujejo v smeri, ki so je že navajene: v smeri hitrega zviševanja dohodkov brez večanja produktivnosti, kratkoročnih rešitev, ki imajo v daljšem razdobju včasih katastrofalne posledice.

Ohranitev istega družbenega statusa, zunanjih znamenj tega statusa, in poskus obdržati vire moči – to je del temeljnih faktorjev za vztrajanje lokalne birokracije na njenih pozicijah. Osnovna utemeljitev takšne situacije je vztrajanje pri načelu, češ da je treba ljudi pravično nagraditi za njihove dosedanje žrtve, delo, prizadevanja, napore, vztrajanje. In vztrajanje na položajih ter prezentiranje statusnih simbolov se šteje za dovolj pravično nagrado.

Prevladuje prepričanje, da smo to miselnost pometli. Žal stališča, po katerih postajajo usoda ljudi in stvari predmetov, s katerimi se plačujejo resnične ali navidezne zasluge nekaterih iz-

branih posameznikov, v praksi še vedno obstajajo, čeprav se manjkrajt javno izražajo. In ne obstajajo samo na nivoju lokalne birokracije. Na višjih stopnjah se izražajo v obliki ustanavljanja novih teles. Ta naj delujejo hkrati z že obstoječimi. Pri tem se skuša ustavljanje novih institucij prikriti z najrazličnejšimi teorijami o kontinuiteti revolucionarne in državniške izkušnje, o ločitvi formiranja načel in izvajanje politike itd. V resnici pa gre za dve osnovni instituciji: na eni strani se skuša obdržati status do sedaj delujočega birokratskega sloja, na drugi pa zagotoviti učinkovitost, ki jo zahteva nadaljnji razvoj ekonomike in družbe v celoti. V končnem efektu se zaradi kolizije velikega števila institucij in delovnih mest, različnih usmeritev posameznikov in systemskega razpletanja neformalnih zvez institucij medsebojno zavirajo in so tako kot celota v sporu s temeljnim načelom današnje stopnje razvoja – z učinkovitostjo.

Vir: Stane Saksida, *Potrošna in statusna strategija 133-134*, Izbor socioloških razprav, prirejenih za gimnazije 1970.

Malo za šalo, malo zares ureja ta izobraževalni kotiček vaš Janko Spiček.

NAGRADNA KRIŽANKA

št. 50

Delavska enotnost	ZNAČILNOST KRASA	APARAT ZA PISANJE NA DALJAVO	MUSLIM. DOBRODELNA USTANOVA	MESTO NA POLJSKEM, OB REKI SAN	KUHAR LOVRO	Delavska enotnost	FRNIKO-LANJE	BOG SONCA V STAREM EGIPTU	PROSTOR ZA SHRANJEVANJE KOLEŠ	RAZSTAVLJANJE SESTAVLJ. BESED
KREPAK PRIJEM						MERA V GLASBI				
TUR. REFORMATOR ATATURK						DELEC MOLEKULE				
PRELAZ NA VELEBITU					NAZIV ZA EVROPEJCA V INDIJI	MAKED. PISATELJ CASULE CNERA				
GRŠKI OTOK										
IZDELOVALEC ZIDAKOV								STANKO ARNOLD SADNA PIJACA		
OHIŠNICA				TRENUTEK		DRŽAVA INDIJSKE UNIJE				AVTOR KRIŽANKE R. NOČ
RIMSKA 2		ČAS BREZ SVETLOBE		MESTO V ZAHODNI NIGERIJ		PREVAL MED Č. GORO IN KOSOVIM NOVOZELFTICA				GL. MESTO JORDANIJE
TRINITROTOLULOL				ZIBELKA SMUČANJA PRI NAS BARVA IGR. KART			MOZOLJAVICA ANTON NOVAČAN			
OMLAČEN SNOPI					GL. MESTO ARMENIJE ČUFAR TONE				IVAN MINATTI IVAN LEVAR	
KRAJ V BELI KRAJINI ZISKRINO TOVARNO						KRAJ V SRBIJI, (NEKD. TABORIŠČE)				
KRILO POSLOPIJA						GOROVJE V SAHARI (ASBEN)			VNEMA, POLET	

Rešitev nagradne križanke pošljite do 29. decembra na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnic: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 50. Nagrade so: 500.000, 300.000 in 200.000 dinarjev.

Rešitev praznične nagradne križanke št. 46-47:

TRSKA, ROTOR, OPAL, KARIN, ARABEC, LAR, AMERIKANEC, TRAGEDIJA, ILUMINATI, REPARATURA, VALJ, ETAPA, ASTROLAB, PREDJED, ATOMI, KN, ETA, LIZANJE, KAROTIN, TIR, RAJK, JOE, KALAN, OCET, NJASA, KT, RANA, ADN, SKITI, ASKARIS, PASIVA, AREA, TNALO, KK, NOVO, KARIKATURA, MEGAFON, OKOLIČAN, PROMETEJ, LOKARDE; STENJ, ROMULUS, BENO, AJDA; ANJA, OMARA, TARN, BEAT, NJ, SAK, NEODESTUR, ARIANA, ORA, DR, AH, URATI, REZKAR, MARIBOR, IKE, TA, KANIBAL, MHAT, CN, NAČELO, AL, IDA, KADAVERIN, JORDAN, NADEJA, ATAIR, ALEMAN

Izrebrani reševalci praznične nagradne križanke št. 46-47:

1. Jelka Miškovič, Antoličičeva 16, 62000 Maribor,
 2. Zvezdana Zadnik, Mestni trg 30, 64220 Škofja Loka,
 3. Kristijan Brezovnik, Župančičeva 8, 64000 Kranj
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zastav za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h. c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 55.000 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk ČGP Delo, tozdr Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
- Ziro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Bančič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevšek, Ivo Grič, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

Ponavadi pride šele za človekom spoznanje, kako lepa in nepozabna so študentska leta. Pravzaprav čudovita. In zato neponovljiva. Relativna svoboda, ob številnih vsakodnevnih skrbih tudi veliko veselih trenutkov, pa tisto nenehno sanjarjenje in kovanje načrtov. Gre sicer čisto zares, včasih celo za nohte, toda vse je še tako daleč od prihajajoče stvarnosti, obvezujoče, brezpogojne in prav zato včasih tako neprijazne.

Saj je lahko tudi kasneje človeku lepo. Vendar, ko doseže svoj cilj, ko mora vsak dan ob isti uri v službo, prijetno sanjarjenje vsaj za nekaj časa zamenjata praznina in sivina vsakdanjosti. Zato hrepenenje po študentskih letih spremlja človeka zelo dolgo. Včasih vse življenje. Še posebno, če je znal ta neponovljivi čas izrabiti in ga ni na lahko pognal.

Med tistimi, ki se bodo z vedrino spominjali let med gimnaziji in zaposlitvijo, bo gotovo tudi dvaindvajsetletna Branka Debeljak. Doma je iz Volč, kjer je na sončnih bregovih Soče preživela svoja otroška leta. Maturirala je na najbližji gimnaziji, to je v Novi Gorici, potlej pa jo je pot pripeljala v Ljubljano. Na študij matematike in...

»Pravzaprav na začetku nisem natančno vedela, kaj hočem in kaj naj bi počela. Vlekla me je matematika, po svoje pa tudi fizika. Potem sem se odločila in vpisala matematiko in računalništvo...«

Kot mnogi drugi si je tudi Branka poiskala streho nad glavo v študentskem naselju v Rožni dolini. Tu se uči, preizkuša svoje kuharske spretnosti, poleg vsega tega pa najde tudi veliko časa za svojega konjička.

»Pripravljam se še na zadnji izpit in že pišem diplomsko delo za prvo stopnjo. Kmalu bom na koncu. Potem imam dve možnosti. Če bom dobila zaposlitev, grem v službo, če ne, bom verjetno nadaljevala študij. Morda bom vpisala še informatiko. Zdaj še ne vem, kaj in kako bo. Veliko je odvisno od tega, če bom dobila delo.«

»Življenje študenta je ponavadi tudi nenehno zategovanje pasu. Denarja ni nikoli dovolj. Tudi ob štipendiji in radodarnih starših, mar ne?«

»Seveda, za zapravljanje ni kdo ve koliko priložnosti. Dobivam sicer štipendijo Titovega sklada, zadnja je bila 4,3 milijona dinarjev, vendar ob sedanjih cenah to ni veliko. Ko poravnam izdatke za stanovanje, hrano in najnujnejše, ne ostane kaj prida. Nemalokrat je potrebno kaj še dodati...«

»Od kod?«
»Doma me imajo radi, pomagajo pa si tudi sama. Včasih z inštrukcijami. Vendar so možnosti za učenje drugih precej omejene. Ni jih ravno na pretek. No, nekaj

Z Branko Debeljak, štipendistko Titovega sklada

VELIKO ZNOJA, PRAV TOLIKO LEPEGA

Na mednarodnem triatlonu v avstrijski Vrbi se je Branka zavihetela na imenitno 4. mesto.

Branka Debeljak.

Slika: Sašo Bernardi

– Že od rane mladosti?

»Osnovno šolo sem obiskovala v Tolminu in že takrat sem imela rada atletiko. Malo sem tudi kolesarila, v srednji šoli pa sem začela teči na daljše proge. Vse kar tako, za razvedrilo in rekreacijo. Pred dvema letoma pa sem začela kolesariti za kolesarski klub Soča iz Kobarida, ki premore zelo dobro žensko ekipo. Potem je šlo bolj zares. Živeti sem začela tudi za šport. Po petkrat na teden sem tekla, trikrat ali štirikrat plavala in veliko kolesarila. Kar na hitro me je namreč močno pritegnil triatlon...«

– Zakaj prav triatlon?

»Kombinacija treh različnih športnih panog se mi zdi na moč zanimiva. In vse skupaj postane še neprimerno bolj zanimivo, ko začne človek preverjati svoje sposobnosti in jih primerjati s sposobnostmi in dosežki drugih.«

pa me vseeno niso mogli pregovoriti, da bi se odrekla triatlonu. Od 40 nastopajočih sem dosegla 32. mesto, ki sem ga bila gotovo bolj vesela kot najboljša triatlonka svoje zmage. V plavanju sem bila še precej začetnica in sem menjavala slog...«

Potem je Branko še bolj zagrabil. Njeni časi so bili vse krajši. Na triatlonu v Umagu je pustila za seboj vse svoje tekme in si prvič pritekla prvo mesto.

– Pa letošnja bera?

»Udeležila sem se 12. kolesarskih dirk, 7 tekov in več triatlonov. Od lani do leto sem napredovala, kar me navdaja z optimizmom in veseljem do nadaljnjega dela. Vsekakor se športu še ne nameravam odreči.«

Naj prav na kratko povemo, da je naša sogovornica letos nastopila kar na osmih triatlonih. Na štirih doma in na prav toliko onkraj meje. Razen na dveh tekmovanjih, kjer je dosegla četrto mesto, je bila vedno prva ali drugo. Med drugim je slavila zmago tudi na zahtevnem gorskem triatlonu v Gösselsdorfu, kjer je bilo potrebno pri kolesarjenju premagati tisoč metrov višinske razlike, pri teku pa 500. Za las ji je ušla zmaga na triatlonu v Kamniku, kjer je slavila danska reprezentantka Pedersenova. Od letošnjih osmih nastopov doma in na tujem torej kar tri zmage, tri druga mesta in dvoje četrth! Vsekakor več kot imentna bera.

»Seveda ne gre brez odpovedovanj,« pravi Branka. »Vsega hkrati človek ne more imeti. Sama sem se pač odločila, da bom svoj prosti čas posvetila športu. Torej študij in šport. Še za kaj tretjega seveda ni časa. Sedaj petkrat na teden plavam in petkrat ali šestkrat na teden tečem. Vsak dopoldan se trudim na športnih terenih, drugi del dneva ob knjigah. Včasih sem zjutraj še tako zdelana, da preslišim budilko...«

– Načrti?

»Kmalu bom diplomirala. Potem grem v službo, če jo bom sploh dobila. Če s tem ne bo nič, bom naprej študirala. V vsakem primeru se bom še naprej ukvarjala s športom. Zakaj ne, če mi toliko pomeni. Med drugim me mika, da bi se prihodnje leto pomerila na triatlonu v Nici. Gre za zelo zahtevno preizkušnjo – 4 kilometre plavanja, 120 kolesarjenja in 32 kilometrov teka – vendar mislim, da ji bom kos.

Branka Debeljak torej ne zapravlja svojih študentskih let. Gotovo jih ne bo zlepa pozabila, saj ji prinašajo poleg garanja in potokov znoja tudi veliko lepega, veliko neponovljivega.

Andrej Ulaga

časa sem imela obveznosti v študentskem naselju, zato mi ni bilo treba plačevati stanovanja. Sicer pa lahko mlad človek varčuje tudi drugače...«

– Na primer?

»Domov in potem spet v Ljubljano se vozim na štop. Včasih tudi s kolesom, čeprav imam v eno smer dobrih 100 kilometrov ovinkov. To ni težko, saj rada kolesarim. S sestanovalko v naselju nekaj prihraniva tudi tako, da si sami kuhava. Pa nama ne gre le za to, da so obroki poceni. Zeliva uživati zdravo hrano. Veliko najrazličnejše zelenjave, precej ogljikovih hidratov, pa zelo malo beljakovin in še manj maščob. Ob tem pa, seveda, veliko veliko sadja...«

– Torej vegetarijanka?

»Ne, to ne, čeprav sama ne segam po zrezkih in podobnih stvarih. Ko pa sem za drugo mizo, ko ne izbiram sama, seveda s svojimi željami drugim ne povzročam preglavic. Posebno doma nočem, da bi me zaradi tega grdo gledali...«

– Branka, študij in najrazličnejše obveznosti, ki spadajo k vsakodnevni življenju, vzamejo človeku veliko časa. Ostane ob vsem tem še kaj priložnosti za razvedrilo?

»Mora, dan je vendar dolg. V izredno veselje mi je šport, ki mi pomeni veliko več kot razvedrilo oziroma občasno sredstvo za rekreacijo in preganjanje dolgega časa...«

– Torej, ste se odločili tudi za tekmovanja?

»Ja, temu miku se nekako nisem mogla upreti. Hotela sem videti in se prepričati, koliko v resnici zmorem. Za začetek sem se odločila za bohinjski triatlon, to je šest kilometrov veslanja, 26 kolesarjenja do Rudnega polja in še osem kilometrov teka do Velega polja. V ženski konkurenci sem dosegla drugi čas...«

– Je bila to spodbuda za nadaljnja tekmovanja?

»S prvim nastopom sem bila seveda zadovoljna, zato me je radovednost gnala naprej. Že čez dva tedna sem štartala na evropskem prvenstvu v Italiji. Na glavi sem imela še šive od padca s kolesom,

LIPE SVEDER: KAKOR KDO

